

Ewa Rzetelska-Feleszko

Słowo wstępne, uwagi końcowe, komentarze: Jerzy Duma

Etymologia słowiańskich nazw miejscowych i terenowych z obszaru wolińsko-kamieńskiego

Etymology of Slavic place and field names
from the area of Wolin and Kamień Pomorski

Abstract: Professor Ewa Rzetelska-Feleszko's study on Slavic place and field names from the area of Wolin and Kamień Pomorski has been published posthumously. It was proofread and supplemented by Professor Jerzy Duma. The paper focuses on names that might have some Slavic (Pomeranian) language features.

Keywords: linguistics, etymology of place names, etymology of field names, Wolin, Kamień Pomorski, Western Pomerania

Słowa kluczowe: językoznawstwo, etymologia nazw miejscowych, etymologia nazw terenowych, Wolin, Kamień Pomorski, Pomorze Zachodnie

Słowo wstępne

Przedstawione opracowanie profesor Ewy Rzetelskiej-Feleszko ukazuje się już po Jej śmierci, nie może więc być przez Nią skorygowane ani uzupełnione. Ponieważ nie brałem udziału w projekcie, nieznane mi są materiały, na podstawie których Autorka wyekscerpowala nazwy terenowe. Zapewne były to przedwojenne mapy niemieckie (może te, z którymi pracował Robert Holsten, tworząc olbrzymią kartotekę nazw terenowych Pomorza). Ekscerpca dotyczyła tych nazw, które mogły zawierać jakieś słowiańskie (pomorskie) cechy językowe. Czasami niemożliwe było dokładne zidentyfikowanie przywoływanej przez Autorkę literatury. Przykładowo w końcowej bibliografii znalazły się trzy pozycje H. Balowa, ale w tekście są wskazania na tylko jedną z nich, a gdzie indziej pojawia się samo nazwisko autora (bez roku publikacji).

Inaczej niż w wypadku nazw miejscowości nazwy terenowe nie mają zwykle starszych średniowiecznych poświadczeń, z których dość dokładnie zrekonstruować można podstawę i formanty słowotwórcze. Ponieważ nazwy terenowe poświadczone są zwykle dość późno, to na dawne elementy słowiańskie

nawarstwiły się cechy artykulacyjne dialektów i języka niemieckiego. Pojawiają się więc różne substytucje fonetyczne spółgłosek i samogłosek oraz adideacje nazw słowiańskich do wyrazów niemieckich, rzadziej ich tłumaczenia. Od XIII–XIV wieku powstaje też masowo mikrotoponimia niemiecka, która na początku wieku XX (por. Holsten 1963; Rzetelska-Feleszko, Duma 1993) zdecydowanie przeważa w kartotece Holstena (około 97–98% całości materiału). Z tego też wynika duża wieloznaczność interpretacyjna nazw terenowych.

Jeszcze za życia Ewy Rzetelskiej-Feleszko ukazał się pierwszy tom naszego wspólnego opracowania *Nazwy terenowe Pomorza Zachodniego zawierające elementy słowiańskie* (Warszawa 2008; dalej stosuje się skrót: NTPZ). Tom drugi wydany został w roku 2013. Pojawiły się też nowe opracowania niemieckich i polskich badaczy, z których Autorka nie mogła skorzystać. Jestem jednak przekonany, że, jak zwykle, bardzo rzetelnie opracowany przez nią materiał onomastyczny wejdzie do Jej trwałego dorobku badawczego i przyczyni się do dalszego zainteresowania przeszłością Pomorza Zachodniego.

Przedstawione objaśnienia etymologiczne odnoszą się do nazw wsi i obiektów usytuowanych na ich terenach. Opracowanie obejmuje terytorium wolińsko-kamieńskie identyfikowane z terytorium plemiennym wczesnośredniowiecznych Wolinian. Wybór nazw dokonany został na podstawie wykazów oraz szczegółowych map archiwalnych będących w posiadaniu Muzeum Narodowego w Szczecinie. Usunąłem wieloznaczne komentarze Autorki, w których nazwy terenowe nie zostały zacytowane (np. „od nazwy wsi”), czy też odsyłacze (np. „5. zob. 4”), które nic nie wnoszą do reszty tekstu.

Zarówno w wykazach pisanych, jak i na mapach pochodzących z lat dwudziestych i trzydziestych XX wieku większość nazewnictwa stanowiły nazwy niemieckie lub zgermanizowane nazwy pierwotnie słowiańskie (pomorskie). Pod względem etymologicznym zostały opracowane tylko nazwy pierwotnie słowiańskie lub „podejrzane” o słowiańskie pochodzenie. Autorka zachowała ich numerację według źródłowych wykazów lub map, prawdopodobnie z Holstena. Przykładowo przy nazwie miejscowości **Babigoszcz**, niem. *Hammer*, pod numerem 12 podana jest nazwa terenowa **Jastgrund**, której pierwsza część może pochodzić od słowiańskiego wyrazu *jaz* ‘przegroda na rzece, tama’ lub od dialektalnego *jażdż* ‘jazgarz’. Komentarzem etymologicznym opatrywane były też nazwy wsi (ale znów z wyłączeniem tych pierwotnie, tzn. do 1945 roku, niemieckich). Przykładowo, o wspomnianej już wyżej Babigoszczy dowiadujemy się, że to oficjalna, polska nazwa miejscowości (w zapisach *Hamer* 1595, *Hammer* 1834 itd. NMP I 48 : niem. *Hammer* ‘młot, kuźnia’), która została nadana przez KUNM na podstawie nazw pobliskich uroczysk: *palus... Babegast* 1321 oraz *Babegast Bagatz Els bruch* 1835 NTPZ I 40.

Tak więc spośród nazw fizjograficznych wybrane zostały tylko te, które mogły być pochodzenia słowiańskiego, autorka pominęła zaś nazwy o jednoznacznie niemieckiej etymologii. Czasami jednak tę słowiańską etymologię podaje w wątpliwość. Swoje komentarze umieszczam w nawiasach kwadratowych.

Dokładniejsze informacje o języku dawnych Pomorzan dotyczące fonetyki, słowotwórstwa i słownictwa na podstawie nazw miejscowych przedstawiono we wcześniejszym opracowaniu (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996; zob. też Uwagi końcowe). Problematyka nazw terenowych pod względem zachowania w nich różnych elementów słowiańskich, pomorskiej fonetyki, a także ich terytorialnego rozmieszczenia na całym polskim Pomorzu Zachodnim jest obecnie w opracowaniu (będą to mapy z komentarzami). Szczególnie ciekawe są też opracowywane równolegle „staroeuropejskie”/„archaiczne” nazwy wodne, zwłaszcza nazwy rzek typu *Ina*, *Odra*, *Regalica* itp. (Duma 2017; 2016; 2018). Rzadziej spotykane są na Pomorzu Zachodnim „archaiczne” nazwy miejscowości i nazwy terenowe oraz specyficzne formacje słowotwórcze (por. Duma 2011).

Jerzy Duma

Wykaz skrótów

acc.sg.	accusativus singularis (biernik lp.)
acc.pl.	accusativus pluralis (biernik lm.)
ang.	angielskie
cz.	część
czes.	czeskie
dłuż.	dolnołużyckie
dolnoniem.	dolnoniemieckie
gen.sg.	genetivus singularis (dopełniacz lp.)
gw.	gwarowe
het.	hetyckie
im.	imię
kasz.	kaszubski
lit.	litewskie
lm.	liczba mnoga
lp.	liczba pojedyncza
łac.	łaciński
m.	miejsowość
m.in.	między innymi
niem.	niemiecki
n.jez.	nazwa jeziora
n.m.	nazwa miejscowa
n.os.	nazwa osobowa
n.rz.	nazwa rzeki
n.ter.	nazwa terenowa
nom.pl.	nominativus pluralis (mianownik lm.)
pie.	praindoeuropejski
pol.	polski
pomor.	pomorskie
por.	porównaj
przym.	przymiotnik
psł.	prasłowiańskie
ros.	rosyjskie
słow.	słowiański
stlit.	starolitewski
stpol.	stpol.
suf.	sufiks
śrdolnoniem.	średnio-dolno-niemieckie
śrgniem.	średnio-górno-niemieckie
tur.	tureckie
zob.	zobacz

Babigoszcz, niem. Hammer, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od **Hammer** ‘kuźnia’, ‘młot’. Nie znamy jej starszych poświadczeń [zob. jednak Wstęp, s. 2]. Za podstawę dzisiejszej nazwy wsi Babigoszcz powojenna Komisja Ustalania Nazw Miejscowości (KUNM) przyjęła udokumentowaną nazwę błot i lasu koło Stepnicy: *Babegast* 1321 (za Lorentzem 1964), tj. ¹**babijb gvozdb* (‘babi las’) lub imię **Babegostb* [raczej **Babëgostb* jako dawny dativus possessivus od **baba*] z 2. częścią jak w **Radogostb*, **Dobrogostb* [por. pol. *gość*] i podobne.

Nazwy terenowe:

12. **Jastgrund**² – 1. cz. może pochodzić od wyrazu *jaz* ‘przegroda na rzece, tama’ lub od dialektowego *jażdż* ‘jazgarz’. Może to też być niem. *Gast* ‘gość’. [2. cz. niem. gw. *grund* m.in. ‘wawóz’ – ‘Tiefe und Boden eines Gewässers’ EWD I 614].

14. **Schwat Kamp** – w 1. części nazwy może być: 1. *swat* ‘ten, kto swata’ – tu raczej w funkcji nazwy osobowej; 2. *świat* – niejasne znaczeniowo [może też od *święty* z przegłosem **ę > a(n)*]; 3. niem. *Schwart* = *Schwarz* [‘czarny’] z zanikiem *r* [oraz zachowaniem zwartej **d > -t*, por. gw. *swart* ‘ciemny’ EWD III 1589]. W 2. części może *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

18. **Zerronswisch, Zerronsbach** – nazwa niejasna. [1. cz. zapewne od niem. n.os. **Zerron*, por. niem. n.os. *Zerr* Duden 742 : *Zerrer* : *zerren* ‘szarpać’ oraz inne możliwości etymologiczne. Mniej pewne od n.os. **Zaron*, por. *Zarań* NP II 725 : *zaranie*, *rano* ze zmianą **ar > er*. 2. cz. niem. gw. *wisch* = *Wiese* ‘łąka’ EWD III 1975 oraz *Bach* ‘potok, struga’].

Baczysław, niem. Batzlaff, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona późno, dopiero od XV stulecia: *Barslāf* 1425 (za Lorentzem 1964), *Bartlaff* 1618 (Lubinus), *Batzlaff* 1628, 1784, 1834, XX w., *Batzlaw* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 111). Zapisy zawierające *r*: *Barslāf*, *Bartlaff* upoważniają do rekonstrukcji nazwy od imienia **Borislavb*, pol. *Borzyśław* (SSNO I 231); zamiana *o* na *a* częsta, równie częste skrócenie nazwy przez wypadnięcie nieakcentowanej samogłoski (*y*). W późniejszych zapisach zanik *r*. Nazwa wsi o charakterze dzierżawczym, pierwotnie z suf. **-jb*. Nazwa **Baczysław** powstała jako fonetyczna adaptacja niem. **Batzlaw**; imienia **Baczysław* słowniki nie notują (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 111), też n.m. **Borislavjb* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 171).

Nazwy terenowe:

18. **Russweg** – 1. cz. od nazwy *Russen* = Rosjanie [lub od niem. n.os. *Russ*, *Ruß* : niem. *Ruß* ‘sadza, brud’ Duden 564; 2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

24. **Klütisch** – od wyrazu *klucz* (**kl’učb*), który w językach słow. znaczy też ‘źródło, zdroj, mokradło’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 26, 122; 1991, 14, 37), [por. też n.os. *Klütisch* : pol. *klucz* Duden 384].

26. **Görke** – od nazwy **Görkeberg** in **Kretlow** (od *górka* lub *górk*).

¹ Symbolem * oznaczono wyrazy rekonstruowane.

² Numeracja nazw terenowych zob. wyjaśnienie w części wstępnej.

Benice, niem. Benz, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 2. połowy XIV w.: *Benz* 1365, 1784, 1834, XX w., *Beentz* 1375, *Bentze* 1530, *Bentz* 1618, 1628, 1654, 1780, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 153). Jeśli zapisy traktować jako dokładnie odzwierciedlające pierwotną nazwę, odczytać należałoby ją jako **Benъcb* z suf. *-ъcb*, tj. z typowym dla Pomorza brakiem tzw. *e* ruchomego. Podstawą nazwy było imię *Ben* lub *Bień* (skrótcone z *Benedykt*), por. *Bień* wśród imion stpol. Zapisy z końcowym *-z*, *-tz*, *-tze* można też interpretować jako **-ice*, wówczas byłaby to nazwa patronimiczna **Benicē*. Por. też n.m. *Bentze* 1461, dziś **Bienice** koło miasta Dobra (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 153). [Mógł to być derywat niem. z suf. *-z* od *Berthold*, *Benedikt* i in., por. niem. n.os. *Benz*, *Bentz* Duden 123].

Nazwy terenowe:

5. **Bannriege / Bannrig** – w 1. części nazwy może wyraz *bania* ‘miejsce zagłębione’, ‘baniaste naczynie’ [lub zniekształcone *pan* ‘właściciel’, por. niżej **Pannwischen** względnie od niem. *Bann* ‘czar, urok’; 2. cz. niem. *Riege*, gw. *rig* m.in. ‘rów z wodą’ EWD III 1426].

7. **Die Prozeyke / Prozoiken** – może od *przesieka* ‘miejsce wyrąbane’.

19. **Borks Wischen** – 1. cz. nazwy od *bor(e)k* (a to od *bór* ‘wielki las’), tu z końcówką niem. gen.sg. *-s* [lub od n.os. *Bork* : *Borislav* Duden 148; 2. cz. niem. gw. *wischen* ‘łąki’].

25. **Pannwischen** – 1. cz. nazwy od wyrazu *pan*; [2. cz. *wischen* ‘łąki’].

26. **Leiswischen** – 1. cz. nazwy może od wyrazu *lis*? [lub od niem. n.os. *Leis(e)* : *Nicolaus* lub *leise* ‘cichy’ Duden; 2. cz. jw.].

34. **Görkenstücke** (Wiese) – 1. cz. nazwy od wyrazu *górka*, *górki*; [2. cz. niem. *Stück* ‘kawałek’].

40. **Dulkriege** – 1. cz. nazwy od wyrazu *dolk*, tj. *dolek*, z brakiem tzw. *e* ruchomego; [2. cz. niem. *Riege* m.in. ‘rów z wodą’, zob. wyżej].

42. **Staudiek** (Wiese) – 1. cz. nazwy zapewne od wyrazu *staw*; 2. cz. nazwy to dolnoniem. *diek* = niem. *Teich*, jest to tłumaczenie części 1.

43. **Der Kussow** (Wiese) / *die Kusso* – być może jest to nazwa wybudowania (przysiółka), dzierżawcza, z suf. *-ov-* od n.os. **Kuśb*, por. stpol. imię *Kusz* (SSNO III 211) (zdrobienie od *Jakub*). Podstawą nazwy mógł być też wyraz *kusy* ‘krótki, krótko obcięty [suf. dzierżawczy **-ov*; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

72. **Ihlensoll** – 1. cz. nazwy [od niem. gw. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156 lub, co mniej pewne] od *il* ‘rodzaj gleby’; [2. cz. od niem. gw. *sol* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

74. **Camminer Berg** – od nazwy miasta **Cammin** [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

83. **Der gr. Kamp** – może od *kępa*? [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

84. **Die Lausewitz** – nazwę można odczytać jako **Lozevica* od *łóża* ‘rodzaj wierzby’, ‘krzaki wierzbowe’, z suf. *-evica*.

Vw. Pemplow – nazwa dzierżawcza z *-ov-* od n.os. **Ppъlb*, por. stpol. nazwy osobowe *Pépil* i *Papil* (SSNO IV 221).

Będzieszewo, niem. Bandesow, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona w dokumentach od 1. połowy XIV wieku: *Bandesow* 1321, 1618, 1756, 1780, 1784, XX w., *Bandezow* 1628, *Bandezou* 1628, *Bantzow* 1628 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 28). Pochodzi od imienia **Bǫdešb*; wśród imion stpol. znane jest *Bǫdzisz* (SSNO I 114). Są to postaci skrócone i spieszczone im. typu *Będzimir*. Suf. *-ov-* ma charakter dzierżawczy. W r. 1628 nazwa wsi skrócona (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 28).

Nazwy terenowe:

3. **Die Barnitz** – może to nazwa dawnej osady **Barnicē* – nazwa patronimiczna z suf. *-ice* od imienia **Barn* (skróconego z *Barnisław*, **Barnimir* i podobne). Tu typowe pomor. *-ar-* wobec pol. *-ro-* pomiędzy spółgłoskami (por. pol. *Bronisław*, *Bron*) [oraz n.m. *Karwia* : *krowa*].

6. **Die Lűskow / Leiskow** – 1. wersja zapewne od wyrazu *lug*, *luż(e)k* ‘mokra łąka, mokre miejsce’ [suf. **-ov-* w funkcji toponimicznej].

7. **Lűskenkamp** – 1. cz. jw., 2. cz. od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

9. **Die Reetsch** – od wyrazu **rēka*, pol. *rzeka* [suf. **-bje*, *-bje*, por. n.m. *Międzyrzecz*]. Obiekt leży w pobliżu rzeki **Die Bache** [: niem. *Bach* ‘strumień, potok’].

13. **Die Deinitz / Deinitzgraben** – ponieważ jest to nazwa strugi, należy ją odczytać jako nazwę z suf. *-nica* (typową dla Pomorza). Podstawa nazwy niejasna, może niem. lub adaptowana do dolnoniem. *Dein*, *Deyn* ‘feuchte Niederung’ (Bahlow).

14. **Ihlenloch** – 1. cz. od *il* ‘rodzaj gleby’; [2. część niem. *Loch* ‘dziura, zapadlisko, nora’].

23. **Cumminer Heide** – od nazwy wsi **Cummin** (Chomino) [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Heide* ‘las’].

25. nazwa niem. **Schleeland** – może w 1. części wyrazu *zły*, *złe*? [lub niem. n.os. *Schlee* Duden 585, względnie od gw. *slē* ‘Schlehe – zarośla, żywopłot’ EWD III 1530; 2. cz. niem. *Land* m.in. ‘pole’].

Białobudz, niem. Baldebus, Kr. Kammin

Wioska ma notowania od 1. połowy XIV w.: *Baldebus*, *Baldebuzh* 1321, *Baldebus* 1618, 1784, 1834, *Bardefufs* 1628, *Balbuss* 1780, *Baldebuss* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 167). Nazwa złożona z dwóch części. W 1. części **Běl-*, jak w pol. *biały*; zapis *ld* dla *l* jest rzeczą normalną. Drugą część nazwy można odczytać jako **bučbje* od *buk* ‘drzewo, gatunek buka o jasnej korze’. Istnieje też możliwość interpretacji 2. części nazwy jako **božbje* (**Běl-o-božbje*) od **bogb*. Por. w związku z tym także nazwę niem. *Belbuc*, dziś **Białoboki** koło Trzebiatowa, którą można rekonstruować jako **Bělŕb Bogb* czyli *Biały Bóg* (Duma 1997, por. zapisy *Belbog* wg odczytania przez F. Dregera). Brak nazw terenowych.

Biebrówek, niem. Beverdieck, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., ściślej: dolnoniem. od dolnoniem. **Bever** = *Biber* ‘bóbr’ oraz dolnoniem. **Dieck** = *Deich* = *Teich* ‘staw’ (H. Bahlow). Nie mam dokumentacji historycznej dla tej nazwy.

Nazwy terenowe:

11. **Kösterwisch** – 1. cz. nazwy od wyrazu **kostьrbь* ‘zarośla, krzewy, rozgałęzione drzewo’, por. pol. *kościarzyć się*, n.m. *Kościierzyna*, *Kościernica* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 213) [lub od niem. n.os. *Koster*, *Köster* Duden 395 : gw. *koster* (z łac. *costūrārius*) ‘nadzorca kościelny’ lub *koster* < *kossater* ‘osadźca na małej zagrodzie’; 2. cz. niem. gw. *wisch* ‘łaka’].

15. **Wendlands Höhe** – od nazwiska dawnego właściciela *Wendland* [por. Duden 713; 2 cz. niem. *Höhe* m.in. ‘wyniosłość’].

19. **Vönst – u. Hinnestgoren** – ostatnia część nazwy to zapewne wyraz *góry*.

Bodzęcin, niem. Basenthin, Kr. Kammin

Nazwa wsi *Büssenthin* znana od początku XIV stulecia: *Bussentin* 1308, *Bussentyn* 1312, 1321, *Bussentin* 1618, 1784, *Büssentin* 1628, *Büssentien* 1780, *Bussenthin* 1829, *Büssenthin* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 71). Powyższe dane odnoszą się do wsi położonej na południe od Kamienia Pom., ale niem. nazwa **Büssenthin** nie zgadza się z nazwą tytułową karty. Natomiast nazwa **Basenthin** to dziś **Bodzęcin** znajdujący się nad rzeką Stepnicą na północny wschód od Goleniowa (Stepnica jest prawym dopływem Gowienicy). Nazwa wsi **Basenthin** znana jest od 1. połowy XIV w.: *Bosentin super fluvium Stepenitz* 1320, *Bosentyn* 1425, *Basenthin* 1498, 1784, *Bosentin* 1618, *Basentin* 1628, 1780, 1834, XX w., *Bassentin* 1773 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 71). **Bodzęcin** na północny wschód od Goleniowa (!). Zapisy można odczytać jako nazwa **Božętin-* od imienia *Božęta* znanego w stpol. (SSNO I 239) lub jako **Bodžętin-* od imienia *Bodžęta* (SSNO I 183). Por. też w Polsce nazwy miejscowe *Bodzęcin*, *Bodzęcino*. Suf. *-in-* o charakterze dzierżawczym. Od XVII w. wymiana *o* na *a* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 71).

Nazwy terenowe:

19. **Gollnower Feld** – od nazwy miasta **Gollnow** [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

21. **Gubenberg** – 1. cz. od n.rz. **Guben Bach**, por. niżej; [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

26. **Danow- / Donaukrug** – 1. wariant może być nazwą dzierżawczą z suf. *-ov-* od imienia *Dan* [: *Daniel* SSNO I 455-6, suf. **-ov-*]; może w jakimś związku z nazwą *Dänemark* ‘Dania’ i nazwą etniczną *Dänen* ‘Duńczycy’. 2. wariant zawiera przeniesioną nazwą Dunaju – *Donau* [lub nastąpiła tu substytucja słów. suf. **-ov-* przez niem. *-au* < *Aue*, *Au* ‘łaka, zwłaszcza podmokła’, por. łac. *aqua* ‘woda’ EWD I 92-3 < pie. **h₂ek^u -eh₂*; 2. cz. niem. *Krug* ‘dzban, kufel’, ‘karczma’, ‘zajazd’].

Guben-Bach [ten hydronim] ma zapisy historyczne od XIII w.: *Gouna* 1269, *Gounam* 1269, *Ghouena* 1295, *Guben-B.* XX w. N.rz. pochodziła od wyrazu **govъno* ‘kał, brud’, por. pol. *gówno*. W sąsiedztwie rzeki też bagno *Goueniza* 1269 (za Trautmannem 1948). Powojenna Komisja (KUNM) nazwała rzekę **Gowienica**, ma ona ujście w Zalewie Szczecińskim na zachód od wsi Stepnica [W haśle 2. cz. niem. *Bach* ‘struga’].

Brzozowo, niem. Bresow, Kr. Kammin

Wieś pojawia się w zapisach z 1. połowy XIV w.: *Bresowe* 1321, *Bresow* 1618, 1628, 1780, 1784, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 29). Odzwierciedlają one pomor. formę

**Brezov(o)*, tj. bez przegłosu *eT* > *oT*, który jest w pol. *Brzozowo*, oraz bez zmiany *ř* > *ř*, która nie zaszła w tej części Pomorza (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 29, 209, 210).

Nazwy terenowe:

Drogi

1. **Latschenweg** – w 1. części może *las* z niem. suf. *-schen*? [lub od niem. n.os. *Latsch* : gw. *latsch* ‘ślabý, głupawy człowiek’ Duden 417, końcówka niem. *-en*; 2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

Lasy

Kienwald – w 1. części od stpol. wyrazu *kien* ‘obcięty pień, konar drzewa’, por. pol. *knieja*, *knowie* (**кнѣ*) [lub od niem. n.os. *Kiene*, *Kiener* Duden 374 : ap. gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830 lub n.os. *Künne*]. Druga część niem. *Wald* ‘las’.

Sablow – może odczytać należy jako **Žabov-* od *žaba* (z wstawionym wtórníe *l*) lub jako **Za-bél-ov-* z zanikiem środkowego *e*. [Możliwe też pochodzenie nazwy od n.os. *Sabel* Duden 566 : *Säbel* ‘szabla’ lub *Zobel* ‘sobol’].

Dammbrack – od wyrazu *dąbrowa* ‘las z przewagą dębów’, ‘las mieszany’. Nazwa zniekształcona [może skrócona od **dąbrowka* ‘las liściasty z przewagą dębów’].

Pola

Görk (Grosse Görk, Kleine Görk) – może to być nazwa od wyrazu *górká*.

Latsch – od wyrazu *las* [lub od n.os. *Latsch* : *latsch* ‘ślabý, głupawy człowiek’ Duden 417, zob. wyżej].

Stawy

Iiensoll – 1. cz. [od niem. gw. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156 lub, co mniej pewne] od *il* ‘rodzaj gleby’; [2. cz. od niem. gw. *soll* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

Budzien, niem. Schützendorf, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od *Schütze* ‘stawidło’ [lub od n.os. *Schütz(e)* Duden 608 (: *Schütze* ‘strzelec’) i *Dorf* ‘wieś’. Nie mam materiałów historycznych do tej nazwy.

Nazwy terenowe:

4. **Budinsee**, dziś jezioro **Budne**; 1. cz. może być od wyrazu *buda* (z niem. *Bude*) lub od imienia *Bud* (od *Budzisław*, *Budzimir* i podobne); suf. *-in-*; [2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].

7. **Plantikowsche Wiese** – od nazwy wsi **Plantikow** [suf. niem. *-sche*; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

9. **Wustrowbruch / Wustrow** – od wyrazu *ostrów* ‘wyspa, wzniesienie’ znanego dziś jeszcze w kaszubszczyźnie. W zapisach nazw z Pomorza występuje protetyczne *W-* przed *o-*; [2. cz. opcjonalna *Bruch* ‘błoto’].

10. **Wustrowbach**, zob. 9 [2. cz. *Bach* ‘struga’].

11. **Budinberg** zob. 4 [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

14. **Beuthin-Gestell** – w 1. części nazwy zapewne **Bytin-* od n.os. *Byt* (skrócone z imienia *Włóscibyt*, *Wielebyt*); suf. *-in-*. Może to jakaś osada? [2. cz. *Gestell* m.in. ‘fundament, piwnica’].

16. **Kienort** – zob. wieś **Henkenhagen**, nr 16.

28. **Krakowbruch** – 1. cz. nazwy od wyrazu **krakb* ‘ramię rzeki’, por. nazwy wsi **Krakov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 61); może to być także nazwa od im. *Krak*; suf. *-ov-*. Położenie obiektu powinno wyjaśnić etymologię (brak odpowiedniej mapy).

46. **Krampenmoor** – w 1. części nazwy przym. *krępy* lub rzeczownik *krępa* (**krōp-*) ‘sucha wyniosłość wśród bagien’, porównywalna z nazwą wsi **Krōpa* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 21); [2. cz. niem. *Moor* ‘bagno’].

47. **Dalweg** – 1. cz. może od wyrazu *daleki*? [por. n.os. *Dalberg* Duden 176 oraz gw. niem. *dal* (*Tal* ‘dolina’) EWD III 1777-8, pokrewne z pol. *dół* oraz niem. *Weg* ‘droga’].

Buk, niem. Böck, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., por. niem. dialektalne *Böck* = niem. *Beck* ‘Bäcker’ lub *Bock* ‘koziół’. [W zapisach: *Böck* 1225, *Boke* 1540 *Boeck* 1789 NMP I 447, co od niem. gw. *boke* ‘Buche – buk – Fagus’ Lübben 59].

Nazwy terenowe:

8. **Klintz** – nazwa słow., **klinьць*, por. pol. *kliniec* od *klin* ‘trójkątny kawałek pola, łąki’. W nazwie brak tzw. *e* ruchomego typowy dla Pomorza.

13. Grot u. Klein **Jees** – nazwa wieloznaczna, może *jaz* ‘tama, zamknięcie biegu rzeki’ tu ze zmianą **ja-* > *je-*.

27. **Iatz** oder **Gatz** – zapewne **gatь*, por. pol. *gać* ‘grobla, tama’, może też *jaz* ‘zagrodzenie rzeki lub stawu’.

59. **Venschen Sölle** – w 1. części nazwy *-schen* jest suf. niem. przymiotnikowym, *Ven-* może być częścią słow., np. od im. **Vęce-* (jak w *Więcesław*) lub od *Wendischen*, por. *Wenden* ‘nazwa niem. dla Słowian’; [2. cz. niem. *Sölle* ‘błota’].

66. **Laatscher Kamp** – od nazwy **Laatsch**, zapewne *las* [lub od *latsch* ‘słaby, głupawy człowiek’ Duden 417 ze wydłużeniem **a* > *aa*, suf. niem. *-er*, zob. wyżej; 2. cz. niem. *Kamp* ‘kawałek pola’].

69. **Kratzwiek** – *Kratz* jest nazwiskiem niem. [: *Pankratz* Duden 398]; 2. cz. *-wiek*, może od *vicus* ‘zaulek’? [‘zagroda’, por. łac. *viculus* ‘wioska’], może to być też zniekształcona n.os. *Kraśnik* SSNO III 136?

Buniewice, niem. Bünnewitz, Kr. Kammin (na wyspie Gristow)

Wieś udokumentowana w 1. połowie XIV w.: *Bunnevitze* 1321, 1335, *Bunnevitz* 1618, *Bunneuitz* 1628, *Bu^esnnewitz* 1784, *Bünnewitz* 1780, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 100). Jest to nazwa patronimiczna na *-evice* od im. **Buń* (< **Bunь*), to zaś jest formą skróconą od *Bunisław*. 1. cz. im. pochodzi od psł. **buniti*, m.in. ‘huczeć, brzęczeć, powodować zamieszanie’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 100).

Nazwy terenowe:

2. **Lanke** = *łaka*, zapis *an* odpowiada pomorskiemu nosowemu *a*.

12. **Galwitz** zob. **Gristow** 34 (Chrzęszczewo)

Buszęcin, niem. Büssenthin, Kr. Kammin

Wieś poświadczona od początku XIV w.: *Bussentin* 1308, 1618, 1784, *Bussentyn* 1312, 1321, *Büssentien* 1780, *Büssenthin* 1829, *Büssenthin* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 71). Nazwę należy rekonstruować jako **Bożętin(o)* lub **Bodzętin(o)*, od imienia *Bożęta* lub *Bodzęta* – obydwa imiona znane w stpol. (SSNO I 183). Zapisy *o* przez *u* w sąsiedztwie *b* są rzeczą normalną. Z kolei *ss* można odczytać i jako *ż*, i jako *dz*. Nie można też wykluczyć

rekonstrukcji nazwy w postaci **Bušetin(o)* od im. **Bušeta* (niepoświadczonego); są jednak znane imiona *Busz*, *Buszak*, *Buszek* (SSNO I 287). Nazwa ma charakter dzierżawczy, mogła mieć końcówkę *-o*, która w zapisach nie została zaznaczona (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 71).

Nazwy terenowe:

Może w **Leischkuhle** w 1. części wyraz *lis* lub *las*? Nie jest to pewne; [2. cz. niem. gw. *kule* ‘nora, dół’ Lübben 193].

8. **Gehrenwiesen** – 1. cz. nazwy może = *Göhren*, tj. *góry*? Ale może też od n.os. *Gehr*, *Gehre*, tj. *Gero* od *Gerhard* [Duden 268, por. też gw. niem. *gêre* ‘obiekt ostro zakończony w formie trójkąta’].

18. **Säwestücken** – 1. cz. nazwy nie wygląda na niemiecką, mimo to niejednoznaczna [por. n.os. *Sawa* (SSNO V 19), co jednak jest imieniem popularnym głównie we wschodniej Słowiańszczyźnie, bądź od n.os. *Sowa* (SSNO V 151), końcówka niem. *-s*; 2. cz. niem. *Stück* m.in. ‘kawałek ziemi’].

21. **Staarecker Enden** – 1. cz. od wyrazu *stary* i niem. *Ecke* ‘zakątek’ lub od n.os. **Starek*, z niem. suf. *-er*; [2. cz. od niem. *Ende* ‘koniec, kraniec’].

34. **Die Krang** – *krąg* ‘okrąg, coś okrągłego’.

35. **Krangenhs** – 1. cz. (zob. 34); [2. cz. niem. *Hals* ‘szyja’].

48. **Gillwiese** 1. cz. [od niem. n.os. *Gill(e)* Duden 278 : *Ägidius*] lub może od *il* ‘rodzaj gleby’; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

Chomino, niem. Kummin, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Cummin* 1321, 1628, 1780, 1784, 1834, *Cumin* 1618, *Kummin* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 77). Zapisy niemal niezmiennie od XIV do XX w. Początkowe *C (K)* można odczytać jako *Ch*, *K*, *G*, a *u* jako *o* lub *u*. Stąd różne warianty rekonstrukcji nazwy, np. od n.os. *Kuma* (od wyrazu *kuma*), znanej w (SSNO III 193) lub od n.os. *Choma* popularnej w stpol. (SSNO I 329), ale jako wschodni wariant imienia *Tomasz*. Suf. *-in-* o charakterze dzierżawczym (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 77).

Nazwy terenowe:

14. **Gillberg** – 1. cz. nazwy [od niem. n.os. *Gill(e)* Duden 278 : *Ägidius*] lub od *il* ‘rodzaj gleby’; obiekt określono jako „guter Acker”; [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze, góra’].

24. nazwa niem. **Hasenkamp** – [1. cz. od niem. *Hase* ‘zając’ lub n.os. *Hase* Duden 310; część 2.] *-kamp* może od *kępa* [lub od niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

40. **Gr. Kamp** – może od **kępa*? zob. wyżej [1. cz. niem. *groß* ‘duży’].

44. **Raddacksort** – od nazwy wsi **Raddack** (Radawka), choć wieś ta daleko na północy, nad brzegiem morza, końcówka *-s*; [2. cz. od niem. *Ort* ‘miejscowość, miejsce’. Mogła to być nazwa kierunkowa].

49. **Cambzer Dreeschen** – od nazwy wsi **Cambz** [(Kępica), suf. *-er*; 2. cz. niejasna, może od niem. n.os. *Dreesen* Duden 201 : *Andreas*].

Chrzastowo, niem. Granzow, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Granzstowe* 1277, *Granstow* 1308, 1312, *Granstowe* 1321, *Granczow* 1618, *Gramzow* 1628, 1780, *Granzow* 1784, XX w., *Grantzow* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 35). Rekonstrukcja KUNM dosyć prawdopodobna ze względu na

mieszanie w zapisach *Ch* – *K* – *G*, np. też *Gutzmerowe* < **Chotimirov(o)*. Nazwa *Chrzęstowo* pochodzi od przezwiska *Chręst*, *Chrzęst* (SSNO I 337), por. psł. **chręstati* ‘gryźć, jeść z chrzęstem’, z suf. -*ov*-. Od XVII w. zastąpienie *st* przez *cz*, *z*, *tz*, co zniekształciło nazwę (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 35). Nazwy terenowe niem.

Chrzęszczewo, niem. Gristow, Kr. Kammin

Jest to nazwa wyspy i wsi na wyspie poświęconej od początku XIV w.: *Gristow* 1312, 1618, 1628, 1829, XX w., *Gristowe* 1321; nazwa wyspy *Gristow* 1291 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 40). Zapisy od w. XIV do XX są konsekwentne. *G*- może oznaczać zarówno *Ch*-, jak *K*- lub *G*-. F. Lorentz (1964) wywodzi nazwy od imienia **Chręst* (od **chręst* ‘chrzęst’), natomiast T. Milewski widzi tu pierwotne **ǵgrišce* ‘igrzysko’ [Milewski 1931: 149]. Formy *Chrostowo* i *Chrzęstowo* są rekonstrukcjami S. Kozierowskiego i powojennej KUNM. Najwłaściwsza wydaje się rekonstrukcja Lorentza, od imienia **Chręst*, lub raczej od **Kręst*, jak stpol. imiona *Kryst(a)*, *Krzysz(z)t(a)* (SSNO III 170), pochodzące od łac. *Christus*. Suf. -*ow* (może *-*owo*) wskazuje na dzierżawczy charakter nazwy.

Nazwy terenowe:

6. **Wossob** – zapis *Wo*- wskazuje często na nagłosowe [labializowane] *o*-; odczytanie nazwy jako **osoba* nieuzasadnione znaczeniowo. Raczej jest to **osov(o)* od nazwy drzewa, por. kasz. *osa*, *oska* ‘osika’; w nazwie **v* zostało zastąpione przez *b*; suf. -*ov(o)*. Nazwa ma charakter topograficzny.

25. **Kliesbarg / Klinsberg** – może od im. niem. *Klies* (od *Kliment*). *Klin*- od pomor. *klin* m.in. ‘trójkątny kawałek pola, w kształcie klina’.

34. **Galwitz** – zapewne **głowica* od *głowa*, także w znaczeniu topograficznym, metaforycznym. [Brak metatezy **TārT* typowe dla Pomorza (por. Duma 1996). Suf. *-*ica*. Możliwe są też inne objaśnienia nazwy, np. **Galevicē* od imienia *Gal*, *Gala* (SSNO II 75) względnie od n.os. **Galwa* pol. *Głowa* (SSNO II 130) z suf. patronimicznym *-*itj*-].

41. **Silso** – może od *ziel*- lub *žel*-, jak w *ziele*, *zielony* lub *żelazo*? Nazwa niejasna.

58. **Gilkamp** – zapewne nazwa pomor. od *il* ‘rodzaj gleby’ [lub niem. n.os. *Gill*, *Gill(e)* Duden 278 : *Ägidius*] i *kapa* ‘kępa, wyspa’ [lub niem. *Kamp* ‘pole’].

Chynowo, niem. Chinnow auf Wollin (Wolin)

Nazwa notowana od 1. połowy XIV w.: *de Chynnnow* 1336, *Chinnow* 1443, 1628, 1779, 1780, XX w., *Chinow* 1618, 1829 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36). Jest to nazwa dzierżawcza z suf. -*ow(o)* powstała od imienia (przezwisek) **Chyn*. Wśród stpol. nazw osobowych mamy m.in. Chyniek (SSNO I 360), ponadto istnieją pol. nazwy wsi Chynów, Chynowa. Psł. **chyniti* znaczyło ‘kłamać’.

Nazwy terenowe:

1. **Ossengraben, Ossebörn** – nazwa niem., choć nie wykluczone, iż część *Ossen*-, *Osse*- pochodzi od słowa *osa* ‘osika – *Populus tremula*’, w kaszubszczyźnie *oska* ‘osika’ oraz *osovi* ‘osikowy’; [2. cz. niem. *Graben* ‘rów’ i gw. niem. *borne* ‘studnia, źródło, świeża woda’ (Lübben 1980, 63). Sama n.ter. nie została w hasle zacytowana].

Ciesław, niem. Tetzlaffshagen, Kr. Kammin

Wieś notowana od 2. połowy XIV w.: *Tesslaveslaghen* 1369, *Tutzlafshagen* 1618, *Tetzlafshagen* 1780, *Tetzlaffshagen* 1756, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 182). Nazwa wsi jest złożona z części słow. i niem. Część pierwsza od imienia **Těšislavъ*, por. pol. *Ciesław*, *Cieszysław* (SSNO I 370). Część 2. *Hagen* ‘ogrodzenie, miejsce ogrodzone, obwarowane’. Być może była to pierwotnie pomor. nazwa dzierżawcza z suf. *-jb (**Těšislav+jb*); w procesie adaptacji do niem. systemu nazewniczego dodano -hagen. Początkowe T- wobec pol. Ć- jest prawidłowe, gdyż do tej części Pomorza nie dotarła pol. zmiana r' > ć (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 182).

Nazwy terenowe:

5. **Russliete** – 1. cz. od niem. nazwy Rosjan; [2. cz. może gw. niem. *lide* ‘droga, przejście’ Lüben 205].

8. **Kamp** – nazwa dwuznaczna, może być interpretowana jako niem. lub słow. (**kopa*, pol. *kępa*).

18. **Gardensoll / Gardesoll** – 1. cz. nazwy od pomor. **gard* (**gārdъ*), co odpowiada pol. *gród*. Nazwy z *ar* (z *TārT*) są typowe dla dialektów pomor. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 203–204). [Możliwe też niem. gw. *garden* ‘Garten – ogród’ Lübben 109]. 2. cz. nazwy = niem. *Soll* ‘błoto’.

23. **Cambzsches Feld** – 1. cz. nazwy od **Kōpica* lub **Kopъсь* z niem. suf. przymiotnikowym -sches; a to od **kōpa*, por. pol. *kępa* ‘wniesienie’. Jest to nazwa wsi, dziś **Kępica** (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154).

Czarnocin, niem. Zartenthin, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Ceretin* 1318, *Zartenthin* 1784, *Zartentin* 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 72). Najstarszy zapis można interpretować jako **Čŕtinъ* (pol. odpowiednik – to *Czarcin*), od **čŕtъ* ‘czart, diabeł’. Zapisy późniejsze z wtórnym suf. *-et-in-, bardzo popularnym na Pomorzu. Brak wykazu nazw terenowych.

Czarnogłowy, niem. Zarnglaff, Kr. Kammin

Wieś bardzo późno poświadczona w dokumentach – dopiero od XVII w.: *Sargelow* 1618 (Lubinus), *Zerneglaw* 1628, *Zanglaff* 1780, *Zarnglaff* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 118). Nazwa wsi jest niewątpliwie starsza od XVII-wiecznej dopiero dokumentacji. Pochodzi od zbiorowego przezwiska **Čŕnoglovy*, tj. *Czarne Głowy* używanego w odniesieniu do mieszkańców wsi. Jest to tzw. nazwa rodowa, odprzezwiskowa (Duma 2013). W niektórych zapisach pominięte *r* lub *n*. Zamiast *o* (w *głowa*) zapisy z *a* pojawiają się na zasadzie substytucji (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 118).

Nazwy terenowe:

3. **Kāhlstäre** – można też interpretować jako *kał* ‘błoto’ [lub od n.os. *Kahl*, *Kahle* Duden 362 : *kahl* ‘łyśy’] + *stary* (jest to jednak nie pewne).

9. **Laatschen Länder** – od n.ter. *Laatsch* – zapewne *las* [lub od *latsch* ‘słaby, głupawy człowiek’ Duden 417 ze wzdłużeniem **a* > *aa*, końcówka -en; 2. cz. od *Land* ‘kraj, krajowy’].

10. **Kruse Bom** – 1. cz. od wyrazu *krusza* ‘grusza, gruszką’, por. kasz. *krěška* ‘grusza’; 2. cz. = niem. *Baum* [‘drzewo’].

12. **Wauzing** – jeśli jest to nazwa słow., to bardzo zniekształcona.
20. **Hammerbach / Völzerbach** – część *Völzer-* od wyrazu pomor. **volk* ‘wilk’, od **v/l'kʰ* ze zmianą **l'* w *ol* typową dla dialektów pomorskich; [2. cz. niem. *Bach* ‘potok’].
39. **Stüve** – niemieckie ‘Sumpf – błoto, staw’, może **stavъ*.
42. **Gere** – może *góry*? [por. jednak gw. niem. *gêre* ‘trójkątny obiekt ostro zakończony’ oraz n.os. *Gerhardt* : *gêr-* ‘oszczep’].
43. **Kahle Bruch** – 1. cz. zapewne od *kał* ‘błoto’, wskazuje na to znaczenie 2. części, tj. *Bruch* ‘błoto’. Por. kasz. *kāl* ‘błoto’.

Dargobądz, niem. Dargebanz auf Wollin (Wolin)

Wieś poświęcona od końca XIII w.: *Dargebanz* 1297, *Dargebanse*, *Dargebantze* 1314, *Dargebantz* 1321, 1322, *Dargebans* 1618, *Dargebantz* 1628, *Durgebantz* 1780, *Dargebanz* 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 111). Jest to nazwa dzierżawcza od imienia **Dargobąd*. W stpol. znane były imiona *Dargosław*, *Dargorad* oraz imiona z członem *-bąd*, np. *Milobąd*, *Wszębąd* i in. Człon *Dargo-* ma formę pomorską z *-ar-*, która odpowiada pol. *-ro-* (*Drogo-*). Zapisy członu drugiego: *-banz*, *-banse*, *-bans*, *-bantz*, pozwalają odczytać go jako *-bądz*. Jest to **bąd* + *jь* czyli z dodaniem dzierżawczego suf. **-jь*, który utworzył nazwę wsi od imienia **Dargobąd*. Nazwy dzierżawcze z suf. **-jь* są jednym z najstarszych typów nazw miejscowych w Słowiańszczyźnie. Zapisy z *e* łączącym obydwie człony imienia zamiast *o* nie sprawiają trudności, gdyż *o* i *e* bywają w zapisach zastępowane.

Nazwy terenowe:

- Sabroberg** – 1. człon nazwy *Sabro-* brzmieć mógł **Zabrod*, gdzie *d* zanikło. Nazwa pochodziła od wyrażenia przyimkowego *za brodem* lub *za bród* (por. *bród* ‘przejście przez rzekę’). Sądząc z lokalizacji, góra nr 1 znajduje się nad rzeczką; [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].
- Ganskfeld** – 1. cz. można odczytać jako *gąska* ‘mała gęś’. Zapis przez *an* odpowiada dawnemu brzmieniu samogłoski nosowej w pomorszczyźnie i dzisiejszemu brzmieniu w kaszubszczyźnie; [2. cz. *Feld* ‘pole’].
- Kummerow-Feld** – może to być pole należące do ludzi ze wsi **Kummerow** (Komorowo), lecz taka wieś jest koło miasta Płoty. Zapewne jest to nazwa od wyrazu *komora*, por. kasz. ‘niewielka izba do przechowywania żywności, odzieży, spiżarnia’. Nazwa **Komorow(o)* z suf. *-ow(o)* [2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].
- Ziesk-Blut** (Graben)/**Ziesblut** – w 1. części nazwy można widzieć słow. imię *Czeszk* od *Czesz/Czech*, formę skróconą imienia *Czesław* (od *cześć*). Nazwa rzeczki w formie **Cieczk* (od *ciec*) musi być wykluczona, gdyż na tym terenie pierwotne *t'* nie zmienia się w *ć* (jak w języku polskim); [2. cz. niem. *Blut* ‘krew’ i 3. opcjonalnie *Graben* ‘rów’].
- Lanke** – od wyrazu *ląka*.
- Bonk** – od wyrazu *bąk*, w kasz. *bók* ‘jakikolwiek owad’ (Sychta I 62). Może to być też nazwa od nazwiska *Bąk* [NP I 25].
- Zills-Feld** – por. we wsi Soldemin nazwa *Zülz* (nr 17). Może to ta sama nazwa. [Według tego zapisu zapewne od niem. n.os. *Zill* Duden 745 : *Zilliax*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].
- Am Schliesk** – od *Schlüssel*? *Schlitte*? Tylko zakończenie na *-sk* mogłoby wskazywać na nazwę słowiańską, pomorską, o suf. *-ek*, np. **ślisk*? [por. niżej *Die Bliesk*].
- Sabro** – por. nr 1 [bez członu identyfikującego].

33. **am Pankort** – por. nazwę Pankstrom (nr 33) w sąsiedniej wsi Soldemin.

34. **Die Bielsk** – nazwa słow. **Blizk*, od przym. *bliski*. Końcowe *-k* odpowiada pol. *-ek*. [Możliwa też motywacja od *biały*, suf. *-sk-*, por. n.m. *Bielsk* NMP I 180].

37. **Die Klunten** – niemieckie? [por. gw. niem. *klunte* ‘grudka’ Lübben 178, *klunter-melk* ‘kwaśne mleko’].

Dargoszewo, niem. Dargsow, Kr. Kammin

Nazwa poświadczona późno, od końca XV w.: *Darghesow* 1489 (za Trautmannem i Lorentzem 1964), *Dargsow* 1618, 1756, 1784, 1834, *Darschow* 1780, *Alt, Neu Dargsow* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 30). Odczytanie nazwy, mimo późnych poświadczeń, nie nasuwa wątpliwości: jest to nazwa dzierżawcza od imienia **Dargošb* (a to skrócone od *Dargorad*), z suf. *-ov-*. W nazwie tej mamy typową dla Pomorza grupę *-ar-* pomiędzy spółgłoskami (**Darg-*) w miejsce pol. *-ro-*; pol. forma imienia brzmiałaby *Drogosz* (por. SSNO I 523).

Nazwy terenowe:

4. **Kampwiese** – 1. cz. pewnie od *kępa* [lub od niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

18. **Die Suckow** – tak zapisane nazwy odczytuje się jako *Žukov(o)* od przezwiska *Žuk*, z suf. *-ov-*.

Darzewice, niem. Darsewitz auf Wollin (Wolin)

Wieś poświadczona od końca XIII w.: *Darzeuiz*, *Darsewiz*, *Darzevitze*, *Darseuitz* 1288 PUB III. 34, *Darseviz* 1301, *Darsevitze* 1324, *Darsevit* 1618, *Darseuitz* 1628, *Darsewit* 1780, *Darsewitz* 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 100). Zapisy nazwy są dosyć konsekwentne, a występujące różnice mają przede wszystkim charakter graficzny: *w – v* – *u*; *z – s*; *z – tz*. Końcowe *-e* oznacza dowolną samogłoskę, brak końcowej samogłoski nie znaczy, że jej nie było. Jest to nazwa patronimiczna, z suf. **-evičē* od imienia **Darž*, to zaś jest formą skróconą imienia *Dargosław* lub *Dargorad*. Forma z *-ar-* jest typowa dla dialektów pomor. i odpowiada pol. *-ro-*, por. np. imię *Drożek* w (SSNO I 527).

Nazwy terenowe:

Russwiesenfeld – *Russ* – może z czasów wojny rosyjsko-niemieckiej? [lub od n.os. *Ruß*, *Russ* : *Ruß* ‘sadza, brud’; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’ i 3. część 3. *Feld* ‘pole’].

13. **Gr. Sallmark / Hallmark** – może 1. cz. od *żał* ‘miejsce cmentarne’ [lub od n.os. *Salm* Duden 567 : *Salm* ‘łosoś’. Obocznie *Hall* może omyłkowo lub od n.os. *Hall* Duden 304], 2. cz. niem. ‘granica’.

23. **Pollenkamp**, może od wyrazu *pole* lub *polny* oraz niem. *Kamp*.

Dębostrów, niem. Damuster, Kr. Randow

Wieś położona za zachodnim brzegu Zalewu Szczecińskiego. Poświadczona późno na mapach z XVIII w.: *Damoster* 1780, *Damuster*, *Dammoster* 1779, *Damuster* 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 172). Być może nazwę można rekonstruować jako **Dqbovъjъ Ostrovъ* (= pol. *Dębowy Ostrów*). Nazwa została wcześniej zniekształcona. Położenie wioski wśród wzniesień, w pobliżu lasów czyni ww. etymologię prawdopodobną. Por. kasz. *ostrów* ‘wyspa, miejsce wzniesione’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 172). Brak wykazu nazw terenowych.

Dobropole, niem. Dobberpfuhl, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Dubberpol* 1311, 1523, *Dobberpoel* 1618, 1654, *Dobberphul* 1780, 1784, 1835, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 167). Nazwa złożona z dwu członów: *dobre* + *pole*, oznacza ziemię dogodną do uprawy. Nazwy **Dobropol'e* znane są też na Pomorzu koło Pyrzyc i koło Kołbacza (od XIII w.). W XVIII w. człon *-pole* zastąpiono niem. *Phul* / *Pfuhl* 'kałuża, stojąca woda'.

Nazwy terenowe:

3. **Gillkamp** – 1. cz. nazwy od *il* 'rodzaj gleby' [lub od n.os. niem. *Gill* Duden 278 : *Ägidius*]; w 2. części *kępa* [lub niem. *Kamp* 'kawałek pola', por. łac. *campus* EWD II 780].

6. **Der Kölpin** – od wyrazu *kołp* (tak też w kaszubszczyźnie), tj. gatunek łabędzi; suf. *-in-*. W wyrazie tym mamy typowy dla Pomorza rozwój **l* w *ol* (**kļpъ*).

12. **Die Grüssow** – nazwa z suf. *-ov-*, może od wyrazu *grusza* lub od podstawy niem., por. *Gruss* [: niem. n.os. *Gruß* Duden 295 'ziarnko piasku'].

29. **Die Labenz** – zapewne **Labenъcbъ*, por. taka sama nazwa wsi, *Labentz* 1628 na Pomorzu Środkowym w okolicy Szczecinka. W tym rejonie także inne nazwy miejscowe od podstawy *Lab-*: *Labehn*, *Labuhn*, *Labus*, *Labüssow*; pochodzenie nazw niejasne, *Labenz* może od *łabędź* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 232–233).

35. **Pankowstücken** – 1. cz. nazwy, tj. **Panъkov-* od wyrazu *pan(e)k* 'bogaty chłop lub szlachcic'. Suf. *-ov-* dzierżawczy [2. cz. *Stück* 'kawałek, część'].

37. **Glienke-Weg** – 1. cz. nazwy od wyrazu *glinka* (zdrobnienie od *glina*); [2. cz. niem. *Weg* 'droga'].

41. **Hundreckskamp** – 3. cz. nazwy może od *kępa* [lub od *Kamp* 'kawałek pola', por. łac. *campus* EWD II 780; pierwsze dwa człony niem.].

47. **Stregower Graben** – od nazwy wsi **Stregow**, [suf. niem. *-er-*; 2. cz. *Graben* 'rów'].

48. **Stäwensche Bach** – od nazwy wsi **Stäwen**; [2. cz. niem. *Bach* 'strumień, potok'].

25a. **Gaulkenberg** – 1. cz. od nazwiska *Goły*, *Gólek*? [2. cz. *Berg* 'góra, wzgórze'].

26a. **Breserbruch** – 1. cz. od wyrazu pomor. **breza*, pol. *brzoza*; [2. cz. od ap. *Bruch* 'błoto, bagno'].

Dramino, niem. Drammin, Kr. Kammin

Wieś wcześniej związana z ośrodkiem w Wolinie, por. w XII w.: *in provincia Wolin villam Drammine* 1195, *in provincia Volin villam Drammine* 1216, *ville Dramin* 1272, 1780, *Dramyn* 1523, *Drammin* 1618, 1784, 1835, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 73). Nazwa wsi należy do archaicznych. Jej rdzeń, tj. **dram-* wywodzi się z indoeuropejskiego **drem-* i jest pokrewny indyjskiemu *drámati* 'biec'. Nazwy rzek o podstawie *Dram-* są liczne na Bałkanach, por. w Macedonii *Drama*, *Dramca*, *Dramatica*, w Słowenii *Drama*, *Dramina*, *Dramlje*. W Polsce rzeka *Drama* w dorzeczu Odry (dopływ Bytomki koło Bytomia i Gliwic na Śląsku). *Drammendorp* 1334 również na Rugii (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 73).

Nazwy terenowe:

9. **Plauschenberg** – w 1. cz. nazwy zapewne wyraz *plaw*, lm. *plawy* 'trzęsawisko, mokre miejsce', wyraz znany w kaszubskim. Tu obiekt przy trzęsawisku; [2. cz. *Berg* 'wzgórze'].

22. **Ihlenmoor** – 1. cz. [od gw. *ile* 'pijawka' Lübben 156 lub, co mniej pewne] od *il* 'rodzaj gleby'; [2. cz. *Moor* 'bagno'].

26. Nazwa **Russensoll** zapewne niem. od *Russen* tj. ‘Rosjanie’ [lub od n.os. niem. *Russ* Duden 564; 2. cz. niem. gw. *sol* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

36. **Luskuhl** – w 1. cz. nazwy może *łużk* od *lug* ‘wąska, nadrzeczna łąka’; *k* łączy wyraz *łużk* z niem. [2. cz.] *Kuhl* ‘zagłębienie’.

Drzewica, niem. Drewitz, Kr. Kammin

Nazwa wsi notowana od początku XIV w.: *Trewis* 1308, *Drewys*, *Drewis* 1318, *Drewitze* 1363, *Drewetze* 1385, *Drewicze* 1385, *Drowse* 1618 (Lubinus), *Drewitz* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 138). Starsze zapisy nazwy nie dają jasnego obrazu co do jej pochodzenia. Natomiast zapisy późniejsze można odczytać jako **Drevica* lub **Drevice* od wyrazu **drevo*, pol. *drzewo*, z suf. *-ica*, w lm. *-ice*. Tak też odtworzyła nazwę powojenna KUNM. Na terenie Pomorza Szczecińskiego nie doszło do zmiany *ř* > *ř* (zapisy *rz*, *rs* i podobne), stąd w zapisach źródłowych *r* wobec pol. *rz* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 138).

Nazwy terenowe:

3. **Kuhjahn** – może odczytać jako **Kujan* od *kuć*, por. nazwy wsi *Kujany* na Kaszubach, być może od nazwiska [*Kujan* : *kuć*, *kujon* NPI 486 lub w 1. części od *Kuh* ‘krowa’ i imienia gw. niem. *Jahn* : *Johannes* Duden 350, por. pol. *Jan*].

7. **Ilenberg, Ilengraben** – w 1. cz. nazwy zapewne *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od niem. gw. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’ i *Graben* ‘rów’].

18. **Straufk** – wygląda na to, że właściwą nazwą było *Staufk*, tj. staw(e)k, *r* wstawione wtórnie. Może też od niem. *Strafe* [lub zniekształcone *Strauch* Duden 652 : *Strauch* ‘krzew’, suf. *-k*].

27. **Buttlin** – zob. nazwy wsi **Langendorf** 12.

33. **Zillisch** – zapewne **zelišče* od **zelbye* (pol. *ziele*), ale może też od nazwiska **Zelišb* (?).

Ducino, niem. Deuthin, Kr. Kammin

Zapisy tej nazwy rozpoczynają się w końcu XIV w.: *Doytyn* 1392, *Doytin* 1583, *Doitin* 1618, *Deutin* 1780, *Deuthin* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 72). Interpretacja nazwy jest trudna i niejednoznaczna, tak późne zapisy mogą być zniekształcone. Suf. *-in-*, zapewne od nazwy osoby. Podstawą nazwy może być imię **Dyt-*, por. znane w okresie stpol. n.os. *Dytko*, *Dytka* (SSNO I 549), od *Dytmar*. Samogłoska *y* mogła być zapisana przez *oy*, *oi*, *eu*. Może też od n.os. *Doja* (SSNO I 497), **Dojta*? Również w Meklemburgii znana jest miejscowość *Doytin* 1230 Kr. Parchim oraz *Doytin* 1267 Kr. Demmin (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 72).

Nazwy terenowe:

9. **Ihlensoll** – 1. cz. nazwy [od gw. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156 lub, co mniej pewne] od *il* ‘rodzaj gleby’; [2. cz. niem. gw. *soll*, *sol* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

Duniewo, niem. Dünow, Kr. Kammin

Wieś występuje w dokumentach od 1. połowy XIV w.: *Dunow* 1321, *Dünnowe* 1374, *Dunaw* XVI w., *Dunow* 1618, 1654, 1780, *Duenow* 1784, *Dünow* 1756, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 32). Nazwa wsi pochodzi zapewne od n.os. (przezviska) *Duna*

znanego ze staropolszczyzny (SSNO I 538), to zaś od **dunęti* ‘wionąć, dmuchać’. Od tej podstawy także nazwy miejscowe *Dunzig* i *Dunziger Fluss* 1650, dziś **Duńczycza** prawe ramię Odry koło Szczecina. W nazwie *Dunow* suf. *-ov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 32). Nazwy terenowe:

13. **Grapsche Wiesen** – 1. cz. nazwy może od nazwy drzewa *grab* [suf. niem. *-sche*; 2. część od *Wiese* ‘łąka’].

23. **Grapsche Koppel** – zob. 13 [2. cz. niem. *Koppel* ‘ogrodzone pastwisko’].

46. **Tabberts Kamp** – n.niem., **Tabberts** od imienia [*Tabbert* Duden 659, końcówka *-s*; 2. część **Kamp** – może *kępa*? [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

57. **Gilland** – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gill* Duden 278 : *Ágidius*; 2. cz. *Land* ‘ziemia’].

72. **Deuthiner Keil** – od nazwy wsi **Deuthin**; [2. cz. niem. *Keil* ‘klin’].

Dusin, niem. Düssin, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w. W źródłach występują następujące zapisy nazwy: *Dussin* 1321, 1618, 1628, 1784, *Düssin* 1780, 1829, XX w. Nazwę można zrekonstruować jako pierwotne **Dušin(o)* od imienia/przezwoiska *Dusz*, *Dusza*, por. liczne nazwy osobowe w (SSNO I 541), też *Duszka*, *Duszak* etc. Suf. *-in(o)* wskazuje na to, że była to nazwa dzierżawcza, powstała od imienia lub przezwoiska założyciela wsi (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 73).

Nazwy terenowe:

4. **Zilisch**. Nazwa trudna do objaśnienia, gdyż w pisowni niem. *z*, *sch* mogą oznaczać wszystkie spółgłoski *c – cz – ć*, *z – ż – ź*, *s – sz – ś*. A więc może to być np. **Zelišče*, od *ziolo*, **Sielišče*, od *siolo* itp.

7. **Buchower Wiesen** – nazwa w formie typowej dla nazw terenowych od nazw wsi, jednak wsi *Buchow* w okolicy nie ma. Niem. *Buche* ‘buk’ wskazuje na niem. podstawę nazwy. Słów. mógłby być tylko suf. *-ow-*; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

17. **Daul** – może *Dul*, tj. *dół*?

18. **Kammbülten** – może w 1. części nazwy *kam* ‘kamień’. Por. kasz. *kam* ‘kamień’; [2. cz. zapewne zapewne od niem. gw. *bulte* ‘sterta, pagórek’ Lübben 69].

27. **Nemitzfahrt** – analogia do innych nazw z 2. częścią *-fahrt* wskazuje, że były to nazwy wskazujące kierunek. *Nemitzfahrt* „powinien” odnosić się do wsi *Niemica*, ale dwie wsie o tej nazwie są dosyć odległe. Trzeba więc przyjąć, że człon *Nemitz* pochodzi od nazwiska *Nemitz* (= *Niemiec*) [mogła być to tzw. nazwa kierunkowa, por. Duma 1989].

Dzisna, niem. Dischenhagen, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od początku XIV w.: *Dyzekenhaghen* 1302 (za Lorentzem 1964), *Wozeke de Diseko* 1311 (PUB V 22, wg wydawców PUB jest to wieś *Dischenhagen*), *Distkēhagen* 1618, *Diskenhagen* 1773, *Tischenhagen* 1780, *Dieschenhagen* 1756, 1784, 1843, *Dischenhagen* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 178). Nazwa wsi od początku istnieje jako nazwa z niem. członem *Hagen* ‘ogrodzenie, miejsce ogrodzone’. W 1. części nazwy imię słów. **Diškb*, por. pol. *Dziszek* znane ze staropolszczyzny (także *Dzisz* (SSNO I 574), (skrótowe z *Dziesław*, *Dziebąd* i podobne) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 178). Nazwa dzisiejsza jest niezbyt trafnyim tworem KUNM.

Nazwy terenowe:

2a. Nazwa niem. **Kamp** – może = *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawalek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

10. **Loak** – może *ług* ‘łąka nadrzeczna’.

Dziwnów, niem. Dievenow, Kr. Kammin

Ost-Dievenow, dziś Dziwnów Dolny. O dokumentacji i etymologii zob. *West-Dievenow* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 31). Nazwy terenowe niem.

Berg-Dievenow, dziś Dziwnów Górny.

Klein-Dievenow, dziś Dziwnówek.

Dziwnów, niem. West-Dievenow auf Wollin (Wolin)

Poświadczenia wsi od połowy XIII w.: *Diuenow* 1243, *Dyuennow* 1274, *Gr. L. Divenow* 1618, *Dievenow* 1628, 1780, *Ost, West Duvenow* 1784, *Ost, West, Berg Divenow* 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 31). Dla nazwy rzeki nie ma innych poświadczeń źródłowych. Zapewne n.rz. pierwotna, a nazwa miejscowości przeniesiona z nazwy rzeki. Być może, pierwotnie nazwą rzeki było **Divьna*, tj. ‘dziwna’, ‘dzika’, por. kasz. *dzëvi* ‘dziki’, ‘polny’, ‘pierwotny’, np. *dzevë grëbë, dzëvë gqšë*. [a to od rdzenia **di-* niejasnego pochodzenia, por. pol. *dziki* – od tego samego rdzenia suf. **-k-* Boryś 144]. Suf. *-na* (<**-ьna*) słowiański. Suf. *-ow-* dodany był chyba później [zapewne w momencie utworzenia nazwy miejscowości, por. też n.os. *Dziw* NP I 175]. Nazwę rzeki wywodzi się także z pie. **dej-* // **dī-* oznaczającego ‘światło’, ‘bóstwo’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 31).

Nazwy terenowe:

21. **Glambeck wie**, od *głęboki*, kasz. *głębok* ‘i’, forma kasz. *głębok* ‘głęboko’, jest przysłówkiem (Sychta I 323); *wie* = *Wiese* [‘łąka’].

Gadom, niem. Wildenhagen, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., [w zapisach: *Wildenhagen* 1322 NMP III 59] od *wild* ‘dziki’, też *Wild* ‘dziki zwierz’ i *Hagen* ‘ogrodzenie, miejsce ogrodzone’. Nie jest znana wcześniejsza nazwa słow. dla tej wsi [a forma współczesna została wprowadzona urzędowo przez KUNM].

Nazwy terenowe:

19. **Lischsoll** – w 1. części może przym. *łysy* lub wyrazy *lis, lisi*; 2. cz. niem. [*soll* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

Parthenthinscher Soll – od nazwy wsi *Parthenthin*; jest to nazwa dzierzawcza z suf. **-in-* (od n.os. **Partęta*) lub **-ętin-* (od *Part*), por. w (SSNO IV 191) nazwę osobową *Parteka*; [dalsze suf. niem. *-sch-er*; 2. cz. niem. gw. *soll* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

22. **Nemitzer Bruch** – od nazwy wsi *Nemitz*, suf. niem. *-er*; [2. cz. *Bruch* ‘błoto’].

24. **Beberdamm** (Wiese) – 1. cz. nazwy od wyrazu **bebrь*, pol. *bóbr*; w 2. części niem. *Damm* ‘grobla, tama’.

30. **Rönzer Berg** – od nazwy wsi *Rönz*; suf. niem. *-er*; [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

51. **Brusow** – może od wyrazu *brus* ‘kamień służący do ostrzenia narzędzi’ [lub od n.os. *Bruse* Duden 160 : *Ambrosius*], suf. **-ov-*.

Ganiec, niem. Gahnz, Kr. Kammin

Część wsi **Śniatowo** położonej na południowy wschód od Kamienia Pom. [W zapisach: *Chaniz*, *Chanyz* 1344, *Gaantz* 1383, *Chantze* 1540, *Ganz* 1789, *Gahnz* 1834 NMP III 79]. Może to być pierwotne **Gonьcb* lub **Gonica* od wyrazu *gon*, lm. *gony* ‘zagon, zagony’, ‘miara długości pola’, też ‘polowanie’; suf. **-bcb* lub **-ica* z zanikiem samogłoski (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 138) [lub według NMP III 79 od n.os. *Chań* (SSNO I 309) : *Johann* NPI 294; suf. patronimiczny **-ice* lub **-ec*], por. też n.m. *Gonica*, *Gony* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 25).

Nazwy terenowe:

3. **Gussgord** – [1. cz. od niem. *Guß* ‘potok’ EWD I 619], czyżby w 2. części nazwy **gardь*, (pol. *gród*)? Zmiana *a* na *o* możliwa.

Gardziec, niem. Garz, Kr. Kammin

Wieś znana w dokumentach od początku XIV w.: *ville Gardiz*, *Garditz* 1314, *Gartz* 1618, *Gartze* 1628, *Garz* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154). Nazwa wsi pochodzi od pomor. wyrazu *gard* (< **gardь*), pol. *gród* z typową dla Pomorza grupą *-ar-* wobec pol. *-ro-*. Forma sufiksalna niejednoznaczna: **-bcb*, lub **-ica* (por. zapis z 1314 r.), ewentualnie **-bje* (por. zapis z 1628 r.) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154). Por. też Gardziec koło Dolic [i Garz na wyspie Uznam].

Nazwy terenowe:

4. **Die Dammnitz** (Buchenwald) – **Dqьbnica*, pol. *dębica* ‘las z przewagą dębów’, od **dqьbь* ‘dąb’ z suf. **-bnica*.

11. **Der Zek** (Teich) – mogłoby to być pol. *ciek*, tj. ciekąca woda, z **tekь*, lecz w tej części Pomorza *t* nie zmienia się w *ć*. Nazwa niejasna.

Gąsierzyno, niem. Ganserin, Kr. Kammin

Wieś notowana w dokumentach od końca XIII w.: *villa Gantzerin* 1291, 1299, *Gancerin*/*Gantzerin* 1318, *Ganseris* (!) 1780, *Ganserin* 1628, 1784, 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 74). Nazwa wsi może być interpretowana jako: 1) pochodząca od przezwiska *Gąsior*, znanego w stpol. (SSNO II 93), 2) od wyrazu pospolitego *gąsior* ‘samiec gęsi’ lub 3) od śrgniem. *ganzer*, *ganser* ‘gąsior’. Zapis pomor. *a* nosowego (pol. *o* nosowe) normalny. Suf. *-in-* (< **-ino*) mógł tworzyć zarówno nazwę dzierżawczą (od przezwiska), jak nazwę topograficzną (od wyrazu *gąsior*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 74).

Nazwy terenowe:

Na mapie także nazwa zatoki **Ganseriner Lanke** [1. cz. od n.m. *Ganserin* (Gąsierzyno), zob. wyżej, suf. niem. *-er*]; 2. cz. od wyrazu *ląka* [por. też gw. niem. *lanke* m.in. ‘miejsce w wodzie, gdzie hoduje się ryby’, Lübben 196].

Giżkowo, niem. Gieskow, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 2. połowy XIV w.: *Giskow* 1378, 1618, *Gieskow* 1756, 1784, XX w., *Gischow* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 34). Odczytanie i rekonstrukcja nazwy jako **Gyžьkov(o)*, tak jak w dzisiejszej nazwie, jest jedną z możliwości przy założeniu, że *G* odzwierciedla rzeczywiście dawne nagłosowe *G-*. Podstawę nazwy mogło stanowić imię/przezvisko *Gižka*, por. *Giža* i *Gižka* (SSNO II 121), od wyrazu *giža* m.in. ‘kość goleniowa’. N.m. **Gyžьkov-* także koło Koszalina (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 55). Są to nazwy dzierżawcze z suf. *-ov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 34).

Nazwy terenowe:

16. **Kehlenwiese** – może od pomor. *kał* ‘błoto’ jak w kaszubszczyźnie [lub od n.os. *Kehl* Duden 369 : *Kehle* ‘gardło’; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

Gogolice, niem. Gaulitz, Kr. Kammin

Wieś ma stare poświadczenie z końca XIII w.: *Gugulisse* 1286, *Gughelse* 1319, *Gogelze* 1319, *Gugelse* 1333, *Geigelitz* 1628, *Gaulitz* 1780, 1784, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 100). Najstarszy zapis należy odczytać jako **Gogolice*; jest to nazwa patronimiczna z suf. *-ice* (**-itji*) od przezviska *Gogol*, por. *Gogol* (SSNO II 149) oraz *gogol* ‘gatunek dzikiej kaczki’. W Polsce częste są nazwy wsi *Gogolewo*, *Gogolin* itp. Zmiana w zapisie (dwukrotna) *o* na *u* jest częsta, zwłaszcza w sąsiedztwie *g* lub *k*. Oznaczenie suf. *-ice* przez *-isse* również zdarza się w dokumentach pisanych przez Niemców. Różnica pomiędzy zapisem z r. 1286 a zapisami z 1319 r. i późniejszym polega na zaniku nieakcentowanej samogłoski. W r. 1628 i od końca XVIII w. odtworzony został pierwotny suf. *-ice* w postaci *-itz* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 100). Nazwy terenowe niem.

Golczewo, niem. Gülzow, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Gulzow* 1304, *Gulsowe* 1315, 1317, *Gulsow* 1318, *Gültzow* 1331, 1780, *Gulzow* 1331, *Gultzow* 1332, XVI w., 1618, 1628, *Guelzow* 1784, *Gülzow* 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 33). Nazwa wsi jest dzierżawcza, od imienia **Golišь* lub **Golešь*, por. stpol. *Golesz*, *Golesza* i nazwy miejscowości pol. *Goleszów*, *Goleszyn*. Imię pochodzi od wyrazu *goły*. W zapisach zmiana *o* w *u* w sąsiedztwie *g* normalna; oznaczenie *š* przez *z*, *s*, *tz* częste w zapisach niem. Nazwę tę Komisja (KUNM) zrekonstruowała jako *Golczewo*, od przezviska *Golec* (od *goły*); jest to również możliwe (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 33).

Nazwy terenowe:

7. **Schwerinsberg** – zapewne nazwa przeniesiona z nazwy miasta *Schwerin* w Meklemburgii [lub nazwa kierunkowa, końcówka *-s*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’. Nazwa miejscowości pierwotnie słow.].

10. **Kehlberge** – 1. cz. może od wyrazu *kał* ‘błoto’? lub przeniesiona z nazwy miasta *Kehl* nad Renem [względnie od n.os. *Kehl* Duden 369 : *Kehle* ‘gardło’; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

11. **Dresower Berg** – od nazwy wsi **Dresow** [(Dreżewo) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 32, suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Berg* jw.].

12. **Saabemoor** – 1. cz. nazwy od wyrazu *żaba*; [2. cz. *Moor* ‘bagno, błoto’].

13. **Saabesee** – 1. cz. jw. [2. cz. *See* ‘jezioro’].

Gostyniec, niem. Klein Justin, Kr. Kammin

Zapisy nazwy wsi zob. **Gross Justin**; tam też pochodzenie nazwy. **Gostyniec** na północny wschód od Kamienia Pom.

Nazwy terenowe:

2. **Behlower Sandberge** – 1. cz. może od nazwiska rodu pomor. *von Behlow*. W sąsiedztwie nie ma wsi *Behlow*, [suf. *-er*; 2. cz. niem. *Sandberge* ‘piaskowa górka’].

5. **Zupkenkamp** – 1. cz. nazwy robi wrażenie słowiańskiej, nie jest jednak jasna [może od n.os. **Zupke*, por. n.os. *Zupka* NP II 748, *Zupała* (SSNO VI 335); 2. cz. niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

7. **Kuhrkenland** – od *kura* (?), *kurka* (?) [lub od niem. n.os. *Kuhr*, *Kühr* Duden 406 : gw. *kur(e)* ‘zwiadowca, wartownik’, suf. niem. *-k-* lub też od *kur*, *kurka*; 2. cz. *Land* ‘kraj’].

16. **Wendeland / Wendland / Winnland** – por. **Gr. Justin** 59.

18. **Die Gehren** – zapewne *góry* (*-en* pluralne) zmiana *o* na *e* częsta [lub od n.os. *Gehr(e)* Duden 268 : *Gerhard*].

30. **Retschland** – 1. cz. nazwy może pochodzić od **rěčъje* (od **rěka*, pol. *rzeka*) [lub od n.os. *Recz* (SSNO IV 414) : *Racislaw*; 2. cz. niem. *Land* ‘kraj’].

38. **Gnitt** – może to samo, co *Knittel* ‘Knüppel – pałka’ [lub od gw. niem. *gnitte* ‘rodzaj komara’ Lübben 126 może za pośrednictwem nazwy osobowej]. Wątpliwy związek ze słow. *gnieść* lub *gnić*.

Gostyń, niem. Gross Justin, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Gosten* 1261, *antiquam villam Gustin* 1321, 1432, *Justin* 1485, 1523, *Groten*, *L. Gustin* 1618, *Gastin* 1654, *Gross*, *Klein Gustin* 1780, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 74). **Gostyń** i **Gostyniec** są położone na północny wschód od Kamienia Pom. Najstarszy zapis upoważnia do odczytania nazwy jako **Gostin-*, od imienia *Gost*, które jest formą skróconą od *Gościmir*, *Gościrad* i podobne. Suf. *-in-* ma charakter dzierżawczy. W późniejszych zapisach zmiana *o* na *u*, co w sąsiedztwie *g* częste, a także mieszanie *G* i *J* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 74).

Nazwy terenowe:

1. **Flatowberg / Plotberg**. W nazwie **Flatowberg** słowiański może być suf. *-ow-* [od nazwy miejsca pochodzi n.os. *Flato(w)* Duden 247; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’]. W nazwie **Plotberg** może 1. cz. od wyrazu *plot*? Niepewne [2. cz. *Berg* ‘góra’].

7. **Kleinjustiner Feld** – od nazwy wsi **Justin**; [1. i 3. część niem.: *klein* ‘mały’ i *Feld* ‘pole’].

8. **Zoldekower Feld** – od nazwy wsi **Zoldekow** (Sulikowo); [suf. niem. *-er* i 2. cz. *Feld* jw.].

9. **Kastin** – niejasne [może od n.os. *Kast* Duden 367 : *Karst* (*Christian*) lub n.os. *Kost* Duden 395 : *Konstantin* z substytucją *o* przez *a*; suf. dzierżawczy *-in-*].

10. **Schmelower Sölle** – od nazwy **Schmelow**, zapewne jakaś mała osada lub wybudowanie o nazwie dzierżawczej z suf. *-ov-* [oraz niem. *-er*]. Podstawa nazwy niejasna zatarta przez germanizację. Może **Směl-ov-* (?) jak w pol. *śmiały*? [2. cz. niem. *soll* ‘wypełniona stojącą wodą niecka, staw’ Lübben 362].

11. **Riebitzer Feld** – od nazwy wsi **Riebitz** (Rybnice); [2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

37. **Rendanten Kamp** – niejasne; [może 1. cz. od n.os. **Rzędzięta* : *Rzędzislaw* SSNO IV 545 bez afryktywizacji *r* i *d*, co typowe dla Pomorza Zachodniego, końcówka niem. *-en*; 2. cz. dwuznaczna: 1. por. pol. *kępa* 2. por. niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

55. **Marie Karma** – imię i nazwisko [por. pol. nazwisko *Karma* NP I 379 : *karmić*].
59. **Wendenland** – 1. cz. od nazwy *Wenden* oznaczającej Słowian; [2. cz. *Land* ‘kraina’].
65. **Borwinkelshöhe** – 1. cz. nazwy od *bór*, choć może też od niem. *Gebauer, Bauer*; [2. cz. od niem. *Winkel* ‘zakątek’, końcówka -s; 3. część *Höhe* ‘wyniosłość, pagórek’].
72. **Holmberg** – *Holm* może być interpretowane jako pomor. **Cholm* z **chlmъ* ‘wzgórze, góra’ z typowym pomor. rozwojem **l* w *oł* lub jako niem. *Holm* ‘mała wyspa’, jak w *Bornholm*. Drugi człon *Berg* ‘góra’ wskazuje na ewentualne tłumaczenie pierwszej części słów.
77. **Plothbruch** – 1. cz. od wyrazu *plot*? Zob. 1; [2. cz. niem. *Bruch* ‘błoto’].

Górki, niem. Görke, Kr. Kammin

Wieś poświadczona od połowy XIV w.: *Goreke* 1344, *Gorke* XVI w., *Goerke* 1618 (Lubinus), 1829, *Gorycke*, *Gorick* 1628, *Goercke* 1742, *Goerecke* 1780, *Görke* 1835, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 13). Podane wyżej zapisy reprezentują rozmaite warianty graficzne; -e- w drugiej sylabie jest wtórne, rozbijające grupę spółgłoskową *rk* istniejącą w pomorskim. Końcowe -e może oznaczać dowolną samogłoskę. Nazwę rekonstruować więc można jako *Górka* w lp. lub *Górki* w lm. Pochodzi ona od wyrazu *górka* lub *górki*. Nazwy terenowe:

12. **Reetzenmoor** – w 1. części nazwy prawdopodobnie przym. *raczy* od *rak*, w dialektach pomor. i kasz. *rek*, a więc i przym. *reči*, z niem. końcówką -en, 2. cz. = niem. *Moor* ‘bagn, błoto’. Gdyby przez wieś przepływała rzeczka, wtedy można rekonstruować zapis *Reetzen* jako przym. *rzeczny* od *rzeka*.

14. **Kl. Kukan** – por. nazwa wsi **Kukah**n, dziś **Kukań** na zachód od Gryfic. Nazwa 14. może być przeniesieniem z nazwy wsi lub pola/ląki; mogły należeć do wsi Kukań [lub była to tzw. nazwa kierunkowa, np. przy drodze wiodącej w kierunku tej miejscowości]. Nazwa wsi **Kukań**, po raz pierwszy poświadczona przez Lubinusa 1618: *Kukan*, pochodzi zapewne od przeczyszcza **Kukan*, a to od *kukać* ‘patrzeć, zaglądać’. Wieś Kukań znana jest też z obszaru Pomorza Środkowego.

28. **Cwenken-Kamp** – może od niem., por. *Zwingburg* ‘zamek warowny’, *Zwinger* ‘wieża warowna’ od *zwingen*. Zapis przez *C* nietypowy. Etymologia słów. wątpliwa, [choć niewykluczona, por. n.os. *Zwięk* np. II 749, pol. *dźwięk* Boryś 147, końcówka niem. -en; 2. cz. niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

42. **Kladdensoll** – 1. cz. nazwy, tj. *Kladde* może być uznana za słowiańskie, pomor. *kloda*, jak pol. *kloda* ‘ścięty pień drzewa’. Zapisy o przez *a* nie dziwią. Por. nazwa wsi *Kłodowo*, niem. *Kladow* na południowy wschód od m. Widuchowa, w zapisach m.in. *Clodow* 1350, *Cladow* 1618 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 37); [końcówka niem. -en]. 2. cz. nazwy niem. [*soll* ‘staw’].

Grabowo, niem. Grabow, Kr. Kammin

Wieś poświadczona na początku XIV w.: *Grabow* 1312, 1618, 1628, 1780, 1829, XX w., *Grabowe* 1321, 1333 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 34). Nazwa o charakterze topograficznym, od nazwy drzewa *grab* ‘*Carpinus betulus*’, z suf. -ow-. Jest to dość częsta nazwa na Pomorzu. Nazwa mogła mieć końcówkę -o, neutrum (*Grabowo*) lub femininum -a (*Grabowa*), na co wskazuje -e w niektórych zapisach niem.

Nazwy terenowe:

23. Die **Krementke** (Wiese) albo **Kremelke** – objaśnienie ma dwa warianty ze względu na wybór podstawy:

- I. **Krementke** – zapewne od wyrazu *krzem*, jak w pol. *krzemień*, kasz. *křem* ‘krzemień’. W kasz. znana jest też forma *křemonka* ‘dawniej: krzemień, z którego krzesano niegdyś ogień’ Sychta II 272. Zapis *Krementke* może dokładnie odpowiadać kasz. *křemonka*; *e* zamiast kasz. *o* jest faktem normalnym w zachodniej części Pomorza Zachodniego; *t* trzeba uznać za wstawione wtórnie; końcowe *-e* mogło oznaczać dowolną samogłoskę.
- II. **Kremelke** – forma ta mogła powstać w wyniku zastąpienia *n* przez *l*. Mieszanie *n* i *l* zdarza się na tych terenach.

32. **Kossätenfeld** – 1. cz. nazwy kojarzy się z nazwą rośliny *kosatki*, znanej Lindemu jako ‘Phalangium, Anthericum’, ‘kwiat lilii czerwonej podobny, główki nasienne mają kształt pajęczego gonu’ (Linde 1854–1861 II 453); też przym. *kosaty* od *kosy* ‘włosy’. W kasz. jest przym. *kosati* ‘uszczypliwy, szyderczy’ od *kosa* (do koszenia zboża). Jednak jest też niem. *Kossat*, *Kossäte* ‘der eine Kote besitzt’ [właściciel małej zagrody (Kluge 1995, 479), kosc. niem. *-en*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’. Było to pole należące do kosaćców: *Kossäten* – właściciel niewielkich działek rolnych], a więc nazwa dwuznaczna [raczej niem.].

40. **Zebecherberg** – 1. cz. nazwy *Zebecher* z niem. suf. *-er*. Podstawa *Zebech* może być różnie odczytana, zapewne jest to n.os., por. np. **Trzebiech* od *trzebić*, lub **Sobiech* od imienia typu *Sobiesław*. W SSNO jest zapis *Petrus Zebech* 1387 z Kazimierza Krakowskiego odczytany jako *Sobiech* (SSNO V 135).

48. **Budlin** – nazwa słow., z suf. *-in-*, zapewne od wyrazu *buda* ‘licha chata, szałas’, por. kasz. *buda* ‘szałas na polu’, ‘stara chałupa’ (Sychta I 82), *l* uznać trzeba za wtórne, wstawne. Może też od n.os. *Budla*? [Najpewniej jednak od niem. n.os. *Budel* Duden 163 : gw. niem. *budel* ‘Beutel – worek, sakiewka’; samogłoskę *e* uznano za ruchomą w derywacie ze słow. dzierżawczym suf. *-in-*].

Grębowo, niem. Grambow, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona w dokumentach dopiero od 1. połowy XV w.: *Grambow* 1429 (za Trautmannem 1948), 1455 (za Lorentzem 1964), 1618, 1628, 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 34). Nazwa ustalona w XV w., niezmieniona do wieku XX. Jej podstawą jest rdzeń **grōb-*, por. pol. *gręba* ‘wzniesienie, wzgórze’, także nazwy osobowe stpol. *Grąb*, *Grąba* (SSNO II 188), por. też nazwy miejscowe *Grąbków* i **Grąbkov-* na Pomorzu Środkowym (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 54). Motywacja nazwy może więc być zarówno topograficzna, jak dzierżawcza (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 34).

Nazwy terenowe:

8. **Lange Zilz** – [1. cz. niem. *lang* ‘długi’;] 2. cz. może od *ziele*, **zielica*, **zielec*?
9. **Runde Zilz** – [1. cz. od niem. *rund* ‘okrągły’; 2. cz.] jw.
15. **Mokratzer Feld** – [1. cz.] od nazwy wsi **Mokratz** (Mokrawica) [z niem. suf. *-er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].
17. **Gehren** – może góry? Choć obiekt nadrzeczny, podmokły [lub od n.os. *Gehr(e)* Duden 268: *Gerhard* : niem. *gēr-* ‘włócznia’].
23. **Die Malo** (Wiese) – zapewne **Malov-*, od przezwiska *Mały*, z suf. *-ov-* [w którym zanikło wygłosowe *-v*].

26. **Latsch** (Wiese) – zapewne las [lub od niem. n.os. *Latsch* : *latsch* ‘słaby, głupawy człowiek’ Duden 417].

28. **Morgowsches Feld** – 1. cz. od nazwy wsi **Morgow** (Margowo) [suf. niem. *-sche*, końcówka *-s*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

33. **Die Gartzen-Sölle** – 1. cz. może od nazwy wsi **Garz** [*Gardziec*, niem. *Garz*, Kr. Kammin lub **Garz** na wyspie Uznam w Niemczech, w zapisach: *Gardis* 1177, *Gardiz* 1246 i in. SNGN 58 < **Gardьcb* : pol. *gród*;], która jednak jest oddalona od tego obiektu. Może więc od wyrazu **gardьcb* (**gardь* i suf. **-ьcb* [‘gródek’, por. n.m. *Grójec* w zapisie m.in.: *Grodzyecz* 1350 NMP III 401 lub od] miejsca po grodzie? [W podstawie nazwy może występować też odmiejscowa n.os. *Gartz*, *Garz* Duden 266]. Obiekt 33 nie jest szczególnie charakterystyczny [w sensie wyniosłości lub śladów po grodzisku], por. artykuł Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154, gdzie omówiono nazwy wsi typu **Garz**.

52. **Die Stru** (Wiese) – zapewne część wyrazu *struga* lub *strumień*. [2. cz. jest objaśnieniem charakteru obiektu: niem. *Wiese* ‘łąka’].

53. **Strohkamp** – 1. cz. od niem. *Stroh* ‘słoma’; 2. cz. może **-kamp** od słow. *kępa*? [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Jarszewo, niem. Jassow, Kr. Kammin

W dokumentach wieś poświadczona od początku XIV w.: *Iarsow* 1308, 1312, *Iarsowe* 1321, *Jassow* 1618 (Lubinus), 1628, 1784, 1829, XX w., *Gassow* 1780, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36). Starsze zapisy upoważniają do odczytania nazwy jako pierwotnego **Jaroszew(o)* lub **Jarszew(o)*, od imienia *Jarsza*, które jest znane jako imię stpol. (SSNO II 450). *Jarsza* oraz *Jarosz* – to formy skrócone imienia *Jarosław*, z suf. *-sz-*, który tworzy formy spieszczone (hipocoristica). W zapisach pomor. zamiast spodziewanego suf. *-ew-* mamy stale *-ow-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36).

Nazwy terenowe:

2. **Das Kamminsche Feld** – od nazwy *Kammin* (Kamień Pomorski), [suf. niem. *-sche*; 2. część niem. *Feld* ‘pole’].

11. **Gill-Land** – 1. cz. może od *il* ‘rodzaj gleby’ choć możliwe też od niem. nazwiska *Gill*, *Gillmann*, *Giller*, *Gillner* etc. [Duden 278; 2. cz. niem. *Land* ‘kraj, ziemia, teren’].

30. **Stregeland** – może w 1. części nazwy kasz. *Stręga*, tj. *struga*. Pomysł na taką interpretację ma tę wadę, że kasz. *ę* powstało z *u* po XVI w. Musiałaby tu do tej pory żyć miejscowa ludność pomor., co jest mocno wątpliwe. Substytucja *u* przez *e* wątpliwa. Jeśli jest to nazwa niem., wówczas ewentualnie z niem. *streng* ‘silny’ z zanikiem *n*. [Możliwe też niem. gw. *streke* ‘Strich – kreska, linia’ Lübben 385; 2. cz. *Land* ‘ziemia, kraina’].

Jarszewo, niem. Jassow am Haff (Jarszewko nad Zalewem Szczecińskim), Kr. Kammin (Kamień Pomorski)

Wieś notowana od XVIII w.: *Jassow* 1784, *Jassow* 1827 [NMP IV 105. Nazwa może być przeniesiona z n.m. *Jassow* (Jarszewo), zob. wyżej, lub] jest to nazwa dzierżawcza z suf. *-ov-* (pierwotnie *-ev(o)*) utworzona od imienia *Jarosz* lub *Jarsza* (obydwa te imiona są w stpol., SSNO II 450). Komisja powojenna [KUNM] przywróciła pierwotną formę nazwy, opierając się na zapisach n.m. *Jassow*, Kr. Kammin [i tworząc formę deminutywną z suf. *-ko*] (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36).

Nazwy terenowe:

2. **Das Lancksche Feld** – od sąsiedniej wsi **Lanke** (Łąka) [suf. niem. *-sche*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Kl. Gatzfitz (Wiese) – forma *Gatzfitz* wskazuje na pierwotną nazwę patronimiczną z suf. **-evicē* (**-evitjo-*). Podstawą nazwy musiało być imię słow., może *Jacz* lub *Jac* (SSNO II 369), to zaś od *Jac(z)emir*, *Jac(z)ewoj* (od przym. [w stopniu wyższym **jače* ‘mocniej’ : **jakъjъ* ‘silny, krzepki’ ESSJ VIII 171; raczej nie od *jacy?* zaimek pytajny GHJP 236-7] ‘ktokolwiek, byle kto’, jak w piosence „albośmy to jacy tacy”). Ponieważ zapis nazwy jest bardzo późny, należy się liczyć także ze zniekształceniem imienia będącego jej podstawą. Jako nazwa patronimiczna musiała to być pierwotnie nazwa osady.

25. **Oberste Stramehl** (Wiese) – *Stramehl* jest nazwą słow., por. nazwa wsi *Stramehl* na zachód od miasta Łobez (dziś *Strzemiele*), w średniowieczu *Stramel* 1388. Odczytanie nazwy niepewne. Lorentz (1964) łączy ww. nazwę wsi z podstawą *stromy*, Trautmann (1948) z imieniem **Stramyšb*. W (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 114) nazwa ta rekonstruowana jest jako **Stro(go)miljъ* i zestawiana ze stpol. imionami *Stromiło*, *Strumiło*. Częstka *-go-* mogła wypaść pod wpływem niem.; zmiana *o* na *a* częsta w zapisach nazw.

28. **Stribollen** – raczej nazwa niem., por. dolnoniem. *bolle* = *Bulle* ‘byk’. Część *Stri-* może być i niem., i słow., np. od **tri* (pol. *trzy*).

Jarzębowo, niem. Jarmbow auf Wollin (Wolin)

Wieś pojawia się dopiero w XVII w. na mapie Lubinusa: *Iarenbow* 1618, *Jarmbow* 1628, 1779, 1829, XX w., *Iernbow* 1780 (Schmettau) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36). Zapisy, mimo że późne, w sposób przejrzysty mogą być odczytane jako **Jarębow(o)* (pol. *Jarzębowo*), albo od nazwy drzewa *jarzqb* ‘Sorbus’, albo od przezwiska *Jarzqb*, znanego też w SSNO II 451. W zapisie z 1780 r., tj. na mapie Schmettau’a uwidoczniła została zmiana *Ja-* w *Je-*, co jest cechą charakterystyczną dla tych terenów, choć niewystępującą konsekwentnie.

Nazwy terenowe:

1. Die **Jllingstücke** – w 1. części zapewne *il* ‘rodzaj gleby’ [lub raczej od n.os. *Illing(er)* Duden 347; 2. cz. *Stücke* ‘kawałek’].

Jatki, niem. Brendemühl, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem. [w zapisach: *Brendemole* 1536, *Brinmole* 1554 NMP IV 138] – 1. cz. może od nazwiska *Brandt* [Duden 152 lub niem. *Brand* ‘pożar’], 2. cz. = *Mühle* ‘młyn’.

Nazwy terenowe:

Kampholz – 1. cz. nazwy niem. lub słow., od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’; 2. cz. niem. *Holz* ‘drzewo, drewno’].

10. **Zützhütung / Zilsthütung** – 1. cz. nazwy por. niem. *Züttel*, *Zittel*; w drugim wariantcie może **zelišče*? [2. cz. : niem. *Hütte* ‘prymitywna chata, szałas, schronisko, huta, pastwisko’].

30. **Meiseritz** (Wiese) – zob. **Tribisow**, nr 26 [1. cz.] **Medjirěčъje* [‘miejsce między rzekami’; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’], por. *Międzydroje* [‘miejsce między zdrojami’].

33. **Bunzenkamp** – 1. cz. nazwy od **bōkъ*, pol. *bąk*, *bączek* lub od imienia **Bōdj-*, pol. *bądz* (a to od *Będomir* i podobne); por. też niem. *Bunz* ‘klein Fass – beczka’. W 2. części może *kępa?* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

50. **Gehren** – zapewne *góry* [lub od n.os. *Gehr(e)* Duden 268 : *Gerhard* : *gēr-* ‘włócznia, dzida’].

Kaleń, niem. Kahlen, Kr. Kammin

Wieś notowana od początku XIV w.: *Kalant* 1308, 1312, 1314, *Calanth* 1321, *Kalen* 1618 (Lubinus), 1628, *Kahlen* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 118). Zapisy z XIV w. można odczytać jako **Kalet-* lub **Kalqd-*; w związku z tym nazwa może pochodzić od przezwiska **Kaleta* (od *kał* ‘błoto’ lub od wyrazu **Kalqđb*, jak w kasz. *kałqđ* ‘wyrostek, młokos’, od *kalić się* ‘brudzić się’. Od Lubinusa (1618) w nazwie następuje utrata końcowego *t*, *th* toteż została ona odczytana przez powojenną KUNM jako **Kaleń** (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 118–119).

Nazwy terenowe:

22. **Moitzkow-Stücke** – od nazwy sąsiedniej wsi **Moitzow**, dziś **Mojszewo**, ta zaś albo od n.os. **Mojš* (od *Mojsław*) [rozszerzonej deminutywnym suf. *-k-*], albo od przezwiska *Mysz*, [*Myszka*] z suf. *-ov-* (y mogło mieć wariant *oi*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 44); [2. cz. niem. *Stücke* ‘kawałek’].

30. **Brüssensoll** – nazwa dwuznaczna, może od *brus* ‘kamień do ostrzenia narzędzi’, ‘ciosana bryła kamienia’; może to być też w całości nazwa niem., por. śrniem. *brüsch* ‘Ginster, Gestrüpp – janowiec, krzaki, gąszcz’ (H. Bahlow); [2. cz. gw. *soll* ‘błoto, staw’].

35. **Willatsch** (Teich, Wiese) – może to być **vel’ačb*, jak w 1. części nazw osobowych *Wielisław*, *Wieloch* (SSNO VI 283, 61), od przym. **velbjb* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 330). [Może też od n.os. **Wilacz* : stpol. *wiła* ‘kuglarz, błazen, głupiec’ NP II 683].

38. **Die Kiehnen** – od stpol. *kien* ‘ucięty pień drzewa lub ucięta gałąź’, por. *knowie* ‘dół snopa’, *knjeja* [lub od niem. n.os. *Kiene*, *Kiener* Duden 374 : appellativum gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830 lub n.os. *Künne*].

42. **Gehrenkamp** – 1. cz. nazwy można interpretować jako *góra*, *góry* [lub od n.os. *Gehr(e)* Duden 268 : *Gerhard*], 2. cz. może być niem. lub słow. (**Kopa*) [lub *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

52. **Salweiden-Caveln** – 1. cz. **Sal-** można odczytać jako *Żal*, *Żale*, tj. dawne miejsce grzebania zmarłych; [2. cz. gw. *kavel* ‘Kiefer – sosna’, też ‘wyłosowany kawałek lasu, pola’ Lübben 169].

53. **Lenkenbergs-Holz-Cavel** – część *Lenken* to być może **Lanky*, czyli *łąki* (zamiana *a* → *e* możliwa) [lub od niem. **Lenkenberg* por. n.os. *Lenk(e)* Duden 423 : gw. *lenke* ‘gibki, uległy’; 2. cz. niem. *Holz* ‘drzewo, drewno, las’; 3. część gw. *kaveln* ‘wyłosowany kawałek lasu’ Lübben 169].

56. **Woock-Wiese** – 1. cz. to zapewne *oko*; początkowe *o-* otrzymało normalne protetyczne *W-* [wygłosowe **-o* zanikło]. Nazwa jest metaforyczna [zapewne od okrągłego kształtu]; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

65. **Wennland-Bruch** – 1. cz. to zapewne *Wendland*, czyli ‘kraj słowiański’; [2. cz. *Bruch* ‘błoto’].

69. **Gera-Bruch** – por. 42 **Gehrenkamp**; w 1. części nazwy *góra* [lub od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard*]; 2. cz. niem. *Bruch* ‘bagnó’, *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Kamień, dziś Kamień Pomorski, niem. Cammin / Kammin

W zapisach: *Castro...* *in loco vocabulo lapis* 1112–1118 MPH I, 452. *Gamin* 1124 ib. II, 40, *Gamen*, *Chamin* 1124 ib. II, 45, *Gaminam* 1127 ib. II, 69, *Caminam* 1124 ib. II, 83, *Chamim* 1140 ib. II, 19, *Chamim*, *Cammin* 1140 PUB I 33, *Camyn* 1176 – 80 PUB c.d.,

1255, 1288, *Camin* 1151 PUB, 1277, 1298, 1588, 1573, *Kamyn* 1188 PUB, *Cammin* 1262, 1288, 1346, 1618, 1654, 1780, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 13–14). Jak widać, w dokumentach pol. z początku XII w. zapisy niedokładne, pomimo jasnego, zrozumiałego znaczenia nazwy. Od 2. połowy XII w. ustala się postać *Camyn*, *Camin*, *Cammin* – warianty z *i* lub *y* oraz z *m* lub *mm*. Nazwa pochodzi od wielkiego kamienia leżącego na północ od wyspy Gristow (Wyspa Chrząszczewska), wskazującego drogę żeglarzom (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 14).

Nazwy terenowe:

5. **Die Carpin** – zatoka, od nazwy ryby *karp*, z suf. *-in-*, który w tym wypadku ma znaczenie strukturalne, tj. tworzył nazwę w postaci przymiotnika od rzeczownika *karp*. Nazwa mogła brzmieć *Karpina*, *Karpino* lub *Karpin*, por. liczne tego typu nazwy na Kaszubach. Nazwa ryby jest pożyczką z niem., jednak wczesną, już na gruncie psł.

11. **Wrosenwiese** – 1. cz. nazwy można odczytać jako **Wrož-*, może:

1) od *wróg*, *wrogi*, przym. **vrožy*; pol. *wraży* jest bohemizmem, pod wpływem fonetyki czeskiej (*-ra-* w miejsce pol. *-ro-*),

2) od *wróża* ‘los’, por. *wróżyc* ‘rzucać los’,

3) łączenie z wyrazem *wrzos* wątpliwe, gdyż w tej części Pomorza „powinno” być *Wresen* z *e*, nie *o*.

Może znaczenie ‘wróża’ od *wróżyc* ma jakiś związek z n.rz. *Schwenzer*, nad którą jest obiekt 11? Ta jednak od nazwy m. **Schwenz** (Zwence 1331 – Świniec); [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

23. **Die Gehren** – może powinno być *Göhren*, wówczas nazwa pochodziłaby od wyrazu *góra*, lm. *góry*. Niem. końcówka *-en* wskazuje na lm. Obiekt 23 istotnie wygląda na pagórek. [Może też od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard*; 2. cz. niem. *Bruch* ‘bagno’].

27. **Panzlaffs Soll** – 1. cz. od imienia lub nazwiska **Pęclaw*. Wskazuje na to też końcówka niem. *-s* (genetywna). Por. pol. imiona *Pęcisław*, *Pęc(s)ław* (SSNO IV 216) (*Pęcisław* od *pęc-*, tj. ‘droga’ [*< *pōtb*]). Imię to było w okresie stpol. bardzo popularne, u Perlbacha jest też imię żeńskie *Pęc(s)ława*.

34. **Ihlensoll** – 1. cz. od wyrazu *il* ‘rodzaj gleby’ [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

Karnocice, niem. Charnetiz; Korzęcin, niem. Körthenthin auf Wollin (Wolin)

Wieś **Karnocie** jest położona na północny zachód od Wolina. Zapis *Charnetiz* 1186-87 PUB I, 133 jest identyfikowany z różnymi późniejszymi miejscowościami: Lorentz (1964) i Trautmann (1948) uznają *Charnetiz* za osadę później zaginioną. Kozierowski identyfikuje ją z nazwą *Karzig* na Wolinie. Podobnie (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 148). Zapis **Charnetiz** można odczytać jako:

1) **Čr̥notičě* (tj. pol. *Czarnocice*) od przezwiska **Čr̥nota* (pol. *Czarnota*) z suf. patronimicznym *-ice* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101),

2) **K̥r̥notičě*, wówczas od przezwiska **K̥r̥nota*, to zaś od psł. **k̥r̥nъjъ* ‘mały’ (por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101).

Ze wsią o niem. nazwie **Körthenthin** identyfikuje się zapisy: *Korentin* 1289, *Corentyn* 1335, *Korrentin* 1404, *Korutyn* 1467, *Korrentyn* 1523, *Correntin* 1618, *Kortentin* 1780, *Cortenthin* 1779,

Kortenthien 1829, *Körtenthin* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 75). **Korzęcin** na północ od Wolina.

Najwłaściwsze wydaje się odczytanie nazwy jako **Chorętin(o)* (tj. pol. *Chorzęcin(o)*) ze względu na suf. **-ętin(o)*, typowy przy nazwach dzierżawczych od imion i przezwisk. Podstawą musiało być przezwisko *Chor(y)* lub **Choręta* (wówczas suf. *-in-*), por. stpol. nazwy osobowe *Chorzek*, *Chorusz* i in. (SSNO I 334). Zapisy *Ch* przez *K* zdarzają się. Odczytanie nazwy jako **Korętin(o)* (tj. pol. *Korzęcino*) od n.os. **Koręta* (a ta od *korzyć się*) – mniej prawdopodobne (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 75). Godne uwagi jest to, że zapis *Kortentin* z wstawionym wtórnie *t* pojawia się dopiero w 1779 i 1780 r.

Nazwy terenowe:

9. **Die Gehren** – może = **Göhren**, tj. *góry* [lub od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard*].

15. **Kolzower Moor** – od nazwy wsi **Kolzow** (Kończewo), por. mała wioska **Neu-Kolzow** na północny zachód od *Körtenthin* (Korzęcin); [2. cz. niem. *Moor* ‘bagno’].

21. **Düwellotschenbrink** (dolnoniem. *Düwel* = *Teufel* ‘diabeł’). Może część **-otschen-** odczytać jako *oczy?* Gdyby było **Düwell-schen*, byłby to przymiotnik, ale niejasne wówczas środkowe *-ot-?* [2. cz. niem. gw. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza’ Lübben 66].

Karnocice, niem. Karzig auf Wollin (Wolin)

Wieś jest znana w dokumentach od końca XII w.: *Charnetiz* 1186-87, później aż do końca XVI w., następuje przerwa w dokumentacji: *Karzig* 1579, 1779, 1829, XX w., *Herske* 1618, *Kratzke* 1628, *Cartzig* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 148).

Zdania badaczy na temat tej wsi są podzielone. Lorentz (1964) uważa wieś *Charnetiz* za zaginioną i nie łączy jej z późniejszymi zapisami. Inaczej Kozierowski, który sądzi, że *Charnetiz* to późniejsze *Karzig*. Najstarszy zapis można odczytać jako **K̃ñnoticē*; byłaby to nazwa patronimiczna z *-ice* od przezwiska **K̃ñnota*, to zaś od wyrazu **k̃ññj̃*, który jest znany z języków słow. w znaczeniu ‘krótki, mały’, ‘szczerbaty’. W pol. od **k̃ññj̃* jest n.os. *Karny* (SSNO II 538). *Charnetiz* można też interpretować jako nazwę wsi od n.os. **Charnota* lub *Czarnota*. Zapisy typu *Karzig* są późne i zniekształcone. Gdyby uznać, że dotyczą innej wsi, mogłaby to być nazwa **Gard̃bsk-* od pomor. *gard* lub **K̃r̃č̃bsk-* od wyrazu *karcz* ‘wykarczowany pień’. Jak widać, możliwości interpretacji tej nazwy są bardzo różne (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101, 148).

Nazwy terenowe:

4. **Klunken** – jeśli to nazwa słow., to może być od *klon* ‘gatunek drzew’, z suf. *-ъкъ* (**klonk* lub **klonki*) lub od wyrazu **klęкъ* ‘coś zakrzywionego, zagiętego’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985) [zapis dawnego **ę* przez *un* rzadki]. Nazwa niem. **Klęčbsk-*.

8. **Plötzenkamp** – niem. *Plötze* ‘płotka’, *kamp* może od *kępa?* [lub od niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

9. **Kamp** – jw. w części drugiej.

Karsibór, niem. Caseburg auf Usedom (Uznam)

Wieś poświadczona od 1. połowy XIII stulecia: *Karsibuor* 1242, 1246, *Carsibūr* 1256, *Karsibor* 1266, *Carsiborch* 1265, *Karzburch* 1269, 1272, *Karsibur* 1270, *Karseburch* 1282, *Caseborg* 1654, *Caseburg* 1779, 1780, 1829, *Kaseburg* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 172).

Rekonstrukcja nazwy w dzisiejszej formie jest prawidłowa. W 1. części nazwy występuje wyraz **kars*, z psł. **krsъ* ‘karłowate drzewo’, znany w wielu językach słow. Tu w formie przym. **krsъjъ* (od **krsъ*), tj. pol. *karsy*. Por. na Kaszubach wieś *Karsin*. W 2. części mamy *bór*. W sumie nazwa znaczyła ‘karłowaty las’. Od 1265 r. Niemcy zaczęli zastępować wyraz *bór* przez *Burg* (*Borch*, *Burch*, *Borg* ‘miasto’). Z czasem, od XVII w., pominięto rdzenne r. Nazwy terenowe:

3. **Mellin** – Wiese / Der grosse **Mellin** – [1. cz. od nazwy wyspy *Mellin* (*Der Mellin* 1780 NTPZ I 265, a ta od *miał*, *mielić*, *mleć*, *mielę* < **mēlb* ‘płyniczna’, **meliti* : **melti*, **mel’o* Boryś 331; suf. **-in-*; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’], zob. nazwę wsi *Werder* (Ognica).

3a. **Mellinfahrt** – [1. cz. od nazwy wyspy *Mellin* jw.; 2. cz. niem. *Fahrt* tutaj ‘nurt, przepływ wody’].

11. **Woitzig – Krog / Woitzke** – zob. 77; 2. cz. od niem. *Krug* ‘karczma’. [Zapis **Woitzke** z niem. suf. *-ke*].

13. **Die Ruk** – może od wyrazu *róg*? (miejsce o kształcie rogu).

19. **Dicke Kamm** – [1. cz. niem. *dick* ‘wielki’;] 2. cz. nazwy od wyrazu *kam* ‘kamień’. Forma *kam* jest typowa dla gwar północnokaszubskich i słowińskich.

26. **Dollenbitterholm** – 1. cz. nazwy od wyrazu *dolny* ‘niżej położony’; 2. i 3. część niem. [*bitter* ‘gorzki’ i gw. *holm* ‘wyspa’ Lübben 147].

27. **Pirwitz Holm** – nazwa wyspy (*Holm*) od jakiejś nazwy miejsca lub osady **Pirwitz*, dla którego nie ma starszej dokumentacji. Może to być stara nazwa patronimiczna **Pirwice* (< **Přvici*) od imienia/przezviska **Přvъjъ*, czyli **Pierwy*, por. wśród nazw osobowych stpol. *Pierwusz* (SSNO IV 241). Por. znaczenia wyrazu *pirwy*. Nazwę można też interpretować jako **Pierwica*, tj. od przym. *pirwy* ‘pierwszy’, por. stpol. *pirwy*, *pierwy* ‘stojący na czele’, ‘wczesny’, ‘poprzedni’, ‘najlepszy’; z suf. *-ica*; [2. cz. niem. gw. *holm* ‘wyspa’ Lübben 147].

34. **Salgrundstrift** – część 2. i 3. niem. **Sal** może z niem. *Salz* [‘sól’]? Może też być to słow. *žal* ‘miejsce pochówku’ [lub od gw. niem. *sal* ‘Wohnsitz – osada’ Lübben 314; 2. cz. gw. *grund* m.in. ‘wąwóz – Tiefe und Boden eines Gewässers’ EWD I 614; 3. część niem. *Trift* ‘pastwisko’].

43. **Der Stau** – może to *staw*, tj. ‘miejsce stojącej wody’.

55. **Warpsch Rieg** – 1. cz. może nazwa obiektu położonego w kierunku miejscowości *Warpno* na południowym brzegu Zalewu Szczecińskiego lub nazwy obiektu należącego do *Warpna*? [w zapisach n.m.: *in Werpene* 1184 i nazwa zatoki: *stagnum Warpna* 1252 : **varpiti* ‘złościć się’, czes. *vrápati* ‘gniewać się’ Machek 698, ros. *в’опон* ‘grabież, napad’ Vasmer I 354] por. Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 133-4; [2. cz. niem. *Riege* ‘rów z wodą’].

65. **Sohlberg** – [1. cz. por. 34: *Salgrundstrift*] (wymiana *a* ↔ *o* zdarza się często) [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

67. **Waukwok** – zapewne dawna nazwa słow., zniekształcona. Ponieważ oznacza wyspę, można ją odczytać jako *Otok*, tj. miejsce otoczone wodą. W językach psł. *otok* znaczą ‘wyspa’. Tu *W-* protetyczne przed *o-* (*o* → *au* już na gruncie niem.). Zakończenie nazwy (*-ok*) prawidłowe. Zamiast *t* mamy *kw*, co jest zniekształceniem.

68. **Gr. Melin** – por. hasło **Werder** (Ognica) [oraz wyżej hasło **Mellin** – wyspa; 1. cz. niem. *groß* ‘duży’].

77. **Woitziger Bucht** – 1. cz. od n.m. *Woitzig*. Była to wieś, dziś zapomniana, położona na południowy wschód od Karsiboru; [2. cz. niem. *Bucht* ‘zатока’].

Woitzig – wieś, ma poświadczenie z połowy XIII w.: *Wotsiz* 1256, *Woitzker ort* 1618, *Woitzig* 1779, *Wootzig* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 141). Pierwszy zapis należy odczytać jako **Osica* od nazwy drzewa *osa* ‘osika, Populus tremula’. Późniejsze zapisy mogą być adideacją do słów. imienia *Wojciech* lub raczej *Wojśław* i zdrobniałego *Wojtek*. Może też reprezentują formę *osika*? Nagłosowe *o-* zapisywane jest na Pomorzu stale przez *Wo-/Wu-*.

85. **Ristow-Holm** – [1. cz.] por. nazwa wsi **Ristow** [(Rzyszczewo, w zapisach: *Ristow* 1756 koło Białogardu lub *Rystowe* 1273 koło Sławna : n.os. **Ristъ* por. *Rzystek* SSNO IV 546; suf. **-ov-* – zapewne była to nazwa kierunkowa; 2. cz. gw. niem. *holm* ‘wzgórze’, ‘wyspa’ Lübben 147, zob. Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 75].

86. **Jürken-Loch** – [1. cz. może od słów. formy imienia *Jurek* z niem. końcówką *-en*; 2. cz. niem. *Loch* ‘zagłębienie, dziura’].

Na mapie są ponadto nazwy:

– **Pankstrom** – odnoga rzeki Świny, zob. niżej.

– **Leistnitz** – odnoga rzeki Świny, zob. niżej.

– **Leistnitz Ort** – miejsce nad Grosser Vietziger See, zob. niżej.

– **Grosser Vietziger See** – zob. niżej **Vietziger See**; [w 1. cz. *Grosser* ‘większy’].

– **Pankstrom** – dziś n.rz. **Pęga** lub **Kanal Panek**. 1. cz. od wyrazu *pank* = pol. *panek* z typowym dla Pomorza suf. *-k* w miejsce pol. *-ek*. Por. kasz. *pónk* (z **pan(e)k*) ‘gospodarz, najczęściej pochodzenia szlacheckiego’; [2. cz. niem. *Strom* ‘nurt, prąd’].

– **Leistnitz** – nazwę można odczytać jako **Leśnica*, **Listnica* (płynie przez mokradła), a więc od wyrazu *las* (**lēśъ*) lub *liść* (**listъ*). Suf. *-nica* typowy dla starszego rodzaju nazw rzek na Pomorzu.

– **Vietziger See** – n.jez. od nazwy wsi *Vietzig* / *Viezig*, dziś *Wicko*; [2. cz. niem. *See* ‘jezioro’], por. hasło **Vietzig**.

Kartlewo, niem. Kartlow, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona późno, brak jej w PUB i innych dokumentach średniowiecznych: *Kartlow* 1458 (1948 Trautmann; Lorentz 1964), 1756, 1784, XX w., *Cartlow* 1618 (Lubinus), 1628, 1780, 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 36). Pochodzenie nazwy nie jest zupełnie jasne. Jeżeli byłaby to nazwa słow., widzieć tu można nazwę dzierżawczą od imienia/przezwiśka **Kartъlъ* z grupą *TarT* charakterystyczną dla dialektów pomor. W języku pol. analogiczna byłaby forma **Krot’el* (**Króciel*) od wyrazów *krótki*, *krócić* (= skracać [‘czynić posłusznym’]), por. n.os. *Krot*, *Krotek* (SSNO III 149). W nazwie wsi suf. **-ov-*.

Nazwy terenowe:

4. **Die Raunitz** – tj. **Rovъnica*, nazwa z suf. *-ica* od wyrazu *równy*; może też od *rów*.

8. **Butzowbruch** – 1. cz. nazwy to **Buč-ov-* od *buk* ‘gatunek drzewa’, przym. **buczy*; nazwa z suf. *-ov-* [lub od niem. n.os. *Butz* Duden 168, skrócone od *Burkhard* z niem. suf. *-z*]. 2. cz. nazwy niem. [*Bruch* ‘bagno, błoto’].

9. **Reppin** – zapewne **Rēp-in-* od wyrazu **rēpa* pol. *rzepa* [lub od n.os. *Rzepa* SSNO IV 541]. Suf. *-in-*. Por. nazwa wsi **Rēpin-* w Pyrzyckiem.

12. **Ventschendam** – 1. cz. nazwy od imienia słow. **Vęty-*, jak w pol. *Więcesław*. W zapisie odczytać można **Vęc-* + niem. suf. przymiotnikowy *-schen* [lub skrócone od *większa*; 2. cz. niem. *Damm* ‘grobla’].

16. **Wolliner Landstrasse** – droga w kierunku *Wolina* [nazwa kierunkowa, suf. niem. *-er*; 2. cz. *Landstrasse* ‘droga lokalna, polna’].

25. **Ballbruch** – w 1. części nazwy może **běľbъ*, por. pol. *biały* [lub od niem. n.os. *Ball* Duden 105 : *Bald-*; 2. cz. niem. *Bruch* ‘błoto’].

41. **Zatznow** – może od **teta* ‘ciota’, jak w nazwie wsi *Zezenow* / *Zetzenow*, dziś **Cecenowo** w Lęborskiem (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 85). Wątpliwość budzi istnienie zmiany *t’>ć* (oznaczonej przez *tz*), która nie występuje w tej części Pomorza. Poszukiwanie imienia [**Cacno* i nazwiska *Cac* NP I 67]/**Czac*/**Cacz*/**Czacz* jako ewentualnej podstawy nazwy wskazuje na stpol. *Czacz*, *Czaczko*, por. *czacz* ‘nagroda’, ‘drobny przedmiot’ [por. *cacko* Boryś 50–1]. Można też tę nazwę odczytać jako **Sosъnov(o)* od wyrazu *sosna*, z suf. *-ov-*.

Kępica, niem. Kambz, Kr. Kammin

Wieś poświadczona od 2. połowy XIV w., nazwa od razu w wersji silnie zniemczonej: *Nyghenkamptz*, *Nygenkamptze* 1369 (za Lorentzem 1964), *Kamtze* 1523, *Camse* 1618, *Cams* 1780, *Cambz* 1784, *Camtz* 1834, *Kambz* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154). Nazwę można rekonstruować jako **Кѡрьсѣ*, tj. *Kępiec*, gdyż w większości zapisów brak w sufiksie samogłoski, w tym wypadku tzw. *e* ruchomego (jak w kaszubszczyźnie), por. *-kamptz*, *Cams*, *Cambz*, *Camtz*, *Kambz*. Nazwa pochodzi od wyrazu *kępa* ‘wyspa, wyniosłość’, suf. **-bcb* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 154). [1. cz. niem. gw. *nygen*, *nige* = *neu* ‘nowy’ EWD II 1165].

Nazwy terenowe:

1. **Borkenberg** / **Borkebarg** – 1. cz. nazwy od wyrazu *borek* (od *bór* ‘duży las’) [lub od n.os. *Bork* Duden 148 : *Boryslaw*; 2. cz. niem. gw. *barg* ‘Berg – wzgórze’].

6. **Die Kiehnen** – zob. **Kien** we wsi **Henkenhagen** (Upadły), nr 16 [lub od niem. n.os. *Kiene*, *Kiener* Duden 374 : ap. gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830 lub n.os. *Künne*].

24. **Die Fünen** = **Klinz** / **Klinks** – może od *klin*, *kliniec*? (**Klinъсѣ*?), por. też jednak niderlandzkie *klinke*, *klenke* ‘Moortümpel – bagniste bajoro’ (H. Bahlw).

25. **Wiese am Klinz** – tu raczej **Klinъсѣ* od *klin* z suf. **-bcb* – położenie obiektu u zbiegu dwóch strug [‘łaka w klinie’].

Klicz, niem. Klüss auf Wollin (Wolin)

Wieś poświadczona w końcu XIV w.: *Klucze* 1381 (wg Lorentza 1964), *Klutz* 1779, *Klütz* 1780, *Klüs* 1829, *Klüss* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 14). Przyjmuje się ostatnio w literaturze onomastycznej, że wyraz *klucz* oznaczał też ‘źródło’ (tak np. Stanisław Rospond), choć w stpol. słownictwie tego znaczenia nie ma. Znaczenie to podają też Niemcy (Meschgang 1973; Eichler 1975) przy nazwach łużyckich: **kl’uč* ‘Hervorwallen des sprudelnden Wassers, Quelle – [‘źródło’]’. Pierwszy zapis nazwy wsi z 1381 r. wygląda sztucznie.

Nazwy terenowe:

3. **Ziebker Weg** – od nazwiska [**Ziebk*, por. niżej; 2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

4. **Ziebk** – wygląda na nazwisko słow. Może *Czep(e)k*, *Czapka*, *Szczep(e)k*? *Z* może oznaczać *cz*, *szcz*, *sz*.

5. **Ziebkner Horn** – jw.; [2. cz. niem. *Horn* ‘róg’].

6. **Kl. Klüss-Wiesen** – od nazwy wsi; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

Kłęby, niem. Klemmen, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Clemme* 1322, *Clemm* 1618, 1780, *Klemmen* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 119). Nazwa jest odtwarzana jako *Kłęby*, (**Klōby*), uznana za nazwę rodową od przezwiska **Klōby* dla osadników, którzy założyli wieś. Przezwisko *Klōb* znane jest też w SSNO III 7. Nazwę tę można też rekonstruować jako *Klępy* (**Klępy*), por. n.os. *Klęp*, *Klępa* w stpol. (SSNO III 7) i nazwę wsi *Klępie*, *Klępiny*, *Klępowo*. Zapisy samogłoski nosowej *ę przez *em* wskazują na tę drugą możliwość (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 119). Nie można też całkowicie odrzucić niem. pochodzenia nazwy, por. śrgniem. *klem* ‘eng, knapp – [wąski, niewielki]’ (H. Bahlw).

Nazwy terenowe:

1. **Drewitzer Feld** – od nazwy wsi **Drewitz** (Drzewica) [suf. -er; 2. cz. *Feld* ‘pole’].

2. **Gramenzbruch** – 1. cz. nazwy **Gramenz**- może być odczytana jako **gr̥mētj-aja*, tj. pol. *grzmiąca*, jeśli to nazwa szumiącej głośno strugi. Por. nazwa wsi *Grzmiąca* (*Gramencz* 1411) koło Bobolic (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 232). Nazwę tę można też rekonstruować jako **Gromenъсь* od wyrazu (lub imienia) *Grom* z suf. *-enъсь. W pierwszym wypadku mamy wstawne *a* (w kasz. *gr̥miec* ‘grzmieć’), w drugim wypadku zamianę *o* na *a*; [2. cz. niem. *Bruch* ‘bagno, błoto’].

18. **Nemitzer Bruch** – od nazwy wsi **Nemitz**, suf. niem. -er; [2. cz. niem. jw.].

19. **Kaschankenwiesen** – 1. cz. nazwa, tj. *Kaschanken* zapewne od wyrazu *kościć* (skoro to łąki), **Kosenъky*, pol. byłoby **koszonki*. Łączenie nazwa z wyrazem *kaszanka* wątpliwe. Ponieważ obiekt 19 znajduje się blisko wybudowania, nazwa może pochodzić też od nazwiska/przezwiska [**Kaschanke* : *Kasch* Duden 367 : *Kazimir*, *kasza* por. też *Kasz*, *Kasza* SSNO II 545]; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

21. **Goedtkenberg / Jeutkeberg** – 1. cz. nazwy może od [**gatka*] : *gat* (**gaty*), por. pol. *gać* ‘grobla’, *gacić*. [Mniej pewne od niem. n.os. **Gödke* : *Göde*, *Gödde* Duden 280 : *Gottfried* lub od n.os. *Godek* (SSNO II 144) : *Godzisław*. Drugi zapis zapewne substytucyjny *G-* na *J-* i *oe* na *eu*; 2. cz. niem. *Berg*, też gw. *Barg* ‘wzgórze’]. W pobliżu jest struga.

22. **Mierenhorst** – 1. cz. nazwy może od imienia *Mir* (od *Mirosław*)?; 2. cz. niem. *Horst* ‘zarośla’.

27. **Die Pohle / Die Pehle** – może od imienia *Paul/Pohl* lub od słow. *pole*.

28. **Pohlenbruch** – jw.; [2. cz. *Bruch* ‘bagno’].

42. **Gehrenkamp** – w 1. części nazwy może *góry*; [lub od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard*; 2. cz. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Kłodzino, niem. Klötzin, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 1. połowy XIV w.: *Clutsin* 1314, 1334, *Clotsyn* 1317, *Clotzin* 1322, 1618, *Klōzin* 1628, *Kloetzin* 1784, 1834, *Klötzin* XX (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 76). Najstarsze zapisy wskazują na **Kl’učin*- od wyrazu **kl’učb*, który w językach słow. oznacza także ‘źródło, zdroj’. Późniejsze zapisy można odczytać jako **Klodin*- od wyrazu *kloda* ‘ścięty pień drzewa’. Po tej linii poszła rekonstrukcja nazwy przez KUNM.

Nazwy terenowe:

21. **Kaujohn** – może **Kalb* + *gonъ*? Por. kasz. *kāl* ‘błoto’ i *gon* ‘zagon’ (ze zmieszaniem g z j).

24. **Ileburg** – 1. cz. nazwy może od *il* ‘rodzaj gleby’; może od niem. *Eule* [‘sowa’, por. jednak gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. gw. *barg* ‘góra’].

29. **Ilebrög** – 1. cz. zob. 24 [2. cz. gw. niem. *broke*, *brök* ‘Bruch – błoto’ czyli błoto z pijawkami Lübben 67].

Kodrąb, niem. Kodram auf Wollin (Wolin)

Nazwa poświadczona późno; od XV w.: *Codram* 1444, *Codran* 1618 (Lubinus), *Kodram* 1628, 1780, XX w., *Codram* 1779, 1889 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 190). Pochodzenie nazwy niejasne. Trudno ją objaśnić zarówno na gruncie słow., jak niem. Późne zapisy zniekształciły pierwotną formę. F. Lorentz rekonstruuje nazwę jako **Koldrąb* od **kolda*, tj. *kłoda* i *rąb* od *rąbać* i zestawia z czes. *Kladruby* (Lorenz 1964, 50) [nazwa bez metatezy z uproszczeniem *-ldr- > -dr-; por. Duma 2012]. Przyznaje jednak, że brak *l* sprawia trudności. Powojenna rekonstrukcja jako *Kodrąb* niczego nie wyjaśnia, bo w zapisach brak jest -b. [Zob. jednak podobnie interpretowaną n.m. *Kodrąb* NMP V 40].

Nazwy terenowe:

3. **Leitznow Wiesen** – od nazwy przysiółka. Na jej ewentualne słow. pochodzenie wskazywać może jedynie suf. *-ov-. Podstawa *Leitz-* niem. lub niejasna [por. może przym. *leśny* oraz n.os. *Leitz* Duden 422 : *Liuzo* (*liut*), co jednak nie tłumaczy wstawionego -n- < *-bn-, który tworzy przymiotniki w językach słow., np. *las* > *leśny*, *pole* > *polny* itp.; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’ w pl.].

6. **Radels-Wiesen** [od niem. n.os. **Radel* : *Rad* ‘koło’, por. n.os. *Radler*; *Radel* Duden 525 z niem. końcówką -s); lub od gw. *radel* ‘dzika rzodkiew’ Lübben 291.; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

7. **Karochs-Wiesen** – może od nazwiska **Karoch*? [: *kary* ‘ciemny’, co jednak z tur. *kar* ‘a ‘czarny’, por. Boryś 223, suf. -och i niem. końcówka -s; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

Kodrąbek, niem. Kol. Neu-Kodram auf Wollin (Wolin)

Por. **Kodram** (dziś Kodrąb). Nazwy terenowe niem.

Kolczewo, niem. Kolzow, Wartowo, niem. Wartow auf Wollin (Wolin)

Kolzow – wieś poświadczona od początku XIV w.: *de Colsow* 1306, *Coltzow* 1311, 1618, *Koltzowe* 1331, *Koltzow* 1628, *Kolzow* / *Colzow* 1779, *Kolzow* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 38). Zapewne od wyrazu **kolъcbъ*, pol. *kolec*, por. kasz. *kuolc* ‘palik’, *kólc* ‘pałka, maczuga’, ‘słup, pał’, ‘kolek w płocie’ (Sychta II 187), z suf. -ow(o).

Wartow – wieś znana od połowy XIII w.: *Wartsowe* 1256, *Wartow* 1391, 1628, 1779, XX w., *Warstow* 1618 (Lubinus), *Warsow* 1829 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 56). **Wartowo** na zachód od Kamienia Pom. [zapewne od n.os. *Warc* (SSNO VI 19) : *Warcisław*].

Nazwy terenowe:

6. **Coperowberg** – 1. cz. od *koper* = niem. *Kupfer* ‘miedź’, por. kasz. *koper* ‘miedź’, też *koprove p'enądze* (tj. miedziane...), *koprak* ‘kocioł do gotowania’, suf. *-ov-; [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

7. **Russbruch** – 1. cz. może od *Rus* = ‘Rosjanin’, z czasu wojny rosyjsko-niemieckiej [lub od n.os. niem. *Russ* Duden 564; 2. cz. *Bruch* ‘błoto’].

13. **Komische Grund** – wydaje się, że nazwa oznacza mały pagórek. Nazwę tę należy odczytać jako **Cholmische* od wyrazu pomor. **chołm*, psł. **chłmъ*, pol. *chelm*. Wyraz ten oznaczał wzgórze, pagórek, szczyt góry. Występuje tu typowa pomor. cecha: *ol* < **l*, Por. *Cholm* 1217 koło Trzebiatowa. Wywodzenie nazwy z niem. *komisch* byłoby absurdalne; [2. cz. *Grund* ‘Tiefe und Boden eines Gewässers – głębia i dno zbiornika wodnego’ EWD I 614].

35. **Kolzow-See** – może być od nazwy wsi lub odwrotnie: nazwa wsi [*Koltzowe* 1311 HE VII 81 – Kołczewo] może pochodzić od nazwy jeziora [*Kolzow See* 1829 HE VII 81. Zapewne pierwotna n.m., która powstała od n.os. *Kolec* NP I 426 : *kolec* m.in. ‘pika, włócznia’, por. stpol. *kolcza* ‘pojedynek’].

45. **Kreuschberg** – można interpretować jako niem. *Kreuzberg* lub jako słow. *krusza* ‘grusza’, w 1. części nazwy por. kasz. *krěška* ‘grusza’, też ‘rosochate, sękatę drzewo, zwłaszcza karłowata sosna przypominająca gruszę’, też *krešnik* ‘karłowaty las sosnowy’ (Sychta II 250); [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

52. **Die Gart** – może od pomor. *gard* ‘gród’.

58. **Der Jhlesoll** – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’ [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lüb-ben 156; 2. cz. *soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

64. **Coperower Feld** – zob. 6 [z niem. suf. *-er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Koniewo, niem. Kunow, Kr. Kammin

Poświadczenia wsi od 2. połowy XIII w.: *Conowe*, *Conow* 1288, *Conow* 1299, 1311, *Conowe* 1299, 1303, 1313, *Cunowe* 1303, *Konowe* 1311, *Konow* 1618, 1628, *Cunow* 1780, 1784, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 38). Tam również rzeka *Cuniuenitse* 1256, później już nie poświadczona (Rzetelska-Feleszko, Duma 1977: 57; 1991, 38). Nazwa rekonstruowana jest jako **Koniew(o)*, a n.r.z. jako **Koniewnica*. Można przyjąć, że pierwotna była nazwa wsi od przezwiska *Koń* lub od wyrazu pospolitego *koń*, zaś n.r.z. wtórna, utworzona przez suf. *-(ew)nica*. W takim wypadku wieś musiałaby istnieć już przed rokiem 1256. Ponieważ n.r.z. jest utworzona od nazwy wsi – trudno byłoby przyjąć proces odwrotny. Zapisy typu *Con-*, *Kon-*, tj. z *o* są starsze, zapisy z *u* konsekwentne od końca XVIII w. Zastępstwo *o* przez *u* nie dziwi, zwłaszcza po *k*. Końcowa samogłoska *-e* oznaczać mogła jakąkolwiek samogłoskę w suf. *-owo* (też *-owa*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 38).

Nazwy terenowe:

9. **Schinchower Feld** – od nazwy wsi [Siniechowo, zob. niżej, suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

16. **Gramzowbruch** – jest to nazwa, której pierwsza część zawiera nazwę jakiejś mniejszej wsi, części wsi lub przysiółka *Gramzow*. Ta zaś jest nazwą dzierżawczą o suf. *-ow(o)* od przezwiska **Grębiec* (**Grѣбѣць*), por. n.os. *Gręb*, *Gręba*, *Grębiec* w stpol. Zapis **o* przez *am* typowy; [2. cz. niem. *Bruch* ‘bagno’].

26. **Strewitz** (Wiese) – nazwa robi wrażenie pierwotnej nazwy wsi, później zaginionej, niepoświadczonej w dokumentach średniowiecznych. Byłaby to nazwa patronimiczna na *-ice*

(zniemczone na *-itz*) od przezwiska, które można rozmaicie rekonstruować, zapewne *Zdro- wy*. Inna etymologia nazwy to rekonstrukcja **Zdrzewica* od wcześniejszego **Drzewica*, a to od *drzewo*, z suf. *-ica*. Postać **Zdrzewica* powstałaby z często używanego wyrażenia *Z Drzewicy*; proces taki zdarza się dosyć często. Oczywiście, na terenie Pomorza Zachodniego nie było *rz*, a więc podane tu dla lepszego zrozumienia pol. formy należy dla pomorszczyzny pisać jako **Drevica*, **Zdrevica*, od **drevo* ['drzewo'; 2. cz. niem. *Wiese* 'łąka'].

29. **Prosseik (Wald)** – nazwę tę można odczytać jako **Przesieka*, pomor. **Preseka* (zastępstwo *e* przez *o* możliwe); [2. cz. *Wald* 'las'].

32. Kl. **Sahrbruch** – część *Sahr* można odczytać jako *Żar*, por. częste nazwy pol. typu *Żary*, *Żarki* oznaczające miejsca wypalone; [2. cz. *Bruch* 'błoto, bagno'].

33. **Gillandberg** – część *Gil* można odczytać jako *il* 'rodzaj gleby' [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller*, *Gillner* etc. Duden 278], następnie niem. *Land* 'kraj' i *Berg* 'wzgórze'.

Kopice, niem. Köpitz, Kr. Kammin

Wieś znana od końca XIII w.: *Cupezce* 1291, *Kopithz* 1310, *Copitz* 1318, *Kopitz* 1318, 1618, 1780, *Koepitz* 1628, 1784, *Kopiz* 1773, *Köpitz* 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 139). Zapisy od XIII do XX w. przekazują nazwę bez wyraźnych zmian; różnice polegają na pisowni. Należy ją rekonstruować jako **Kopica*, od wyrazu *kopa* 'sterta siana, słomy, kamieni itp.'; suf. *-ica* ma tu charakter strukturalny. Podstawą dla nazwy wsi mógł być także wyraz *kopica* o tym samym znaczeniu co *kopa*. Nazwa wsi mogła mieć lp., tj. **Kopica*, ale także lm., tj. **Kopice* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 139).

Nazwy terenowe:

3. **Brügnitz** – suf. *-nitz*, tj. **-bnica* wskazuje na nazwę słow.; podstawa *Brügg-* jest wyraźnie niem. [por. gw. niem. *brugge* 'Brücke – most' Lübben 67], może też być zniekształconą formą słow. [Nazwa hybrydalna z podstawą niem. i słow. suf., por. n.rz. *Mostownica*, *Mostkowy Potok*].

5. **Nork** – nazwa wieloznaczna, niem. lub słow.: może od *nora*, *norka*?

8. **Schmaling / Schmalenz**, może **Smolinъkъ* lub **Smolenъcъ* od *smola*, z adaptacją do niem. *schmal* 'wąski'.

11. **Reetz** – można interpretować jako **Račъje*, od *rak* (ze zmianą *ra-* > *re-*), lub od wyrazu *rzeka* [< **rěka*].

15. **Soorbülten** – 1. cz. może zawiera słow. *žar*?; 2. cz. niem. gw. *bulte* 'pagórek'.

20. **Maljöt / Maljöt** – 1. cz. nazwy dwuznaczna, niem. *Mall* lub słow. *mały*. 2. cz. niejasna.

28. **Dambin** – od wyrazu *dębina* 'las dębowy'.

31. **Kienbrink** – 1. cz. nazwy od **кънъ*, stpol. *kien* 'ucięty pień, gałąź', por. pol. *knieja*, *knowie* [lub niem. *kien* 'sosna, pochodnia' EWD II 830 lub n.os. *Künne*; 2. cz. niem. gw. *brink* 'brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza' Lübben 66].

37. **Kosackenber** – 1. cz. zapewne od nazwy **Kosacken**, tj. 'Kozacy' [lub od n.os. *Kossa(c)k* Duden 395 : pol. *kos* lub *kosa*, suf. słow. *-ak*; 2. cz. niem. *Berg* 'wzgórze'].

44. **Mieresoll** – 1. cz. nazwy niejednoznaczna, może od słow. im. *Mir(o)*?; [2. cz. *soll* 'kałuża, bagnisko, staw'].

45. **Saal** – może od *žal* ‘miejsce pochówków’?

48. **Reetz** – zob. 11.

57. **Viedenzig** – budowa nazwy z końcowym *-enzig* wskazuje na słow. suf. **-enŕsk(o)*. Podstawą mógł być rdzeń **wid-*, jak w *widzieć*, *widny*, *widok*. Por. na Pomorzu Środkowym nazwa wsi **Vidino* (dziś *Widzino*) i **Vidŕsk-* (dziś *Wicko Morskie*), a na Pomorzu Szcecińskim **Vidŕsk-* (dziś **Wicko** koło Świnoujścia) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 144, 226; 1991, 150).

Kozielice, niem. Köselitz, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Koseliz* 1281, *Koselyz* 1312, *Koselitze* 1321, *Kozelisse* 1324, *Köselitz* 1547, XX w., *Coselitz* 1618, *Keselitz* 1780, *Coeselitz* 1784, *Cöslitz* 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101). Zapisy można odczytać jako odpowiadające nazwom **Kozelicě* lub **Koŕelicě*. Jest to nazwa patronimiczna z suf. *-ice* od n.os. (przezwisek) **Kozŕlb* (pol. *Kozioł*) lub **Koŕela*, pol. *Koszela*, od wyrazu oznaczającego *koszałkę*, tj. ‘duży kosz’. Obydwa warianty możliwe (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101).

Nazwy terenowe:

1. **Die Lanke** – tj. *łąka*.

3. **Russberg** – 1. cz. nazwy od *Russ* ‘Rosjanin’ [lub niem. n.os. *Russ* Duden 564; 2. cz. *Berg* ‘góra, wzgórze’].

5. **Wiecksohl** – 1. cz. może od łac. *vicus* [‘zagroda’, por. łac. *viculus* ‘wioska’] lub od niem. *Wieck* ‘Ortschaft – wieś’ (Bahlow 1991 (1988)).

9. **Die Suckow** (Wiese), **Suckowstücken** – zob. **Dargsow** (Dargoszewo).

Kretlewo, niem. Kretlow, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 1. połowy XIV stulecia: *Krethlow* 1331, *Cretlow* 1376, 1834, *Creitlow* 1618 (Lubinus), 1628, *Kreitlouw* 1628, *Cartlow* 1618 (też Lubinus, obydwie nazwy), *Kretlow* 1780, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 40). Nazwę wyprowadzać można od wyrazu pospolitego lub od imienia *kret* (*Kret*) z sufiksalnym *-el-*, tj. **Křtŕl-*; nazwa utworzona jest przez suf. *-ov-*, por. stpol. n.os. *Kret* (SSNO III 140) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 40).

Nazwy terenowe:

1. **Grand** – może to pomor. *grąđ* ‘kępa, wyspa na rzece lub jeziorze’ [lub niem. n.os. *Grande* Duden 287 : gw. *grande* ‘wielki’].

3. **Klütŕsch** (Niederung! [‘zagłębienie, kotlinka’]) – zob. **Batzlaff** 24.

7. **Kamp** – od słow. **kŕpa*, pol. *kępa* lub od niem. *Kamp* [‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

18. **Gŕrkeberg** – 1. cz. nazwy od *gŕrki*; 2. cz. jest tłumaczeniem niem. 1. części *Berg* ‘wzgórze, gŕrka’].

Krzepocin, niem. Lüttkenhagen, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od niem. *lützel* ‘klein, wenig’ (‘mały, mało’), por. ang. *little* oraz *Hagen* ‘ogrodzenie, miejsce ogrodzone’. Nie mam materiałów historycznych do tej nazwy [*Lüttkenhagen* 1512 NMP V 391 z możliwą też etymologią 1 cz. od n.os. *Lüt(t)ken* : *Ludolf*].

Nazwy terenowe:

1. Der kleine Schwantenberg/Schwankenberg – jeśli 1. wersja jest autentyczna, to w 1. części nazwy przym. *święty* lub n.os. *Święty* (*svētǫjb). Zapis *ę przez *an* normalny, [zwłaszcza przed spółgłoską przedniojęzykową twardą, gdy] *ęT [uległo przegłosowi pralechickiemu na ʔT]³ (przed spółgłoską typu T); [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

4. Klinzfeld – 1. cz. nazwy od *klini(e)c* (*klinьcb) od *klin* ‘trójkątny kawałek pola, łąki’; [2. część *Feld* ‘pole’].

Kukulowo, niem. Kucklow, Kr. Kammin

Wieś wymieniana od 1. połowy XIV w.: *Cukelow* 1335, *kukelowe* XVI w., *Kukelow* XVI w., *Kuclow* 1618, *Kuckelow* 1628, 1784, *Kucklow* 1780, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 40). Jest to nazwa dzierżawcza od imienia/przezviska *Kukla* znanego w stpol. (SSNO III 190), por. kasz. *kukla* ‘figura, lalka’, stpol. też ‘kapica, kaptur’. W zapisach *e* wstawione wtórnice. Suf. -ov- (-ovo?) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 40).

Nazwy terenowe:

2. Lanke – od wyrazu *ląka*, zapis samogłoski nosowej *ǫ przez *an* normalny dla Pomorza.

16. Grisnower Berg. Może to *Gristower Berg* od nazwy wyspy i wsi **Gristow**, na północ od wsi Kucklow [(dziś *Kukulowo*); suf. niem. -er; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

19. Karkbusch – raczej od dolnoniem. *kerk/kark* ‘kościół’, niem. *Kirche*, niż od słów. *kr̥k̥ ‘kark’ [por. też n.os. *Kark* NP I 379; 2. cz. niem. *Busch* ‘krzak’].

Laska, niem. Laatzig, Kr. Kammin

Może trzeba identyfikować z nazwą *Laasche* (Lorentz 1964: 59; Kozierowski 1934) (*Laszczka* koło Kamienia?). W źródłach średniowiecznych brak tej wsi i nazwy (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991). Wobec braku zapisów historycznych rekonstrukcja nazwy jako **Laska* lub **Laski* jest niepewna. Nie jest to jednak nazwa niem. [NMP VI 16 przypisuje tej wsi zapisy: *Lasca* 1186, *Lazke*, *Latzeke* 1289, *Laseke* 1432, *Latzig* 1789, *Laatzig* i wywodzi od *laska* ‘pręt leszczyny’ lub od *laz* ‘miejsce wypalone, wykarczowane’, suf. *-sko].

Nazwy terenowe:

6. Jhlensoll – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’ [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

9. Die Gehren – od *góra*, lm. *góry* [lub od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard* : *gēr* ‘włócznie’, też gw. niem. *gêre* ‘długi i ostro zakończony kawałek ziemi’].

10. Stankow – zaginiona wieś, część wsi lub przysiółek [tutaj funkcjonuje jako n.ter.]. Nazwa dzierżawcza z suf. -ow(o) od imienia *Stank*, a to od *Stanisław*. W (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991) nie notowana.

24. Lippe oder **Dornschlopp** – od wyrazu *lipa* lub *lipy* (l.m.) [lub od n.os. *Lipp*, *Lippe* Duden 431 : *Philipp* lub gw. *lippe* ‘gruby człowiek’]. **Dornschlopp** – *Dorn* = cierń, *schlopp* zapewne = pol. *żłób*. Jednak pomor. formą powinno być **żolb* (jak w *Dolgen* (*dołgie*), *Kolpin* (= *kolpin(o)*). Tak więc -*schlopp* musiałoby pochodzić z zapożyczonego wyrazu pol.,

³ W tej pozycji obserwuje się na Pomorzu Zachodnim sporo wyjątków, zwłaszcza w pasie na południe od Szczecina po okolice Darłowa, por. Duma 2019.

co czyni podaną propozycję objaśnienia nazwy niepewną. [Ta część może pochodzić też od zniekształconego niem. *Schloß* ‘zamek, rezydencja’ – ze zmianą spółgłosek szczelinowych na zwarte lub od niem. gw. *schlopp* ‘przejście, pasaż’, por. niem. n.ter. *Durchlass*, *Durchschlupf* (z recenzji tekstu)].

39. **Gross Weckower Schlopp – Weckower** – słowiański jest tu suf. *-ow-*, który mógł utworzyć nazwę wsi, części wsi lub przysiółka od przezwiska lub nazwiska *Weck(e)* Duden 703. Nazwisko to jest niemieckie, por. *Weck*, *Wecke*, *Wecken*, *Weckes*, *Wecking*, *Wecker* etc. (Bahlow 1991 (1988)). Ta forma *Weckower* z niem. suf. *-er* przymiotnikowym od *Weckow*. **Schlopp** – zob. wyżej 24.

Leszczno, niem. Holzhagen, Kr. Kammin

Nazwa niem. od *Holz* + *-hagen* (‘drewniane ogrodzenie’). Nie mam materiałów historycznych do tej nazwy [NMP VI 67 podaje: *Holzhagen* z 1784 r.]. Nazwy terenowe niem.

Lewno, niem. Lauen auf Wollin (Wolin)

Wieś zapisana już w 2. połowie XII w.: *villa Lewen et taberna* 1186-87 PUB I 133 [tnz. wioska i karczmą], v. *Lowen* 1477, *Lowe* 1618, *Lawen* 1628, *Lauen* 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 131). Może to być zarówno nazwa słow., jak i niem. Jeśli niem., to od *Löwe* ‘lew’, co było częstym przydomkiem ludzi. Nazwy tego typu są w źródłach niem. zapisywane jako *Lewe*, *Lew*, *Lewen(brust)* itp. Jeśli nazwa słow., mogła pochodzić od słowa *lewy* ‘po lewej stronie leżący’ (psł. **lěvъ*), z suf. **-bn(o)*, por. rekonstrukcja **Lěvbn-* w (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 131). Zapisy z 1477 i 1618 r. mogłyby też wskazywać na **Lovъn(o)*, tj. *Łowno* od wyrazu *łowić*, *łowy*. Trautmann i Kozierowski wywodzą nazwę od *łowić* (**Lovin* lub *Łowno*), natomiast F. Lorentz (1964) od **lěvъ* ‘lewy’ [por. też n.m. *Łowicz*].

Lubin, niem. Lebbin auf Wollin (Wolin)

Wieś znana od 1. połowy XII w.: *Lubinum* 1124 MPH II 97, per Oderam navigio... in littore maris sitam quae *Liubin* dicitur 1124 MPH II 137, *Lvbin* 1181, *locum Lubin* 1186-87, *castrum Lubyn* 1186-87, *Lubin* 1217, 1256, 1305, *Liubin* 1242, *Lubyn* 1243, *Lubbin* 1321, 1322, *Lebbin* 1618 Lubinus, 1628, 1654, 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 79). Jest to jedna z najwcześniejszych osad pomorskich, wymieniana w żywotach św. Ottona z Bambergu, który tu wznosił kościół i założył parafię (por. SSS III, 96). Nazwa osady pochodzi od imienia *Luba* (takie imię znane jest też w SSNO III 280 [: *Lubogost*]). Jest to nazwa dzierżawcza z suf. *-in(o)*. W XVII w. następuje zmiana samogłoski *u* na *e* pod wpływem niem.

Nazwy terenowe:

11. **Korintz** – nazwę można odczytać jako **Korenъcb* (pol. *Korzeniec*) od wyrazu **korenъ* ‘korzeń’, z suf. **-cb*, tj. *-ec*. W pomor. formie typowy brak *e* w suf. *-ec*, a więc pomor. **Korenc* lub **Korinc* (możliwa zmiana *e* w *i* przed *n*).

12. **Klutsberg** – 1. cz. nazwy od wyrazu *klucz* (<**ključъ*), który mógł też oznaczać źródło [lub od niem. *Klut*, *Kluth* Duden 383 : gw. *klūt* ‘gruda ziemi’ z końcówką *-s*; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

32. Nazwa niem., **Nötwiek** im Dorf – [1. cz. od niem. n.os. *Noth, Nöth* Duden 484; 2. część] może od łac. *vicus*? ['zagroda', por. łac. *viculus* 'wioska'].

34. **Russenziel** – od *Russen* 'Rosjanie' [lub od n.os. *Russ* Duden 564: *Ruß* 'sadza, brud'; 2. część niem. *Ziel* 'cel, meta'].

[bez numeru] **Selo** – B. pewnie **Selow*, może **Žalov(o)* od *žal, žale* 'miejsce grzebalne' [lub od *sioło* 'wieś'; suf. *-ov z zanikiem wygłosowego -v; 2. cz. niem. *Berg* 'wzgórze' lub *Bruch* 'błoto'].

[bez numeru] **Burow** – B. Może od *bór* 'las', z suf. *-ov(o). Zmiana o w u możliwa, zwłaszcza po b; 2. cz. nazwy niem. [dwuznaczna *Berg* 'wzgórze' lub *Bruch* 'błoto'].

Ładzin, niem. Kol. Rehberg auf Wollin (Wolin)

Nazwa wsi jest niem., złożona z Reh ['sarna'] + Berg ['wzgórze', w zapisie: *Rehberg* 1779 NMP VI 259]. Nazwa nie miała wcześniej nazwy słowiańskiej. Może założona dopiero w 1777 r.? Nazwa Ładzin nowa, nadana przez KUNM.

Łąka, niem. Lanke, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Lanke* 1309, 1579, 1784, 1827, XX w.; *Lanke* 1628 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 17). Nazwa wsi pochodzi od wyrazu *łąka*, który w grafii niem. zapisywany był jako *Lanke*. Zapis *an* oznacza nosowe *a* [< **ǫ*], końcowe -e może oznaczać dowolną samogłoskę.

Nazwy terenowe:

7. **Alte Lanke** – [1. cz. *alt* 'stara'; 2. część] zob. nazwa wsi, jw.

15. **Malljöckt** – w 1. części nazwy zapewne przym. *mały*; druga część niejasna i na gruncie niem. i na gruncie pomor. Może niem. *Jagd* 'polowanie'?

17. **Prochnowsi** – 1. cz. nazwy zapewne od nazwiska *Prochnow* [por. nazwisko *Pruchnowski* od miejscowości *Prochnowo* NP II 302] z -s genetywnym niem. 2. cz. niem. W stpol. znane są nazwy osobowe *Prochno*, *Prochnowa* (kobieta), *Prochnowski* (SSNO IV 345), pochodzące od *proch*, *próchno*; [2. cz. niem. *Wiese* 'łąka'].

Łęgno, niem. Langendorf, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem. Nie posiadam do niej dokumentacji historycznej. [NMP VI 328 daje zapisy: *Langendorp* 1334, *Langentorp* 1507, co wywodzi z niem. *lang* 'długi' i gw. niem. *dorp* 'wieś'].

Nazwy terenowe:

12. **Butlin** – raczej nazwa niem.; suf. -in- może być słow., ale podstawa nazwy niepewna, raczej niem. [por. niem. n.os. *Büttel* Duden 167 : gw. *bütel* 'komornik'].

Łoyszyno, niem. Leussin auf Wollin (Wolin)

Zapisy nazwy wsi zaczynają się w początku XIV w.: *Loysin* 1303, *Rudolphus Loysin* 1313, *villani de Loyzin* 1343, *Loitzin* 1618 (Lubinus), *Lossin* 1628, *Lössin* 1780, *Leussin* 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 79). Zapisy z lat 1303, 1313, 1343 mają -oy-, co zapewne jest refleksem połabskiej zmiany *y w oj. Wówczas nazwa byłaby rekonstruowana jako **Lys-in(o)* od przezwiska *Łysy*, też *Lysy* (SSNO III 349), lub od wyrazu pospolitego

łyśy, por. np. *łyse pole* ‘nieurodzajne’, ‘niezarosłe’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 79). Rekonstrukcja **Łojszyno** zakłada pierwotne *-oj-* (nie **y*), por. n.os. typu *Łojek*. Na Pomorzu Szczecińskim mamy sporadyczne przykłady na połabską zmianę **y* w *oj* (por. **Myšev(o)*, w zapisie *Moysouwe* 1364 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 44).

Łoźnica, niem. Kantreck, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., może od *Kantor*? [W zapisach: *Kanterecke* 1317, *Cantreke* 1438 NMP VI 379 1. cz. od niem. n.os. *Kanter* Duden 365 : *kantor* ‘śpiewak’; 2. cz. od niem. *Ecke* ‘zakątek, róg’].

Nazwy terenowe:

30. **Ilelöcher** – 1. cz. nazwy może od *il* ‘rodzaj gleby’, ale może też niem., np. od *Eule* [‘sowa’, por. jednak gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *löcher* ‘otwory, zagłębienia’].

Łukęcin, niem. Lüchenthin, Kr. Kammin

Wieś notowana od początku XIV w.: *Luchentin* 1308, *Luchentyn* 1312, 1321, *Lassentin* (?) 1618 (Lubinus), *Luchtentin* 1628, *Lüchenthin* 1780, *Lichentin*, *Luchentin* 1784, *Lüchenthin* 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 79). Jest to nazwa dzierżawcza z częstym na Pomorzu suf. **-ętin-* od imienia *Łuka* (od *Łukasz*), znanego w stpol. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 79).

Nazwy terenowe:

9. **Raddaker Feld** – od nazwy wsi **Raddack** (Radawka); [2. cz. *Feld* ‘pole’].

18. **Kauhkuhl** – może 1. cz. (*Kauh*) od pomor. *kał* ‘błoto’, por. kasz. *kål* ‘błoto, np. na drodze’ [lub niem. *Kuh* ‘krowa’ EWD II 941; 2. część] niem. *Kuhle* – ‘zagłębienie terenowe’.

21. **Wonnenberg** – nazwa niem. od nazwiska *Wonno*, *Wunno* [: niem. *Wonhar(d)t*, *Wunnhart* NP II 700 pod hasłem *Wonar*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

Łuskowo, niem. Luskow auf Wollin (Wolin)

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *von Luscow* 1313, *zu Luskow* 1325 (pisownia późniejsza), *Luskow*, *Luscow* 1335, *Luscow* 1618, *zu Lustkow* 1628, *Lüstow* 1780, *Lüsskow* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 42). Nazwa wsi może pochodzić od przezwiska **Łuska*, to zaś od wyrazu *łuska*. W zapisie z 1628 r. pojawiło się wstawne *t* [suf. *-ov*].

Nazwy terenowe:

9. **Klinke** – zapewne od wyrazu *klin*, *klinek*, por. w kasz. m.in. ‘niwa, łąka w kształcie trójkąta, wciśnięta między pola’ (Sychta II 168), [por. n.os. *Klink*, *Klinke* Duden 382, pol. *Klinek* NP I 409].

27. **Chinnorie** – nazwa złożona, w 2. części niem. *Rie* (= *Riege* ‘rów, struga’). **Chinno**, pierwotnie z suf. **-ow(o)*; jeśli odczytać zapis dosłownie, byłoby to **Chynow(o)* od imienia (przezwiska) *Chyn*, por. *Chyniek*, *Chynka*, *Chynowie* (SSNO I 360). W kasz. znane jest *Ćinē* (które można rekonstruować jako pol. *chyny* z kasz. zmianą długiego **y* > *i* oraz krótkiego *y* na kasz. *ē*) ‘małeńkie okonie, którymi karmią świnię’ (Sychta II 29). Wyraz ten łączyć należy z czasownikiem *wychynąć* [‘wyłonić się, pojawić się znienacka’, ‘wysunąć się zza czegoś lub ukazać się na powierzchni czegoś’]. Być może nazwa 27. pochodzi bezpośrednio

od małych okoni, zwłaszcza że w 2. części mamy *rie* = *Riege* ‘rów, struga’. Niewykluczone też *Chinno* z niem. *Kiene/Küne*, a to od imienia *Konrad/Kunrad* (Bahlow 1991 (1988)).

28. **Poranth** – Höhe – może od imienia **Poręta* lub **Porą*t (nieznanego w stpol., brak w SSNO). Jednak bardziej prawdopodobne jest, że nazwa pierwotnie miała formę *Porąb*, od *poręba* ‘miejsce wyrąbane w lesie’, w zapisie *Poramb*. Musiała tu nastąpić zmiana czysto graficzna na skutek złego odczytania rękopisu. Trzecie objaśnienie polega na zestawieniu z nazwą podwarszawskiej miejscowości *Nieporęt* (jednak wyjaśnienie jej pochodzenia jest bardzo skomplikowane).

30. **Weustentin** – była wieś, zapis *Weu* – mógł oznaczać *Wu-* lub *Wo-*; protetyczne *W-* dodawane jest na Pomorzu do nazw rozpoczynających się na *O-* (por. *Wokuhl*=*Okole*, *Wussow*=*Osowo*, *Wustrow*=*Ostrów*). Rekonstrukcja **Ostętin(o)* niewiele wyjaśnia, poza suf. dzierżawczym *-in(o)* i tym, że imię, od którego nazwa została utworzona, zakończone było na suf. *-ęta*. W SSNO IV 149 są jednak poświadczone imiona *Ost*, *Osta*, *Ostasz*, a więc podstawą naszej nazwy mogło być imię *Ost-ęta* (imię *Ost* może pochodzenia niem., adaptowane przez Pomorzan).

38. **Schlotzkow** – może od niem. *Schloss* ‘zamek’ z niem. suf. *-ke*, adaptowane do modelu nazw na *-ow*, bardzo popularnego na tym terenie. Jeśli upierać się przy słow. pochodzeniu nazwy, musiałaby ona pochodzić od imienia **Złotek* / **Złotko* lub **Słodki* (?), **Słodzek* (?) z suf. *-ow(o)*. Nazwa byłaby wówczas dzierżawcza. Są w Polsce nazwy wsi *Złotków* i *Złotkowo*, także *Słodków*.

51. **Jhlensoll** – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’, jest to wyraz ogólnosłowiański [lub raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

Margowo, niem. Morgow, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIV w.: *Morgow* 1373, 1618, 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 44). Być może, jest to nazwa dzierżawcza z suf. *-ov-* od n.os., por. stpol. nazwy osób *Morg*, *Morgowic* (SSNO III 555), może pochodzenia niem. Niewykluczone pochodzenie nazwy od wyrazu *morga* ‘miara powierzchni gruntu’ (pożyczką z niem.), znanego w Polsce już w XIV w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 44).

Nazwy terenowe:

3. **Gartzenbergstücke** / **Gardsches Moor** – zapewne od nazwy wsi **Gartz** (**Gardziec**) [końcówka niem. *-en*; 2. i 3. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’, końcówka *-s* oraz *Stücke* tu ‘kawałek pola, łąki’. Drugi wariant nazwy od **Gartz** : **gardьсѣ* ‘gródek’ z suf. niem *-sche* (z dysymilacją *tz-sch* > *d-sch*)⁴ i końcówką *-s*; 2. cz. niem. *Moor* ‘błoto’].

8. **Schwandtkenberg** / **Schwankenber**g (Besitzer) – od nazwiska **Švętkъ*, por. stpol. nazwy osobowe *Święty*, *Święto*, *Święt(e)k* (SSNO V 407), [końcówka niem. *-en*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

17. Damm **Behneken** (Acker) – [1. cz. niem. *Damm* ‘grobla, tama’; 2. cz.] od imienia *Benek* (od *Benedykt*).

29. **Seekamp** – [1. cz. niem. *See* ‘jezioro’; 2. cz.] *kamp* może od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

⁴ Dysymilacja ta odsłania dawną podstawę pomorską w postaci **gard* ‘gród’.

32. **Rieckskamp** – 1. cz. może od **rēka?* ‘rzeka’, 2. cz. od *kēpa?* [por. wyżej].

40. **Mahlow** – może nazwa dzierżawcza od przezwiska *Mały*, z suf. -ov-.

Mechowo, niem. Dorphagen, Kr. Kammin

Nazwa niem. (*Dorp* = *Dorf, Hagen* – to ‘ogrodzenie, obwarowanie, miejsce ogrodzone’). [W zapisie: *Tarphagen* 1506, *Dorphagen* 1540 NMP VII 17].

Nazwy terenowe:

3. **Targenberg** – wątpliwe, by 1. cz. nazwy pochodziła od słow. *targ*, skoro jest to góra. Brak jednak także odpowiedniego wyrazu niem. Może nazwa zniekształcona z *Tanger-*, *Tauber-* itd., por. niem. nazwy *Tanger* (rzeka), *Tangerhütte* n.m. [oraz n.os. *Tauber, Täuber* Duden 660 : *Täuberich* ‘samiec gołębi’ : *Taube* ‘gołąb’ lub raczej : *taub* ‘głuchy’; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

9. **Klinkenberg** – nazwa może być słow., od *klin, klinek* ‘pole w kształcie klina’ lub niem. od *klingen* [‘rozbrzmiewać, dzwonić; 2. cz. niem. *Berg* ‘góra’].

Mierzęcín, niem. Martenthin, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Merentin* 1288, *Marrenthin* 1438, *Martentin* 1618 (Lubinus!), 1628, 1654, 1780, 1742, 1835, *Martenthin* 1784, XX w., też *Martentinsche See, Heide* 1835 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 80). Pierwszy zapis z 1288 r. wskazuje na nazwę **Mirętin-* od imienia **Miręta*, w pol. znane jako *Mirzeta* (SSNO III 527); jest to forma utworzona od imienia *Mirosław, Mirogniew* i podobnych. Na tej podstawie KUNM odtworzyła nazwę **Mierzęcín**. Formy **Mir-* na Pomorzu często występują jako *Mer-*. Zniekształcenie nazwy już w XV w.; ostatecznie zmienił ją Lubinus, za nim poszły późniejsze źródła (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 80).

Nazwy terenowe:

3. **Die Pirnitz** (Wiese) – łąka nad rzeczką, może od wyrazu *prać* (**perq̃, *p̃rati*, pol. *piorę, prać*) **p̃r̃nica* (pol. **piernica*); [suf. *-ica* częsty w pomor. nazwach rzek. Pierwotnie więc nazwa rzeczki, nad którą *prano*, później nazwa łąki – *Wiese*].

4. **Reetzwiesen** – 1. cz. od wyrazu **rēka*, pol. *rzeka*, przym. **rēčbj̃* ‘rzeczny’ [por. też odmiejscową n.os. *Reetz, Reetze* Duden 533; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

6. **Klützwiesen** – 1. cz. od wyrazu **kl’učb*, pol. *klucz*, który znaczy też w językach słowiańskich ‘źródło, źródł, mokradło’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 14); [2. cz. niem. *Wiese* jw.].

9. **Grabenholz** – 1. cz. nazwy od nazwy drzewa *grab* ‘*Carpinus betulus*’; [2. cz. niem. *Holz* ‘drzewo, las’].

12. **Gr. Kienheide** – część *Kien* zob. **Henkenhagen** (Upadły), nr 16 [lub niem. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830 lub n.os. *Künne*; 2. cz. niem. jw.].

Międywodzie, niem. Heidebrink auf Wollin (Wolin)

Wieś, która nie miała nazwy słow. Por. niem. *Heide* ‘puszcza’, ‘wrzosowisko’ i niem. *Brink* – częsty człon nazwy niem. w mokrym otoczeniu, „erhöhter Grasanger” – [‘wzrosła trawa’, też niem. gw. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza’ Lübben 66]. Nazwy terenowe niem.

Międzyzdroje, niem. Misdroy auf Wollin (Wolin)

Miejscowość poświadczona już w 2. połowie XIV w.: R. Trautmann, EO II, 16 podaje *Mysdroge* 1369, *Misdroye* 1516, *Misdroyen* 1618 (Lubinus), *Missdroge* 1628, *Misdroy* 1779, 1780, XX w. (Lorentz 1964: 73; Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 163). W PUB nazwy jeszcze nie ma (dokumenty do połowy XIV w.). Nazwa składa się z dwóch części: 1. *Mis/Miss/Mys* lub *Mi/My*; 2. *sdroye/sdroye/sdrogen/sdroy*. Drugą część łatwo zrekonstruować jako *zdrój* lub *zdroje* (lm.), tj. ‘źródło’. Kłopot jest z częścią pierwszą. Przyjęto, że jest to przyimek *między* (z psł. **medji*), który w języku stpol. brzmiał *miedzy*, w kaszubszczyźnie *midzë*, *midzë* lub *medzë* (Syhta III 157). Tu końcowe -ë odzwierciedla pierwotne *y (krótkie). Zapis *Mysdroge* odpowiadałby więc nazwie **Midzzdroje*, przy czym *s* stanowi część pierwszej i część drugiej połowy nazwy. *G* często używano dla oznaczenia *j* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 163). Trzeba by sprawdzić, czy istotnie w tym miejscu było wiele źródeł; obecnie są gorące źródła.

Nazwy terenowe:

7. **Kapenz** – zapewne **Kopieniec* (**Kopenьць*) od *kopać* lub od *kopa* ‘pagórek’. Por. kasz. *kopa*, *kopica* (np. kopa siana, torfu, kamieni), *kopc* ‘kamień graniczny’. Nazwa utworzona przez suf. -c (z **-bcb*) od *kopany* lub przez suf. -*eniec* (**-enьць*) od *kopa* lub od *kopać*. Zmiana *a* w *o* zdarza się.

39. **Laatziger Ablage** – od nazwy **Latzig** (pierwotne *Laski*), których jest wiele na Pomorzu Środkowym (w Białogardzkim, Koszalińskim, Sławieńskim, koło Czaplinka i Miastka, a także w Meklemburgii); [2. cz. *Ablage* ‘położenie’].

Milachowo, niem. Milchow, Kr. Kammin

Wieś poświadczona w dokumentach stosunkowo późno, por. *Milchow* 1433–59 (Trautmann 1948), *Milchow* 1618 (Lubinus), 1628, 1784, 1829, XX w., *Melchow* 1780 (Schmettau) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 43). Nazwa i wieś nie były wymieniane w PUB w XII, XIII i w 1. połowie XIV w. Zapisy pochodzą z późnych źródeł niem. (Trautmann 1948), gdy pierwotna postać słow. nazw bywała zniekształcona, m.in. przez skrócenie nazw, tj. wypadnięcie sylab nieakcentowanych. Z tego względu można przypuszczać, że zapis *Milch-* mógł odpowiadać wcześniejszemu **Miloch-* lub **Milak-*. Suf. -ow wskazuje na nazwę dzierżawczą, odmienną. Imię *Miloch* znane jest w języku stpol., por. SSNO III 512, por. też pol. wieś *Milochowo* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 43).

Uwaga. Rozplanowanie wsi widoczne na mapie pokazuje, że mogła to być wieś późno założona (co potwierdza 1. zapis z 1433-59 r.). Wobec tego podstawą nazwy mogło być także przezwisko niem.: *Milch* [Duden 462 : *Milch* ‘mleko’, gw. *milch*, *milich*], (por. *Milcher*, *Süssmilch* etc.), a -ow dodane według modelu panującego w nazwach pomor.

Nazwy terenowe:

14. **Peesch** ‘Kl. Teich’ – można widzieć tu pierwotną nazwę **Piasek, Piaszczysty**; *e* zamiast *a* całkowicie usprawiedliwione [przez częsty na Pomorzu Zachodnim brak przegłosu **ě* > ‘*a*’]. Nazwa krótka daje małe możliwości rekonstrukcji.

16. **Russ** – na Pomorzu Zach. trafiają się nazwy z elementem *Russ*. Chyba z wojny niemiecko-rosyjskiej? [lub od n.os. *Russ* Duden 564: *Ruß* ‘sadza, brud’].

Milowo, niem. Flacke, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., nie mam dla niej dokumentacji [zob. jednak *Flacke* 1743 NMP VII 143]. Nazwa **Flake** ‘nach der Wohnstätte an stehenden, sumpf. Wasser [‘mieszkanie nad stojącą bagnistą wodą’], Vgl. Flurnamen wie *In der Flaken* (Bahlow 1991 (1988), 142).

Nazwy terenowe:

6. **Kölk** – może od *kol(e)k* z pomor. brakiem tzw. *e* ruchomego. Może też z niem. *Kalk* ‘wapno’.

8. **Blutjo** – zapewne *bloto*, zwłaszcza, że jest to nazwa pola.

11. **Mielowbruch / Mielow** – 1. cz. od imienia *Mił* z suf. -ov-, nazwa dzierżawcza; 2. cz. nazwy niem. [*Bruch* ‘błoto, bagno’]. Od tej nazwy terenowej Komisja powojenna utworzyła nazwę wsi. Na mapie *Milow Bruch*.

Miodowice, niem. Medewitz, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Medevitze* 1321, *Medevitz* 1618, *Medewitz* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140). Nazwa wsi pochodzi od przym. **medovъjъ*, pol. *miodowy*, od *miód*. W zapisach *med-* jest formą zachodniopomorską bez tzw. pol. przegłosu *eT* w ‘*oT*. Sufiksalne -ev- zamiast -ov- występuje w formach z -evica i -evice (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140).

Nazwy terenowe:

9. **Lanzen-Weide / Lanzen** – w nazwie tej widzieć należy przymiotnik od wyrazu *ląka*, **lączny* (?); [lub od n.os. *Lanz* Duden 416 : n.os. *Lambrecht* z suf. -z, niem. końcówka -en; 2. cz. *Weide* ‘wierzba’].

21. **Kolkberg** – 1. cz. od niem. *Kalk* ‘wapno’ [lub od gw. *kol(k)*, *kulk* ‘wodą wypełnione zagłębienie’ Lübben 182] względnie od pomor. *kol(e)k* [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

23. **Gillkamp** – 1. cz. od wyrazu *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller*, *Gillner* etc. Duden 278], 2. cz. nazwy może być niem. lub słow.

30. **Dreiblattsoll** – [1. cz. niem. gw. *dreeblatt* ‘Wasserklee – koniczyna wodna’ [gw. niem. *dríblat*, *dréblat* ‘Menyanthes trifoliata’ – z recenzji], por. nazwa mokradeł i łąk *Dreiblattsoll*, -*wiesen* HE VII 38; 2.] środkowa część nazwy, tj. -*blatt-* może pochodzić od *bloto* [ale to określenie koniczyny ‘trzylistna’]. Końcowa część nazwy, tj. *Soll* [‘kałuża, bagnisko, staw’] może być tłumaczeniem wyrazu *bloto*. Zamiana *o* na *a* (*blatt*) zdarza się w zapisach niemieckich. [Najpewniej nazwa w całości niem.].

36. **Laatzig** = *Laski* lub *Lasek*.

37. **Ihlenpool** – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’ [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *pool* ‘*Pfuhl* – ‘bagnisko, staw’ EWD II 1265].

43. **Zeidlitz** – nazwę należy odczytać jako **Sedlica* lub **Sedliszcze* od wyrazu **sedlo* ‘wieś, osada’, pol. *sioło*. Por. liczne pol. nazwy tego typu, np. *Siedlce*. Niem. -*itz* mogło oddawać formy z suf. -*ica*, -*ice*, -*ec*, -*iszcz*e.

Mokrawica, niem. Gr. Mokratz + Jagienki, niem. Hägenken auf Wollin (Wolin)

Wieś pojawia się w dokumentach około połowy XIV w.: *Mukrawitze* 1324, *Mucravisce* 1335, *Mockravitz* 1369, *Mocratz* 1618 (Lubinus), *Mokratz* 1756, XX w., *Mocratz* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140). Najstarsze zapisy dają podstawę do rekonstrukcji pierwotnej

formy jako **Mokravica* (jak w r. 1324, 1369) lub **Mokraviszcze* (jak w r. 1335). W XVII w. już nazwa skrócona (wypadło *-vi-*) i tak do XX w. Podstawę nazwy stanowi wyraz *mokry* lub przym. **mokrawa*; suf. *-ica* lub *-awica*, ewentualnie też *-awiszcze* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140).

Nazwy terenowe:

9. **Mooswiese** albo **Gatsch** – [Pierwszy wariant niem. *Moos* ‘mech’ i *Wiese* ‘łąka’; 2. wariant] zapewne od wyrazu *gać*, kasz. *gacëc* ‘grodzić, stawiać płot’, por. pol. *gacić* m.in. ‘budować groblę’. Pewien kłopot sprawia to, że mamy w zapisie *tsch*, co mogłoby odpowiadać *c* lub *ć*, jednak na tym terenie dialektów pomor. pierwotne *t*’ (w **gatb*) nie powinno zmieniać się w *ć(c)*, lecz pozostać jako *t*. Być może *-sch* jest już niemiecką formą przymiotnikową. [Możliwy też derywat od gw. *gate* ‘*Gasse, Strasse* – ulica, droga’ Lübben 110].

15. **Gr. Dutow wie** – nazwa **Dutow** może być nazwą jakiegoś przysiółka. Suf. *-ow-* może tu mieć zarówno charakter dzierżawczy (nazwa od imienia lub przezwiska [Duda NP I 156, por. też n.os. *Dutz* Duden 207 : *Dudo* z suf. niem. *-z*], por. m.in. pol. *dudy* ‘instrument dęty’), jak i charakter topograficzny. Jednak sama podstawa nazwy, tj. *Dut* – niejasna, wieloznaczna; [2. cz.] *Wie* = *Wiese* – [‘łąka’].

20. **Grosse Kunow** – od *koń*, z suf. *-ow-* (*-owo*), por. nazwa wsi **Cunow / Kunowo** na południowy wschód od Wolina. Czy tu mamy do czynienia z odrębną nazwą, czy z własnością pól ze wsi Kunow? [1. cz. niem. *grosse* ‘duży’].

23. **Grosse Kumerow** – por. nr 6 **Kummerow Feld** we wsi **Dargebanz**.

35. **Kienmoor** – część **Kien** może być niem. [od niem. gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830] lub od *Küne, Kühne*, a to od imienia *Kunrad*. Ale też może to być słow. **кѣнь* ‘obcięty pień drzewa, konar’, por. nazwa wsi *Kienice* i podobne, też *knowie* ‘dolna część snopa’, *knjeja* ‘puszcza’.

Mokrawica, niem. Mokratz, Kr. Kammin

Nazwa wsi jest znana od 1. połowy XIV w.: *Mukrawitze* 1324, *Mucravisce* 1335, *Mockravitz* 1369, *Mocratz* 1618 (Lubinus!), *Mokratz* 1756, XX w., *Mocratz* 1780, 1784, *Mockratz* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140). Zapisy XIV-wieczne pokazują, iż nazwa brzmiała **Mokravica*, utworzona od wyrazu *mokry* przez suf. **-avica* lub od *mokrawy* przez suf. *-ica*. Pierwszy Lubinus wprowadził formę skróconą i zniekształconą nazwy: **Mokračb*, jak gdyby z suf. **-ačb*. Powojenna Komisja (KUNM) powróciła do starszej wersji nazwy (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 140).

Nazwy terenowe:

5. **Revenowsches Feld** – od nazwy wsi **Revenow**, [suf. niem. *-sche*, końcówka *-s*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

7. **Kamp** – może *Kępa*? [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

19. **Wischenden** – od niem. *Wiese* (dial. *Wische*) [‘łąka’] – obiekt jest wzgórzem, więc może raczej od *wisieć*, *wiszący*, por. nazwa *Galgenberg* [: *Galgen* ‘szubienica’; 2. cz. od niem. *Ende* ‘koniec’, ‘kraniec’].

28. **Käpeckgraben / Käbing** – (jest to rów z lewej strony rzeki Niemicy) 1. cz. nazwy może od *kopać*? [por. też n.os. *Köpcke* : niem. *Kopp* : *Jakob* lub *Kopatz*, *Kopka* : dłuż. *kopat* ‘kopać’ i pol. *kopka* Duden 393; 2. cz. *Graben* ‘rów’].

Moracz, niem. Moratz, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Moratz* 1308, 1523, 1780, 1784, 1834, XX w., *Muravitze* 1425 (Lorentz 1964), *Mourarz*, *Morats* 1618, *Moratz* 1628 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 141). Najprostszy w interpretacji jest zapis z 1425 r.: **Moravica* lub **Moravice*, por. nazwy geograficzne: rzeka *Morawa*, region *Morawy*, nazwa wsi *Morawica* etc. Nazwy te wywodzi się od archaicznego rdzenia **mor-* ‘stojąca woda, bagno’. Inne zapisy mogą być skrócone (z wypadnięciem sylaby *-av-*) i niem. *-atz* zamiast *-ica* / *-ice*. Dziwi jednak wcześniejszy (z 1308 r.) zapis *Moratz*. Możliwe, iż istniała też forma oboczna z suf. *-ačb* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 141).

Nazwy terenowe:

17. **Ludbas-Soll** – 1. cz. nazwy niejasna, może od nazwiska? [**Ludbas* : gw. *lude* ‘głośny’ i *Bass* ‘instrument muzyczny’]. Trudno ją interpretować jako słowiańską; [2. cz. niem. *Soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

21. **Stävenholz / Stövenholz** – może 1. cz. nazwy od *staw*, choć może to być także niem. *Stave* = *Stabe* [‘kleпка’] (H. Bahlow); [2. cz. niem. *Holz* ‘drzewo, las’].

22. **Kl. Murkat** – może od nazwiska? [**Murgat*, por. pol. nazwisko *Murga*, *Murgala* NP II 125 : *murga* ‘człowiek nieokrzesany’]. Nazwa nie „wygląda” ani na słowiańską, ani na niemiecką.

27. **Iwenstart** – 1. cz. nazwy może od *iwa* ‘gatunek wierzby’, jest jednak też niem. imię *Iwe(n)* [*Iwan* Duden 349 : *Johannes*; 2. cz. gw. *start* = *starve*, *sterve* ‘głodować’ Lübben 375, zapewne nazwa prześmiewcza].

Niczonów, niem. Nitznow, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana jest od 1. połowy XIV w.: *Niczenow* 1321, *Nitznow* 1618, 1784, 1834, XX w., *Nitzno* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 44). Jest to nazwa dzierżawcza z suf. *-ov-* od imienia **Ničenъ* lub **Ničъnъ*, por. stpol. imiona *Nicz*, *Niczo* (SSNO IV 31). Są to formy skrócone i zdrobniałe od imienia *Nicolaus* (Gottschald 1971, 448).

Nazwy terenowe:

10. **Pantzen Grund** – 1. cz. nazwy chyba od nazwiska *Pantz*, to zaś od *pan*, [*panicz*]?: [2. część *Grund* m.in. ‘wąwóz’; ‘Tiefe und Boden eines Gewässers – głębokość i dno zbiornika wodnego’ EWD I 614].

12. **Kientanger – Kien** – zob. wieś **Henkenhagen** (Upadły), nr 16.

19. **Jamnitzfeld** – w 1. cz. nazwy **Jamъnica* od wyrazu *jama* z suf. **-ъnica*; [2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Niemica, niem. Nemitz, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 2. połowy XIV w.: *Nemitz* 1364, 1583, 1618, 1742, 1780, 1834, XX w., *Nemetze* 1392 (Lorenz 1964), *Nemiz* 1773 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 22). Zapewne pierwotnie nazwa w lm. **Němcě*, tj. *Niemcy* – wieś zamieszkała przez osadników niemieckich. Nazwa wsi musiała powstać w ustach miejscowych Pomorzan, może przed 2. połową XIV w. Znana jest także nazwa **Nemitz/Nemiz** jako dzisiejsza dzielnica Szczecina (*Niemierzyn*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 21–22).

Nazwy terenowe:

24. **Pustsoll** – 1. cz. nazwy może od wyrazu *pusty*; raczej nie od śródolnioniem. *pust* ‘Polster, Kissen – [‘tapicerka, poduszki’]; 2. cz. *soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

33. **Die Brussow** – nazwa może mieć dwojakie objaśnienie: od wyrazu *brus* ‘kamień do ostrzenia narzędzi’, od imienia *Brusz* (np. od *Bruno*) z hipokorystycznym -sz-; [suf. -ov-].

52. **Jaskower Bruch** – 1. cz. od n.ter. **Jaskow*, od n.os. *Jas’(e)k* (od *Jan*, jak pol. *Jasiek* z suf. -ov-. Nie widzę innego objaśnienia tej nazwy, zwłaszcza, że jest to blisko wsi; [2. cz. niem. *Bruch* ‘bagno, błoto’].

53. **Jaskower Kamp** – 1. cz. jw. [z niem. suf. -er; 2. cz. od *kępa* lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

66. **Kasink** (Dorfteich) – może być **Kasin(e)k* od imienia *Kasia*, zwłaszcza w opozycji do nazw 52, 53 (może istniała zbitka nazewnictwo-pojęciowa: *Jaś – Kasia?* [stanowiąca pewną opozycję]). W suf. -ink typowy dla Pomorza brak tzw. *e* ruchomego.

84. **Niessow** – tj. **Nešov(o)* od imienia *Niesz* [SSNO IV 56] (a to od *Niemir*, *Niesław* i podobne), por. nazwa wsi **Nešino* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 130).

85. **Niessowgraben** – nazwa strugi od nazwy wsi, jak 84; [2. cz. niem. *Graben* ‘rów’].

niem. Völkow (na karcie brak informacji, jaki to Kreis [Randow?])

W dokumentacji nazwy miejscowe niem. **Völschendorf** – dziś **Wolczkowo** – na północny zachód od Szczecina (*Volcekendorp* 1285) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 182), oraz niem. **Völschenhagen** – dziś Wilczkowo – na północny zachód od Gryfic (*Volskenhagen* 1618) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 182). Nazwy **Völkow** nie mam w (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991). Jest to niewątpliwie nazwa pochodząca od pomor. wyrazu **wołk* (**vľkь*), por. pol. *wilk*, *wilczek*; pierwotna postać nazwy m. to **Vľčьkov(o)*, z suf. -ov-.

Nazwy terenowe:

7. **Die grosse Wutstrow** (Moor) – **Wutstrow** odpowiada wyrazowi *ostrów* (< **Ostrovъ*), tj. ‘wyspa, wzniesienie’, wyraz używany do dziś w kaszubszczyźnie; [cz. 1. *große* ‘wielki’].

10. **Lünchen-Soll – Lünchen** – 1. cz. może od *ląka?* [z niem. końcówką -en; 2. cz. fakultatywna *Soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

Niewiadowo, niem. Harmsdorf, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., por. dolnioniem. imię *Harmen* [: *Harm* Duden 308 ze zmianą *er* na *ar* od *Hermann*] oraz *Dorf* ‘wieś’ (Bahlow 1991 (1988), 232). [W zapisie: *Harmsdorf* 1580 NMP VII 441].

Nazwy terenowe:

1. **Gollnower Feld** – 1. cz. od nazwy miasta **Gollnow** (dziś *Goleniów*) [niem. suf. -er – mogłaby to być nazwa kierunkowa; 2. cz. *Feld* ‘pole’].

3. **Kahles Moor** – 1. cz. nazwy może być od wyrazu *kał* ‘błoto’ lub od niem. *kahl* ‘łyśy, goły’; [2. cz. od *Moor* ‘bagno’].

26. **Galsberg** – może 1. cz. nazwy od *goły*; wymiana *o* → *a* możliwa [lub od n.os. *Gall* Duden 265 : *Gallus*; końcówka -s; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

30. **Twasgraben** – nazwa niejasna, [może w 1. cz. niem. gw. *twé* ‘zwei – dwa’ Lübben 421, EWD III 2049, recenzent widzi tu niem. gw. *dwars*, *dwass*, *twass* ‘transfer, przepływ’; 2. cz. *Graben* ‘rów’].

31. **Kamspaul** – w 2. części nazwy *Pfuhl* ‘kałuża’, 1. cz. nazwy może pochodzić od wyrazu *kam* ‘kamień’ (*kam* na północy Kaszub) [lub gw. niem. *kam* m.in. ‘kamień graniczny’ Lübben 167, końcówka niem. -s. Istnieje również niem. n.os. *Kamm* : *kammen* ‘czesać’ Duden 363].

Ognica, niem. **Werder auf Wollin (Wolin)**

Brak starej nazwy słow. dla wsi. [W zapisach historycznych dla nazwy wyspy **Werder** mamy *Stormerswerdere* 1326, *Warder* 1618, *Werder* 1789 NMP VIII 47. Forma niem. zastąpiła wcześniejszą słowiańską nazwę wyspy: insulam, que *Damba* dicitur 1256, insule ... antiquo *Damma*, nunc ... *Stormenswerder* 1313 NMP VIII 47. Nazwa wyspy od przym. odmiany prostej **dōba* ‘dębowa’ : *dqb*, później zniemczona na *Stormenswerder* ‘wichrowa wyspa’ : *Sturm* i *Werder* ‘wyspa’. Niemicką nazwę wyspy przeniesiono na nazwę miejscowości]. Nazwa pol. **Ognica** została nadana przez KUNM w oparciu o zapisy nazwy rzeki, por. niżej nr 25.

Nazwy terenowe:

9. **Werdersche Stau** – [1. cz. od n.m. *Werder* zob. wyżej n.m. Ognica, z niem. suf. -*sche*; 2. cz.] nazwy niem.: *Stau* ‘zaporą wodną’ lub może od **stavъ*? [pol. *staw*].

13. **Russengraben** (Russen erneuert!) [‘odnowiony przez Rosjan’; 2. cz. niem. *Graben* ‘rów’].

15. **Launitzgraben** – 1. cz. można odczytać jako **Ławnica* lub **Łownica* od *łowić*, z suf. -*nica*. Druga możliwość bardziej prawdopodobna; [2. cz. *Graben* ‘rów’].

16. **Klemmgat** – 1. cz. nazwy niem., por. *Klemme* [‘zacisk’], 2. cz. może być słow., ze względu na pol. *gać* ‘grobla’, dolnołużyckie *gat* ‘stawek’, ‘grobla’.

17. **Lognitzer Ort Gutslaunitz** – *Lognitzer* (przym. z niem. -*er* od *Lognitz*) jest zapewne wariantem graficznym lub fonetycznym nazwy **Łownica* (<**Loṽnica*), por. nr 15, 18, 19. Wskazuje na to brak sensownej podstawy **log-* / **log-*. W formie *Lognitz(er)* mamy pierwotne [labializowane] *o*, natomiast zastępstwo *v* przez *g*. *Gutslaunitz* – zob. 15, 18, 19.

18. **Die Launitz** – zob. 15. Pierwotne **Łownica*.

19. **Judenlaunitz** – w 2. części nazwa nr 18; [1. cz. *Juden* ‘Żydzi, żydowska’].

25. **Prittersche Wagnitz** – 1. cz. nazwy od nazwy wsi **Pritter**, 2. cz. jest n.rz. **Wagnitz**, dzisiejszej nazwy rzeki nie znam. Nazwa **Wagnitz** znana Kozierowskiemu, identyfikowana jest z nazwą rzeki zapisanej w źródłach jako *Ogenytzce* 1407 RCDB A XVIII, 165 (**Ogienica*). Jest to prawy dopływ Odry, identyfikowany też z nazwą *Moegeliz* 1299, *Moegeliz* 1299, *Moglitz* 1564, (**Mogilica*), której ujście do Starej Świny znajduje się w miejscowości **Werder** (dziś wieś **Ognica**).

31. **Wagnitz** – zob. 25.

37. **Launitzer Grund** – por. nr 15, 17, 18, 19; [2. cz. *Grund* m.in. ‘wąwóz’; ‘Tiefe und Boden eines Gewässers – głębokość i dno zbiornika wodnego’ EWD I 614].

39. **Alte Swine** – n.rz., zob. etymologia pod hasłem **Swinemünde** (Świnoujście).

Uwaga: na mapie są wyspy: **Der grosse Mellin** i **der kleine Mellin**, nieco dalej w dół Świny niem. **Mühlenloch**. Nazwę *Mellin* należy rekonstruować jako **Mielno*/**Mielin* od *mleć*, co potwierdzałaby nazwa niem. *Mühlenloch*. Por. też niem. nazwa **Kalkofen** na północnym krańcu wyspy **Der grosse Mellin**.

Ostromice, niem. Wustermitz, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona dopiero od XVI w.: *Wustermitz* 1513 (za Lorentzem 1964), 1628, 1780, *Wusterwitz* 1618, 1784, XIX-XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 102). Dwa rodzaje zapisów: *Wustermitz* i *Wusterwitz* powodują dwa odmienne objaśnienia nazwy. Pierwszy wariant *Wustermitz* można uznać za pierwotną nazwę patronimiczną od n.os. **Ostroma* (: **Ostromir*, *Ostrogniew* SSNO IV 152), gdyż suf. *-ma* jest znany w nazwach osobowych. Nazwa z suf. *-ice*. Drugi wariant *Wusterwitz* należy odczytać jako **Ostrovica* lub **Ostrovъcb* (pol. *Ostrowiec*) od wyrazu *ostrów* ‘wyspa, wzniesienie’; suf. **-ica* lub **-cbcb*. W obydwu wypadkach początkowe *o-* zostało poprzedzone protezą *W-* i uległo zmianie w *u* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 214; 1991, 102).

Nazwy terenowe:

2. **Die Stumpnitz / Stampnitz** – podstawę nazwy stanowi rdzeń **stop-*, suf. **-bnica* (rodzaj gramatyczny femininum zaznaczony przez niem. *Die*). **Stop-* może od wyrazu *stępa* ‘dawne naczynie do tłuczenia kaszy’, *stąpać*, *wstąpić* i podobne. Por. też n.rz. *Stepnica* w dorzeczu Gowienicy (prawy dopływ), tu jednak bez związku z tym obiektem.

4. **Stregowsche Orte** – od nazwy wsi **Stregow**; [2. cz. od niem. *Ort* ‘miejsce’, gw. *ort* m.in. ‘zakątek’ 257].

14. **Bresowsche Lieten** – 1. cz. nazwy od wsi **Bresow** [suf. niem. *-sche*; 2. cz. może w związku z niem. gw. *lit*, *let* ‘kawałek, część czegoś’ Lübben 208].

25. **Die Daulen** (Wiese) – tj. *doły* (*au* ← *o*, końcówka *-en* sygnalizuje lm.); [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

32. **Die Röcknitz** – jeśli to struga, to od wyrazu *rak* z suf. **-bnica*, ze zmianą pomorską *ra-* > *re-* (*e* oznaczone przez *ö*).

Ostswine auf Wollin (Wolin), część Świnoujścia

[1. cz. *Ost* – ‘wschód, wschodnia’]. Co do nazwy miejscowości zob. **Swinemünde** – Świnoujście (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 23).

Nazwy terenowe:

14. **Swinsteeg** – 1. cz. nazwy od n.rz. *Swine*; [2. cz. zapewne gw. *stege* ‘stopień’ Lübben 376, ale to niepewne, bo na tej rzece nie ma stopni wodnych. Recenzent widzi tu niem. *Steg* ‘mały mostek, kładka’].

25. **Russen** = ‘Rosjanie’.

Ościęcín, niem. Woistenthin, Kr. Kammin

Wieś notowana od początku XIV w.: *Wostentin* 1308, *Wostentyn* 1312, *Wussentin* 1321, 1628, *Wessentyn* 1321, *Wostenti* 1618, *Wüstentin* 1780, *Wussenthin*, *Woistenthin* 1784, XX w., *Woistentin* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 81). Pierwsze zapisy z początkowym *Wo-* wskazują na możliwość odczytania nazwy jako **Ośb̥t̥in-*, od wyrazu *oset* (**os̥t̥b̥*) ‘*Cirsium arvense*’, z suf. **-ēt-in-* (rozszerzonym przez cząstkę *-ēt-*). Wahania samogłosek: *o* → *u*, *o* → *e* nie dziwią. Zapisy z *oi* w miejsce *o* są późne, mogą być spowodowane adaptacją do nazw niemieckich. Nie można wykluczyć pochodzenia nazwy od przezwiska **Ostęta* (a to od *oset*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 81).

Nazwy terenowe:

3. **Grabzerweg** – 1. część: *Grabzer-* od nazwiska (lub może od nazw terenowej) *Grabc* (< **Grabьсѣ*), a to od nazwy gatunku drzew: *grab* ‘*Carpinus Betulus*’, z suf. *-*ьсѣ*; [2. cz. *Weg* ‘droga’].

7. **Lubzer Weg** – jest to droga do jez. **Lubs See**, por. **Tonnebuhr** (Unibórz) nr 12, [suf. niem. -*er*; 2. cz. *Weg* ‘droga’].

10. **Kopplitzer Weg** – droga w kierunku lasu zob. niżej nazwa 13, [suf. niem. -*er*; 2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

13. **Wald Kopplitzen** – [1. cz. od *Wald* ‘las’]; 2. cz. nazwy być może od nazwy jakiejś osady o nazwie **Kopalice* (?) lub **Kopanice* (z wymianą *n* → *l*, co częste). Mogła to być zarówno nazwa od przezwiska, patronimiczna z suf. -*ice*, jak i nazwa kulturowa od *kopać*, *kopany*, **Kopanica* z suf. -*ica*, także **Kopica* (z wtórnie wstawionym *l*).

Paprotno, niem. Staatsforst Friedrichsthal auf Usedom (Uznam)

Nazwa niem., tj. las państwowy o nazwie *Friedrichsthal*, od imienia *Friedrich* [z niem. końcówką -*s*] i *Tal* ‘dolina’. Nie mam zapisów historycznych tej nazwy.

Nazwy terenowe:

3. **Bower-Stauw** – [1. cz. od gw. *boven* ‘większy, wyższy’ Lübben 64 – w opozycji do obiektu nr 4, por. też n.os. *Bowe* Duden 151 : gw. *bove* ‘okrutny chłopak’, suf. -*er*] w 2. części nazwy wyraz *staw*.

4. **Unner-Stauw** – [2. cz. może od *staw*] jw.; [1. cz. pewnie zniekształcona *unter* ‘dolny, mniejszy’ – w opozycji do obiektu nr. 3].

19. **Stolland**, 1769 **Staar Lant** (Wiese) – wersja z r. 1769 w 1. części od przym. *stary* [z asymilacją *-*rl-* > -*ll-*. Drugi zapis bez takiej asymilacji; 2. cz. niem. *Land* ‘ziemia, kraina’].

21. **Wolgastwiesen** – od nazwy miasta **Wolgast** w Niemczech [zapisy: *Hologost* 1127, *Wologost* 1140 SNGN Ia 162-3 i in. < (**Wologoszcz*) : n.os. **Wologost*, **Woligost*, suf. *-*jb*; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

22. **Wolgast-See** – zapewne nazwa przeniesiona z nazwy miasta **Wolgast** w Meklemburgii [zob. wyżej; 2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].

33. **Zirow-B** (*Berg* ‘wzgórze’? *Bach* ‘struga’? [lub *Bruch* ‘bagno, błoto’]) – [1. cz.] nazwy od n.os. **Čirь* [pol. *Czyr* SSNO I 437], **Ščirь* [pol. *Szczery*, *Szczyry* NP II 528], *Žirь* [pol. *Żyra*, *Żyro* SSNO V 77, 79] i podobne, z suf. -*ov-*; [2. cz. wieloznaczna, niem. *Berg*, *Bach* lub *Bruch* ‘wzgórze’, ‘struga’ lub ‘bagno’].

38. **Zernin-See** (1256 *Scenin*, 1313 *Zenyn*, 1693 *Sennin See*) – zapisy historyczne można odczytać jako **Sěninь* lub **Sěňn(o)* od **sěno* ‘siano’. Natomiast **Zernin** = **Čŕnin-* od wyrazu pospolitego **čŕnъjь* ‘czarny’ lub od n.os. *Čŕnъ* [por. pol. *Czarny* SSNO I 404].

39. **Swine-Moor** (1693 *Swinsche Moor*) – 1. cz. nazwy od słów *świnia* lub od niem. dialektu (dolnoniemiecki) *Schwien* = *Schwein* [fakultatywnie z niem. suf. -*sche*; 2. cz. niem. *Moor* ‘błoto’].

42. **Der Golm** – **chłmъ* (pol. n.m. *Chel'm*) z pomor. rozwojem **ł* w *ol*. Zapis *Ch* przez *G-* możliwy.

Parlowo, niem. Parlow, Kr. Kammin

Wieś znana w dokumentach od 1. połowy XV w.: *Parlow* 1439, XVI w., 1780, 1784, 1835, XX w., *Parlowe* 1523, *Perlow* 1618 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 47). Nazwa jest dzierżawcza, od imienia/przezwiska **Přľb* (pol. *Parlo* [Gala 205]), od wyrazu *przeć*. Tego typu nazwy osobowe od participium praeteriti activi są możliwe, por. np. **Dřľb* (pol. *Darł*) w nazwie m. *Darłowo*, suf. -*ov*-. Por. też nazwę miejscową *Parlino* na południe od Maszewa (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 47, 82).

Plastkowo, niem. Plastichow, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od 1. połowy XV w.: *Plastekow* 1420, *Plastcow* 1618, *Plastkou* 1628, *Plasgow* 1780, *Plastchow* 1784, *Plastigow*, *Plaschiow* 1835, *Plastichow* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 45). Pomimo późnych poświadczeń zapisy dosyć dobrze oddają pierwotną postać nazwy wsi, która musiała powstać znacznie wcześniej. Jest to nazwa dzierżawcza od n.os. **Plastъkъ*, por. pol. średniowieczne nazwy osobowe (przezviska) *Plastk*, *Plastk* (SSNO IV 284), od wyrazu **plastъ*, por. *plast* ‘plaster miodu’. Znana jest też n.m. *Plastowo*. W nazwie pomor. n.os. z suf. zdrobniałym *-*ъkъ*; nazwa wsi z suf. *-*ov*- (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 45).

Nazwy terenowe:

1. **Reckower Feld** – 1. cz. od nazwy sąsiedniej wsi **Reckow** [(Rekowo), suf. niem. -*er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].
2. **Garzer Feld** – od nazwy wsi **Garz** [na wyspie Uznam w Niemczech, w zaapisach: *Gardiz* 1177, *Gardiz* 1246 i in. SNGN 58 < **Gardъcbъ* : pol. *gród*; suf. niem. -*er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].
3. **Das Stäwensche Feld** – od nazwy wsi **Stäwen** (Stawno), [suf. Niem. -*er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Płocin, niem. Plötzin auf Wollin (Wolin)

Najstarszy zapis przynosi formę *Plotseuitz* 1186-87 (PUB I 133), *Plossin* 1288, 1618, *Plotzin* 1300, 1628, 1780, *Plötzin* 1836, **Gristow** XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 102). Zapis z końca XII w. uznać trzeba za nazwę patronimiczną o suf. -*ici*, przy czym mamy tu formę starszą z -*ici* wobec późniejszej w większości pol. nazw formy z -*ice*. Rekonstrukcja nazwy pozwala na odczytanie zapisu jako **Pleševici*, powstałej od przezviska *Plesz*, to zaś od wyrazu pospolitego, por. kasz. *plesz* ‘tonsura’, ‘pleśń’, i *plech* ‘łysina z tyłu głowy’, ‘szczytowa okolica głowy, gdzie włosy układają się jakby w pierścień’ (Sychta IV 71–72). W końcu XIII w. widać skrócenie nazwy, dostosowanie jej do częstego na Pomorzu modelu nazw dzierżawczych na -*in(o)*. Później Niemcy nawiązują też do wyrazu *Plötze* ‘płotka’. Nazwy typu patronimicznego są na Pomorzu Zachodnim raczej rzadkie, jednak na Wolinie jest ich aż 6 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, mapa 10).

Nazwy terenowe:

18. **Below, am Below** – nazwę tę można objaśnić dwojako:

- 1) jako odpowiadającą wyrazowi *bielawa*, por. kasz. *b’elava* ‘torfowisko’, ‘podmokła łąka’, ‘miejsce bielenia płótna’ (Sychta I 102),

2) jako nazwę dzierżawczą powstałą od przezwiska **Biel*, utworzoną przez suf. *-ow(o)*. W 1. wypadku byłaby to nazwa topograficzna. Trzeba by zorientować się w terenie, czy jest tam ewentualnie torfowisko, mokre miejsce, czy nie. Jeśli to wzgórze – raczej byłoby to miejsce dawniejszej osady. Jest też znane nazwisko pomor. rodu *von Below*, lecz trudno przypuszczać, by stało się nazwą tak małego obiektu.

20. **Kammort** – niestety nie widzę tego numeru na mapie, a nazwa ciekawa. Jej 1. cz. odpowiada kasz. wyrazowi *kam*, tj. ‘kamień’. Forma *kam* jest archaizmem, podobnie jak kasz. formy wyrazów *płom* [‘płomień’], *rzem* [‘rzemień’], *krzem* [‘krzemień’], *jęczmė* [‘jęczmień’]. Formy te istnieją tylko w północnej, bardziej zachowawczej części Kaszub. Wyraz *kam* ([< **kamy* – dawna forma mianownika lp.] a nie *kamień*) pojawia się też jako podstawa kilkunastu nazw terenowych na Pomorzu Zachodnim, m.in. **Kamort** (niem. *Ort*). Jest to więc archaizm nawiązujący do północnej Kaszubszczyzny. Natomiast w nazwie miasta **Kamień** mamy stale, od XII w. postać *kamień* [dawna forma biernika lp. < **kamen* na miejscu dawnego mianownika], może pod wpływem polskim?

Pobierowo, niem. Gr. u. Kl. Poberow, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIV w.: *Poberow* 1368, 1628, 1784, 1834, XX w., *Pebrow* 1618, *Powerow* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 46). Jest to nazwa dzierżawcza od imienia **Pober* (od *po* [‘bardziej’]+*ber*, jak w *brać*, *biorę*), por. też imię *Pobor* znane w stpol. (od *po*+*bor*, jak w **boriti* ‘walczyć’ [względnie od *pobór* ‘pobieranie należności’, por. n.os. *Pobora* NP II 256]). Jest też wieś **Poborov(o)* na Pomorzu Środkowym (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 71); suf. **-ov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 46).

Nazwy terenowe:

10. **Dresower See** – [zapis: *Dresower See* 1780, *Dresower Bruch* 1834 HE VII 39, 1 cz.] od nazwy wsi **Dresow** [Dreżewo, w zapisach *Dresow*, *Stresow* 1287 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 32) : n.os. **Drešb* : *drzeć*, suf. **-ov-* i niem. *-er*; 2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].

16. **Der Carms** – od nazwiska *Karm* [por. n.os. *Karma* NPI 379 : *karmić*, końcówka niem. *-s*], por. **Gostyń** Gr. Justin 55.

21. **Die Kleisten Funen** – od nazwiska rodu pomor. *von Kleist* [: pol. *kleszcz* i n.m. *Kleszcze* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985 182-3, w zapisach: ville *Cleeste*, *Kleest* 1300 itp. od n.os. *Kleszcz* (SSNO III 7), końcówka niem. *-en*; 2. cz. może od niem. *wunne* ‘das zu einer Hufe gehörige Land’ Lübben 599 = *huve* – ‘huba – włóka, miara powierzchni pola’, por. od tego pol. n.m. *Huba*, *Huby* NMP III 498].

27. **Lanken** – od wyrazu *ląka*; niem. *-en* wskazuje na lm. *ląki*.

Polchowo, niem. Polchow, Kr. Kammin

Wieś notowana od końca XIII w.: (*de*) *Polchowe* 1299, 1300, 1321, (*de*) *Polchow* 1300, 1326, 1321, 1618, 1628, 1780, 1784, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 46). Nazwa od przezwiska pomor. **Polch* (< **Pľchъ*), to zaś od wyrazu **pľchъ* ‘szczur’, z pomor. rozwojem **ľ* w *oľ*. Por. pol. n.os. *Pilch*. *Polchow* / *Polchen* (dziś *Polchy*) także w Białogardzkim. Suf. *-ov(o)* o charakterze dzierżawczym (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 71; 1991, 46).

Nazwy terenowe:

8. nazwa niem. **Karzew** – być może od kasz. *kårč* ‘wykarczowany pień dzewa’, też ‘silny, krępy człowiek’ (Syhta II 137), z suf. *-ov(o)*. Może to być nazwa dzierżawcza od przezwiska *Karcz* lub topograficzna od wyrazu pospolitego.

12. **Bichowbusch** – 1. cz. nazwy zapewne od nazwy wcześniejszej osady **Bychov(o)*, ta zaś od imienia *Bych* znanego w stpol. (SSNO I 289), por. też n.os. *Bychna*, *Byhta* i in. *Bych* jest formą hipokorystyczną od imienia *Bygost*. Suf. *-ov(o)* o charakterze dzierżawczym. 2. cz. nazwy jest niem. [*Busch* ‘krzew’].

17. **Stakbusch** – 1. cz. nazwy może być zarówno niem., od *Stock* ‘łaska’, ‘pniak’, ‘krzak’, jak i słow., np. od *staw*, *staw(e)k*; [2. cz. niem. *Busch* ‘krzak’].

19. **Karn** – może od kasz. *karno* ‘stado zwierząt’, ‘ławica ryb’, z psł. **kŋnъb* ‘mały’, ‘człowiek z obciętym nosem, uszami itp.’. Por. nazwa wsi **Kŋnoticě* (dziś Karnocice na północny zachód od Wolina (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 101).

34. **Lensin** – może od kasz. *lędżena* ‘ściernisko, [lędzina]’, gdzie *ě* w pierwszej sylabie pochodzi z **ę*; odpowiada to zapisowi *en* w *Lensin*. Nazwa *Lensin* musiałaby powstać przed XVI w.; *ě* w drugiej sylabie wyrazu kasz. pochodzi z *i* krótkiego.

Przybiernowo, niem. Prißernow, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Prißernow* 1305, 1308, *Prißernowe* 1308, 1312, *Wendisch., Gans. Prißernow* 1618, *Gantzer Prißerno* 1780, *Teutsch, Ganzken, Wendisch Prißernow* 1784, *Wendisch, Deutsch oder Gantzkow Prißernow* 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 46). Podstawą nazwy wsi jest imię pomor. **Prißarnъ*. Brak odpowiadającego mu stpol. imienia **Przybron*, jest natomiast pol. nazwa wsi *Przybronowo* oraz czes. imię *Příbran*, co pozwala na odtworzenie im. pomor. Grupa *-ar-* pomiędzy spółgłoskami odpowiada pol. *-ro-* i czes. *-ra-* (jak w pomor. **gard*, polskie *gród*). Imię **Prißarnъ* należy łączyć z wyrazem *bronić*. W nazwie wsi suf. **-ov(o)*, dzierżawczy. Człon *Gantzen* pochodzi od nazwy rodu *von Gantke*, do którego od XVII w. wieś należała. Wieś dzieliła się na część pomor. (słow.), por. *Wendisch* i na część niem. (*Teutsch, Deutsch*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 46–47).

Nazwy terenowe:

7. **Ilensoll** – 1. cz. nazwy od wyrazu *il* ‘rodzaj gleby’; [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. niem. *Soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

10. **Stripelatzen** – 1. cz. nazwy od niem. *Streife* [‘patrol, kara’], w 2. części zapewne *lasy* (niem. *-en* pluralne) [Była to część lasu za karę oddana w użytkowanie].

11. **Dambraken** – od wyrazu *dąbrowa*, *dąbrówka* ‘las z przewagą dębów, las mieszany’. Końcowa część nazwy zniekształcona. Może pierwotnie **Dąbrovky?* Zapis *am* świadczy o wymowie nosowego *a*.

12. **Zelpinen-Berg** – 1. cz. nazwy pochodzi zapewne od pomor. **čļpъ / *čļbъ* ‘pagórek’, z suf. *-in-*. Od tego wyrazu powstała też nazwa wsi słowińskiej na północ od Smołdzina (*Zolpin* 1631, słowińskie *Čolpino*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 115). Wyraz ten należał do zasobu psł. i pojawia się w innych językach słowiańskich. Pierwotne **ļ* rozwinęło się na Pomorzu w *ol*, stąd słowińskie *Čolpino*. W formie *Zelpinen* nastąpiła zmiana *o* → *e*, co jest częste w zapisach niem.

16. **Babegastwiesen** – słowiańską część nazwy odczytać można jako **Babi(e)gost* lub **Babi(e)goszcz*. Byłaby to nazwa od imienia przezwiskowego **Babi(e)gost* utworzonego na wzór imion typu *Radogost*, *Dobrogost*, od wyrazu *baba*. Mogła to być pierwotnie nazwa osady. Imię/przezvisko **Babi(e)gost* nie jest znane w stpol., nie istnieje też żadna pol. nazwa wsi o tej podstawie. Zastąpienie *o* przez *a* w *-gast* pod wpływem niem.

17. **Bagatz Wiesen** – 1. cz. nazwy może być skrócona z nazwy **Babegastwiesen** lub być osobną nazwą od przezwiska **Bogacz* (zamiana *o* na *a* pojawia się w zapisach niem.); [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

25. **Binsen Jaseritz** – [1. cz. *Binse* ‘sitowie’]; 2. cz. nazwy to **Jezerica* lub lm. **Jezerice* od wyrazu **jezero* pol. *jezioro*, z suf. *-ica*.

Przytór, niem. Pritter auf Wollin (Wolin)

Wieś notowana w źródłach od 1. połowy XIV w.: *Prittūr* 1313, *Prittur* 1339, *Prittere* 1447, *Pritter* 1618, 1628, 1654, 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 164). Nazwa jest rekonstruowana jako *Przytor* (**Pritorъ*). Tworzy ją przyimek *przy* oraz rzeczownik *tor*, który oznaczał m.in. ‘drogę wydeptaną, utartą’. Miejscowość położona była zapewne przy ważnej drodze lądowej lub wodnej. Podobna nazwa z przyimkiem *przy* (**pri-*) to **Prilōgъ* (*Przyłąg*). Na Pomorzu Szczecińskim nie doszło do zmiany pierwotnego **r* (miękkiego) w *rz* jak w języku polskim. Zapisy prawidłowo odzwierciedlają *r*. Zmiana *o* w *u* lub *e* występuje w zapisach nazw pomor. dokonywanych przez Niemców na zasadzie substytucji.

Nazwy terenowe:

8. **Wiek** – może łac. *vicus*? [‘zagroda’, por. łac. *viculus* ‘wioska’].

9. **Wickscher Weg** – niem. przym. od nazwy nr 8 [suf. niem. *-sch-er*; 2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

10. **Kuhtor** – 1. cz. niem. [*Kuh* ‘krowa’], 2. cz. nazwy: *tor* m.in. ‘droga, szlak’, jak w nazwie wsi Przytór.

11. **Reetzen-Wiese** – 1. cz. nazwy może pochodzić:

od słowa *rek* ‘rak’ w typowej dla Pomorza formie ze zmianą *ra-* > *re-*. Tu byłby przym. *reczy*, od słowa *rzeka*, pomor. **rēka*, przym. *rzeczne* (**rěčъnoje*); łąka leży istotnie nad rzeczką; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

12. **Kliebenrick** – [1. cz. może od n.os. niem. **Kliebe* : n.os. *Klie* ‘Kleie – otręby’ Duden 380, końcówka *-en*] w 2. części nazwy może **rēka* ‘rzeka’? [lub niem. *Rick* ‘stóg’].

33. **Zabelker Berg** – może góra w kierunku wsi *Zabelsdorff*, na północ od Szczecina. Od niem. n.os. *Zabel* [Duden 737 : gw. *zabel* ‘gra planszowa’; 2. cz. niem. *Berg* ‘góra, wzgórze’].

34. **Leisnitzer Ort** – zob. hasło **Caseburg** (Karsibór), poza numeracją [**Leisnitz** rekonstruowana jako rzeczka **Leśnica*, **Listnica*, suf. niem. *-er*. 2. cz. niem. *Ort* ‘miejsce’].

35. **Die Leisnitz** – zob. **Caseburg** (Karsibór) [i n.rz. *Leisnitz*]

36. **Wolmirstädter Wiesen** – od nazwy wsi, znanej w źródłach od 1618 r. (Lubinus): *Wolmerstede* 1618, *Wolmerstedt* 1628, *Wolmerstaedt* 1779, *Wollmirstädt* 1780, XX w., *Wolmirstaedt* 1829 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 182). Dziś **Żółwino** na północny zachód od Wolina. Uznać trzeba, że nazwa wsi składa się z części pierwszej słów. od imienia *Wolimir*, znanego w stpol. (SSNO VI 189) oraz z części drugiej niem. *Stadt*, w śrgniem. *state* ‘miasto’. Pierwotnie mogła to być pomor. nazwa dzierżawcza z suf. **-jb*. Mogła także zostać przeniesiona z *Wolmirstedt* koło Magdeburga.

37. **Warnitz-Wiesen** – 1. cz. zob. nazwę wsi **Warnow** (Warnowo), tam rzeka **Warnica**; [2. cz. od niem. *Wiese* ‘łąka’].
38. **Zapken-Wik** – może 1. cz. od wyrazu *czapka* – choć taka podstawa nazwy rzadka [lub od n.os. *Czapka* (SSNO I 398) z niem. końcówką *-en*; 2. cz. niem. *Wik* = niem. ‘mała zatoka’, ale też średniowieczne *wiki* ‘osady handlowe’ (z łac. *vicus* ‘zaulek’ [‘zagroda’, por. łac. *viculus* ‘wioska’], ‘osada’).
40. **Ruskenloch** – 1. cz. nazwy od *Rusken* [zdrobnienie, por. *Russek* Duden 564 i pol. *Rusek* ‘Rosjanin’ : od *Rus*] = *Russen* ‘Rosjanie’ [z niem. końcówką *-en*; 2. cz. *Loch* ‘zagłębienie, dziura’].
41. **Die Warnitz** – por. nr 37 (i n.m. Warnowo).
42. **Vietziger Ort** – od nazwy wsi i jeziora **Vietzig** (Wicko); [2. cz. niem. *Ort* ‘miejsce’].
53. **Saalgrund-Seeblick** – zob. **Caseburg** nr 34.
72. **Garnhang-Loch** – od **Garden?** **Gard?** Niejasne.
80. **Pank-Ort** – por. **Pankstrom**, w 1. części nazwy wyraz *pank*, tj. pol. *panek*, por. kasz. *punk* ‘gospodarz, najczęściej pochodzenia szlacheckiego’.
83. **Pank-Wiese** – [1. cz.] jw.; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].
99. **Gr. Vietziger See** – por. hasło **Vietzig** (Wicko); [1. cz. niem. *groß* ‘duże’; 2. cz. od n.jez. *Vietzig* z niem. suf. *-er*; 3. cz. Niem. *See* ‘jezioro’].
105. **Gremkenkamp** – 1. cz. raczej niem., od **Gremke* : *Gramm* ‘zornig’, tj. ‘zagniewany’ Duden 287, jako nazwisko lub przezwisko; [2. cz. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Rabiaż, niem. Kol. Fernosfelde auf Wollin (Wolin)

Nazwa wsi niem., od imienia lub nazwiska *Ferno*; *-s* jest końcówką gen.sg., *-felde* od *Feld* ‘pole’. Por. *Fernkorn*, *Fernekeäse* etc. Nie mam materiałów historycznych do tej nazwy. Nazwy terenowe:

10. **Kamp** – może od *kępa?* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Racimierz, niem. Hermannsthal, Kr. Kammin

Brak dla tej wsi dawnej nazwy słowiańskiej, brak zatem dla niej dokumentacji w (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991).

Nazwy terenowe:

11. **Muchelken** – być może jest to słow. nazwa **Mogylŏky*, pol. *mogilki* [w dawnym znaczeniu ‘pagórki’], zwłaszcza że miejsce określone jest jako „hügeliger” (: niem. *Hügel* ‘pagórek’). W zapisach niem. możliwe zastępstwo *o* przez *u* oraz *g* przez *ch*. Wyraz *mogila* oznaczał też pierwotnie ‘wzniesienie, pagórek’.
15. **Eraditzenkrug** – 1. cz. *Eraditzen-* być może słow., wskazuje na to suf. *-itz* (< słow. suf. **-ice*). Może to pierwotna nazwa patronimiczna jakiejś osady o nazwie **Radice* od imienia skróconego *Rad* (od *Radostaw*, *Radomir* i podobnych). Początkowe *E-* niejasne [może to być wstawiona samogłoska przed sonantem *R-*, co jednak zdarza się na Pomorzu Zachodnim wyjątkowo; 2. cz. niem. *Krug* ‘karczma’].
17. **Mussheilke** – może to wariant nazwy 11. lub 1. cz. od niem. *Moos* [‘błoto’. Mniej prawdopodobny związek z n.os. *Muszalek* NP II 126 : *musieć*, tu z niem. suf. *-ke*].

19. **Lasche** (część wsi), dziś **Laszczka** – być może to pierwotne *Łazy*, por. *laz* ‘ziemia nowo uprawiona po wykarczowaniu lub wypaleniu lasu’. Formę *Lasche* można też odczytać jako **Lasy* lub **Laska*. [Nazwa może też pochodzić od niem. n.os. *Lasch* Duden 417 (: gw. niem. *lasche* ‘torba’ lub gw. *las, lasch* ‘müde, matt – zmęczony, przytępiony’ – o człowieku].

Radawka, niem. Raddak, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Radauke* 1308, 1312, 1321, 1332, 1565, *Raddawke* 1618, *Raddag* 1780, *Raddack* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 159). Podstawą nazwy jest rdzeń *Rad-*, występujący i w imionach, np. *Radosław* i w nazwach rzek, por. np. *Radunia*, *Reda* (z **Rada*), *Radęca* i in. Rdzeń *rad-* w nazwie rzek wywodzi się z indoeuropejskiego **rodhos* ‘brzeg rzeki’. W naszym wypadku podstawą nazwy wsi jest n.os. **Radavъjъ* (z suf. przymiotnikowym **-av-* [por. n.os. *Radawski* NP II 331]) lub **Radavъkъ*. Późniejsze zapisy (z XVIII w.) wskazują na formę **Radakъ*.

Nazwy terenowe:

30. **Jennersoilke** – 1. cz. może od nazwy miasta *Jena* lub od imienia *Jan*, w pomor. **Jen* [lub od niem. n.os. *Jenny* Duden 354 (: *Johannes*), suf. niem. *-er*; 2. cz. niejasna].

Uwaga: większość nazw jest w dialekcie dolnoniem.

Rarwino, niem. Rarvin, Kr. Kammin

Wieś znana w dokumentach od 1. połowy XIV w.: *Rarvin* 1313, *Raryyn* 1447, *Radvin* 1618, 1780, 1784, XX w.; *Raruin* 1628, *Rarfin* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 191). Nazwa zapisywana jest od XIV do XX w. właściwie bez zmian. Warianty *v – u* oraz *i – y* mają charakter graficzny. Wymiana spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych (*v – f*) jest częsta. Nazwa nie tłumaczy się ani na gruncie słow., ani niem. Zakończenie *-in* nie musi być słowiańskim suf. Jedyne sensowne wyjaśnienie – to uznać, iż zaszła pomyłka graficzna już w pierwszym dokumencie i powtarzana była w dalszych i że nazwa brzmiała **Karvin* (*R* i *K* są podobne). Byłaby to wówczas nazwa od wyrazu pomor. **karva*, pol. *krowa* z pomor. *TarT*. Suf. *-in-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 191), gdzie nazwę uznano za niejasną.

Nazwy terenowe:

3. **Die Gehren** – zapewne *góry* [lub od niem. n.os. *Gera* NP I 227 : *Gerhard* : *gêr-* ‘oszczep, włócznia’, por. też niem. gw. *gêre* ‘obiekt trójkątny o ostrym stożku’].

5. **Das Kukhansche Feld** – od nazwy wsi **Kukahn** (Kukań), [suf. Niem. *-sche*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Reclaw, niem. Hagen, Kr. Kammin

Miejscowość ta nie miała dawnej nazwy słowiańskiej, nazwa **Reclaw** nadana została po 1945 r. przez KUNM.

Nazwy terenowe:

2. **Die Kurow** – nazwa od przezwiska *Kur* lub od wyrazu pospolitego *kur, kura*, z suf. *-ow-* (*-owo?* *-owa?*), który w tym wypadku mógł mieć albo charakter dzierżawczy (jeśli od przezwiska / nazwiska *Kur*), albo topograficzny (jeśli od wyrazu *kur, kura*).

14. **Kluds Damm** – może to być nazwa grobli od nazwiska *Klud, Klude* (bardzo rzadkiego, [por. pol. *Klud* NP I 411 : gw. pol. *kludzić* ‘prowadzić, wieźć’; końcówka niem. *-s*]), albo

też pierwotna nazwa słow. wywodząca się z wyrazu *klucz*, który w językach słow. znaczył też ‘źródło, zdroj’ (w rosyjskim, bułgarskim, serbosko-chorwackim). Etymologia nie jest zupełnie pewna.

Rekowo, niem. Reckow auf Wollin (Wolin)

Nazwa wsi poświadczona od końca XV w.: *Reckow* 1495, 1779, 1780, 1829, XX w. *Rekow* XVI w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 48). Nazwa wsi zapewne przeniesiona z wcześniejszej nazwy miejsca, strugi lub jeziora, co od wyrazu *rak*, tu ze zmianą *ra-* > *re-*. Może też od przezwiska *Rak*, *Rek* (SSNO IV 438). Suf. *-ov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 48).

Nazwy terenowe:

4. **Gihlwurt / Gihlwoerde / Gehlwoerde** – 1. cz. nazwy może od *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller*, *Gillner etc.* Duden 278]; część 2. *-wurt* [Lübben 599 ‘obszar’] = *Ort* [‘miejsce’, por. EWD II 210].

13. **Der Kamp** – może słow. *kępa*? lub niem. *Kamp*, *Kampf* [por. *Kamp* ‘kawalek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

21. **Tassahl / Tarsahl** – niejasne i na gruncie niem. i na gruncie słowiańskim [może od jakiegoś przezwiska].

Rekowo, niem. Reckow, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Rekow* 1321, 1784, 1835, XX w., *Rekowe* 1321 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 48). Nazwy **Rekowo** są częste na Pomorzu, pochodzą od wyrazu *rak* (**rakъ*) ‘*Astacus*’ z charakterystyczną dla Pomorza, Kaszub i części północnej Polski zmianą **ra-* > *re-*. Suf. *-ov-*, może *-ovo* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 48).

Nazwy terenowe:

2. **Liepkabrink / Lüdtkenbring** – pierwsza część 1. wariantu od wyrazu *lipka* ‘mała lipa’, ‘*Tilia*’. Drugi wariant – to adaptacja niem. [nawiązująca do gw. niem. *luttik* ‘mały’ Lübben 214; 2. cz. gw. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza’ Lübben 66].

10. **Starek / Storek** – od wyrazu *starek*, kasz. *stârک* ‘dziadek’, co od przym. *stary*.

11. **Starekwiese** – 1. cz. jw.; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

12. **Gr. Kamp / Gr. Krang** – 1. wariant od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawalek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780]. 2. wariant od *krąg* ‘miejsce o okrągłym kształcie’. [1. cz. niem. *groß* ‘wielki’].

13. **Gr. Krons-kamp / Kraunskamm** – 1. wariant zob. 12., w 2. wariantcie część pierwsza niem., część druga może pochodzić od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘kawalek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780], ale i od *kam* ‘kamień’. [Część 1. od *groß* ‘wielki’; cz. 2. od n.os. *Kron* Duden 402 : gw. *krôn* ‘żuraw’, końcówka niem. *-s*].

17. **Kl. Krang** – zapewne od wyrazu *krąg* ‘miejsce okrągłe’; [1. cz. niem. *klein* ‘mały’].

20. **Krugfeld / Kraugfeld** – może adaptacja do niem. pierwotnej nazwy *Krąg*? [lub od n.os. *Krug* Duden 403 : *Krug* ‘dzban, kufel’, ‘karczma’; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

25. **Starekweg** – 1. cz. nazwy zob. wyżej 10, 11; [2. cz. niem. *Weg* ‘droga’].

28. **Reetz-soll / Rets-soll** – 1. cz. pewnie od wyrazu **rěka* (pol. *rzeka*), bo obiekt leży nad strugą [tu w formie] przym. **rěčъjъ*, [por. pol. *rzeczny*; 2. cz. niem. *Soll* ‘kałuża, bagnisko, staw’].

32. **Stüwk** – od wyrazu *stawek*; tu, tak jak w kasz. *stâvk*, brak tzw. *e* ruchomego.
38. **Gillbrink** – 1. cz. nazwy od *il* ‘rodzaj gleby’; [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller* Duden 278; 2. cz. gw. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórze’ Lübben 66].
48. **Mühlenkolk** – w 2. części może być *kolek*, ale i niem. *Kalk* ‘wapno’, *Kolk* ‘Höhlung am Flussufer – zagłębienie przy brzegu rzeki’ (Kluge) [lub od gw. *kolk*, *kulk* ‘wodą wypełnione zagłębienie’ Lübben 182].
69. **Sirafeld** – w 1. cz. może nazwisko słow. *Žyr*, *Žyra*? [: *Žyroslaw* (SSNO V 79); 2. cz. *Feld* ‘pole’].
77. **Völzerbach** (dziś **Wolczenica**) – prawy dopływ Grzybnicy, zanotowana już w 1268 r.: *Wolsiza*, później *Wilsenitz* 1308, *Volzenisse*, *Vzenisse* 1321, *Volzevisse*, *Wiltcenisse* 1324, w XIX w. *Voelzer* (SG XIII 734), w XX w. *Völzer B.*, *Völzerbach*, PomRzeki 137. Najstarsze zapisy świadczą, iż pierwotnie rzeka miała nazwę **Olḡsica* i **Olḡšenica* od **olḡša*, **olḡxa*, pol. *olsza*, *olcha*. W zapisie z 1268 r. tylko protetyczne *W-*; w r. 1308 zmiana **vo-* > *vü-* (w zapisie *vi-*) charakterystyczna dla języka połabskiego, sporadycznie występująca w Meklemburgii, wyjątkowo na Pomorzu Szczecińskim. Później adaptacja nazwy do pomor. wyrazu **volk* (<**vľkь*) i zmiana na *Volčēnica*. W XIX–XX w. w zapisie niem. forma została skrócona. KUNM ustaliła nazwę **Wolczenica** (Rzetelska-Feleszko, Duma 1977, 137).
78. **Stäwener / Grünhofer Bach** – 1. wariant od nazwy wsi **Stäven** [(Stawno), suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Bach* ‘struga’].
- Uwaga:** w tej wsi jest wyjątkowo dużo nazw pochodzenia słowiańskiego, a więc była to duża wieś słow. u zbiegu dwóch rzek; germanizacja musiała nastąpić później niż w innych miejscowościach tej okolicy.

Rokita, niem. Rackitt, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona bardzo późno: w początku XVI w. Może wcześniej n.ter., przeniesiona na późniejszą wieś: *Rackkit* 1503, *Rokkit* 1509 (obydwa zapisy u Lorentza 1964), *Rackitt* 1756, 1834, XX w., *Rakitt* 1780, 1784 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 17). Nazwa wsi pochodzi od wyrazu *rokita*, tj. rodzaj wierzby ‘*Salix repens*’. Nazwa powstała bez derywacji słowotwórczej. Jest też nazwa wsi *Rokita* (dziś **Rokity**) koło Pyrzyc. Wahania w pisowni *o* – *a* są normalne (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 17).

Nazwy terenowe:

11. **Iwenstat** – zob. **Moratz** (Moracz) nr 27.

15. **Odrashorst** – 1. cz. nazwy od n.rz. *Odra*. Jest to nazwa kierunkowa. [Niejasna jest końcówka *-m*, przejęta może pod wpływem dawnych zapisów łacińskich, np. *Oderam* 1133, *Odrām* 1310 HE IV 69 z dawnej łac. *-am* acc.sg. deklinacji na *-a* – byłaby to forma sztucznie łatinizowana. Końcówka *-s* to niem. gen.sg. Hydronim *Odra* należy do warstwy staroeuropejskiej/archaicznej i związany jest z rozszerzonym pie. rdzeniem **h₂e-(u/d/k^w/p)-* ‘woda, rzeka’, z różnymi innymi rozszerzeniami tego rdzenia, np.: **h₂e-k^u-eh₂* / **h₂-k^u-eh₂* w łac. *aqua* ‘woda’ też niem. *Aue*, *Au* ‘podmokła łąka’ EWD I 92-3, het. *ḡa-pa-a* ‘do rzeki’ Smoczyński 706, lit. *āudra* ‘wichura, burza’, stlit. ‘powódź, potop’ Smoczyński 31 (jeśli od

**h₂e-u-d-(r)-* z późniejszymi rozszerzeniami o *-u-* oraz dentalne *-d-*;⁵ 2. cz. gw. *horst* ‘polana w lesie, gdzie młode sadzonki wyrastają’ Lübben 149].

32. **Kahlbruch** – zob. **Zarnglaff** (Czarnogłowy) nr 43; [2. cz. *Bruch* ‘bagno’].

36. **Machlitz** – była to zapewne patronimiczna nazwa wsi lub osady (z suf. *-ice*), od imienia, które trudno odtworzyć z XX-wiecznego zapisu *Machl-*. Może **Machъlb* (od *Maslaw*, *Malomir* i podonych?), por. w stpol. imiona *Mach*, *Machał*, *Machno* i podobne [SSNO III 351].

41. **Pankowsi** – od słow. nazwy **Pankow**, ta zaś od wyrazu *pan(e)k* lub przezwiska *Pan(e)k*, por. kasz. *pónk* ‘bogaty chłop, zwłaszcza szlacheckiego pochodzenia’. Suf. *-ow-* [i niem. końcówka *-s*; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

54. **Ihlenpfuhl** – 1. cz. nazwy pewnie od *il* ‘rodzaj gleby’; [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156; 2. cz. *Pfuhl* ‘kałuża’, ‘bagnisko, staw’ EWD II 1265].

63. **Molkenbrücke** – zapewne od nazwiska [**Molke* : *Moll* lub *Mölder* = *Mühler* ‘młynarz’ Duden 465; 2. cz. *Brücke* ‘most’].

71. **Gr., Kl. Machlitz** – zob. 36; [1. cz. niem. *groß* ‘duży’ i *klein* ‘mały’].

76. **Jatznitzer Kamp** – 1. cz. nazwy od jakiejś nazwy terenowej lub nazwy osady o nazwie **Jasenica*, ta zaś od nazwy gatunku drzew, **jasenъ*, pol. *jesion* ‘Fraxinus’ z suf. *-ica*. Istnieją też wsie o nazwie **Jasenica* koło Polic i koło Kołbacza (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 138–139) oraz nazwy ramienia Odry (Rzetelska-Feleszko, Duma 1977, 44); [2. cz. *kępa* lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

78. **Camminer Fichten** – od nazwy miasta **Cammin** (Kamień Pomorski) [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Fichte* ‘świerk’].

Ronica, niem. Rönz, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona po raz pierwszy dopiero przez Lubinusa w XVII w.: *Runtz* 1618, *Roenz* 1756, 1834, *Rontz* 1780, *Roenz* 1784, *Rönz* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 191). Zapisy nazwy są późne; jeśli to nazwa słow. to mocno zniekształcona. Może **Rovъnica* od przym. *równy* lub **Rovъnъcbъ*? Por. też niem. *Runz* od *Runze* (średniodolnoniemiecki) ‘Eckenliede’ (H. Bahlow) [por. też gw. niem. *lide* ‘Weg, Gang – droga, przejście’ Lübben 205] (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 191). Nazwy terenowe niem.

Rybice, niem. Riebitz, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIV w.: *Ripetze* 1364, *Ryptcze* 1461, *Ribitz* 1618, 1628, *Riebitz* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 142). Nazwa wsi pochodzi od wyrazu pospolitego *ryba* lub od przezwiska *Ryba*. Nazwą *Rybice* określano też – być może – rybaków? Wieś leży około 4 km od morza. Starsze zapisy nazwy z końcowym *-etze*, *-tcze* można odczytać jako *Rybica* lub *Rybice* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 142).

⁵ Inne etymologie Odry np. w: Udolph 1990, 204–211; Babik 2001, 195–198; Greule 2014, 384–385. Pie. rdzeń w formie zanikowej stopnia pełnego z rozszerzeniem sonantycznym *-u-* i dentalnym *-d-* (**h₂e-u-d-*) miał zapewne formę **h₂-u-d-*, co po zaniku spółgłoski laryngalnej dawało prapformę **ud-*, która z kolei stanowić zaczęła podstawę nowego rdzenia z wtórnymi stopniami apofonicznymi **ved-*: **vod-*: **ud-*, por. pol. *wiadro* ‘naczynie na wodę’ < **vēd-r-*, pol. *woda* i niem. *Wasser* ‘woda’, pol. *wydra* < **ūd-r-* ‘zwierzę wodne’. W wypadku n.rz. *Odra* dawne **h₂e-* ‘woda’ > **ā-* > *o-* zostało rozszerzone dentalnym *-d-* i derywowane suf. **-r-* na stopniu zanikowym wokalizmu (: **-er-*/**-or-* na stopniu pełnym).

Nazwy terenowe:

1. **Nacherowsgarten** – zgodnie z komentarzem objaśniającym nazwa jest niem. Słowiański suf. *-ow-* tworzy 1. cz. nazwy od przezwiska; [2. cz. niem. *Garten* ‘ogród, sad’].

Baldebus – na mapie wybudowanie w drodze do brzegu morza [może od niem. n.os. **Baldebus* : *Baldus* HC 127 : *Sigibald*, co jednak niepewne. Pewniejsza chyba rekonstrukcja od **Biały bóg*, por. n.m. **Białobudz**. Byłaby to zatem nazwa przeniesiona lub związana z lokalnym kultem pogańskiego bożka].

Rzewnowo, niem. Revenow, Kr. Kammin

Wieś notowana od XIV w., w zapisach: *Revenow* 1308, 1618 (Lubinus), 1780, XX w., *Revenowe* 1312, 1321, *Refenow* 1628, *Rewenow* 1829 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 48). Zapisy od XIV w. po w. XX są ustabilizowane. Co do różnic w końcówce: *-e* lub zero, jest to różnica mało istotna, wynikająca ze zwyczajów pisownianych Niemców (*-e* mogło oznaczać jakąkolwiek samogłoskę, ale też jej brak). Początkowe *Re-* mogłoby pochodzić z *Ra-*, lecz nie ma takiego wyrazu, który mógłby stanowić wówczas podstawę nazwy. Z kolei *-e-* w środku nazwy może być wtórnie wstawione dla rozbicia grupy spółgłosek *-vn-*. W nazwie wyraźnie wyodrębnia się suf. *-ow / -owe* (tj. **-owo*). Biorąc pod uwagę powyższą analizę zapisów, trzeba przyjąć, iż jest to nazwa dzierżawcza utworzona przez suf. *-ow(o)* od imienia/przezwiska **Revъnъjъ* w pol. *Rzewny*, por. *Rzewnisz* (SSNO IV 545), a to od *rzewny*, *rzewniwy*, co w języku stpol. oznaczało ‘gniewny, zazdrosny’ [też ‘groźny’].

Nazwy terenowe:

1. **Der Milchowsche Kamp** – od nazwy wsi **Milchow**; [suf. niem. *-sche*; 2. cz. *kępa* lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

3. **Kamminer Feld** – od nazwy miasta **Kammin** [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

4. **Kamminer Kaweln** – 1. cz. jw., [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. gw. *kavelen* ‘wyłosoany kawałek lasu, łąki’ Lübben 169].

8. **Wiekbüsche** – 1. cz. nazwy, tj. *Wiek* = niem. ‘mała zatoka’, ale też średniowieczne *wiki* ‘osady handlowe’ (z łac. *vicus* ‘zaulek’ [‘zagroda’, por. łac. *viculus* ‘wioska’] ‘osada’); [2. cz. od niem. *Busch* ‘krzak’].

Rzystnowo, niem. Rissnow, Kr. Kammin

Dokumentacja nazwy wsi rozpoczyna się około połowy XV w.: *Ruspesnow* 1432, *Rispersnow* 1438, *Rusbersnowe* 1463, *Rusbernow* 1467, *Rusbesnowe* 1469, *Risbernow* 1469, *Rispernow* 1523, *Ruspersnow* 1556 (za Lorentzem 1964). U Lubinusa *Ruspernow* i *Risnow* jako dwa różne obiekty, *Risnow* 1780, 1784, *Rissnow* 1628, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 49). Co do zapisów – występują dwa warianty: 1) XV–XVI-wieczny, 2) XVIII-wieczny. Drugi wariant może być formą skróconą pierwszego. Zapisów nie można bezpośrednio powiązać z jakąś n.os. niemiecką. Suf. *-ov-* (*-nov-*) może wskazywać na nazwę słowiańską. Zapisy z XV w. przynoszą już z reguły nazwy zniekształcone (*r* miesza się z *rs*, *s*, co stwarza dodatkowe trudności etymologiczne). W (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 49) zdecydowano się na rekonstrukcję **Rozborъnov-* od ewentualnej n.os. **Rozbornъ*, jak nazwisko *Rozborski* (SSNO IV 496). Jest to objaśnienie niepewne. Powojenna Komisja adaptowała nazwę niem. do pol. wymowy (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 49).

Nazwy terenowe:

1. **Rauhe Garz** – w 2. części **Gardьcbь*, tj. pomor. **Gardc* od **gard*, tj. pol. *gród*. W nazwie zachowane jest typowe pomor. *ar* między spółgłoskami oraz zjawisko zaniku tzw. *e* ruchomego, znane też z Kaszub; 1. cz. *Rauhe* = *Rabe* ['kruk'].
2. **Woitken Wiesen** – 1. cz. od imienia *Wojtek* [: *Wojciech*, końcówka niem. *-en*; 2. cz. niem. *Wiese* 'łąka'].
- [bez numeru] **Kolk Cämpe** – 1. cz. od *kolk* (= pol. *kolek*) lub od niem. *Kalk* ['wapno', *Kolk* 'Höhlung am Flussufer' (Kluge) lub od gw. niem. *kolk*, *kulk* 'wodą wypełnione zagłębienie' Lübben 182].
3. **Leschen Camp** – 1. cz. od *las*, *leśny*, *-schen* jest suf. przymiotnikowym niemieckim; [2. cz. od *kępa* lub niem. *Kamp* 'kawałek pola', por. łac. *campus* EWD II 780].
12. **Die Garniven** – nazwa złożona z *Gar-*, które pochodzi od **Gardc*, zob. 1; *niven* – od wyrazu *niwa* 'pole uprawne'.
14. **Ball Bruch** – 1. cz. od **běľъbь*, pol. *biały*; [2. cz. *Bruch* 'bagno, błoto', por. częste na Pomorzu Zachodnim nazwy *Białe Błota* – od nazwy bagiennej trawy – wełnianki (*Eriophorum vaginatum*), która owocuje białym puchem; por. Duma 1999].

Samlino, niem. Zemlin, Kr. Kammin

Wieś notowana od 1. połowy XIV w.: *Samelin* 1321, *Semelin* 1618, *Zemlin*, *Zemmelin* XVI w., 1628, *Zemlin* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 83). Jest to nazwa dzierżawcza, od imienia, z suf. *-in-*. Podstawą nazwy mogło być biblijne imię *Samuel*, znane w stpol. jako *Samuel* i *Samuelo* (SSNO V 11), a także w niem. jako *Samel*, *Samuel* Duden 568 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 83).

Nazwy terenowe:

1. **Sanower Eichberg** – od nazwy jakiegoś miejsca *Sanow*, tj. **Sěnov(o)* od wyrazu *siano* z suf. *-ov-*; [2. cz. od *Eiche* 'dąb' i *Berg* 'wzgórze'].
2. **Twasc-Bruch** – 1. cz. niejasna, raczej niem., por. np. środkowoniem. *Dwars* 'quer – w poprzek'. [Recenzent wskazuje też na gw. niem. *dwars*, *dwass*, *twass* 'przejście, transfer'; 2. cz. *Bruch* 'błoto'].
3. **Die Sanow** (Wiese) – od wyrazu *siano*, suf. *-ov-*.
9. **Die Mahlkow / Die Malchow** – nazwa dzierżawcza od nazwiska *Małek* lub *Malech* (SSNO III 376), z suf. *-ov-*. Może jest to nazwa wybudowania.
10. **Polkenstücke** – może w 1. części nazwy może występowało imię *Paul* [Duden 499 : łac. *paulus* 'mały'] / *Pohl* [Duden 513 : gw. niem. *pōl*, *pūl* 'Pfuhl – wypełnione wodą zagłębienie'] lub słowiański wyraz *pólko* (: *pole*); [2. cz. *Stücke* 'część, kawałek'].
23. **Die Blautsch / Pautsche / Plautsche-Bleichplatz** – może nazwa niem. od *bleichen* 'wybielać płótno' [byłoby to miejsce do bielenia płótna], ale może też od słów. *błoto*, [**błóc* 'miejsce bagniste'] zwłaszcza że w wielu przykładach widoczna jest zmiana *o* > *au* już na gruncie dialektu dolnoniemieckiego, np. *Bohlen* – *Baule*.
26. **Tonnebursche Stücke** – od nazwy wsi **Tonnebuhr** (Unibórz); [suf. niem. *-sche*; 2. cz. niem. *Stücke* 'część, kawałek'].
34. **Gülzower Moor** – od nazwy wsi **Gülzow** (Golczewo); [suf. niem. *-er*; 2. cz. *Moor* 'błoto'].
42. **Wussow** – tj. **Osov(o)* z regularną protezą *o-* (początkowego) przez *W-* i zmianę *o-* w *u-*; od *osa* 'osika, osina', suf. *-ov-*.

43. **Begalen / Bijålen** – tj. *Biale* (**Běloje*) [i: *biały*].
 45. **Die kahle Bruch** – człon *kahle* zapewne od pomor. *kał* ‘błoto’, por. kasz. *kāl* ‘błoto’; [2. cz. *Bruch* ‘bagno’].
 47. **Bialwiesen** – [1. cz. zob. 43.; 2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

Sibin, niem. Zebbin, Kr. Kammin

Wieś znana od końca XIII w. W najstarszych zapisach: *Sybin*, *Sebin*, *Zebbyn* 1288, *Hermanus de Sibin* 1311–1315, *villam Sebbyn* 1335, *Sebbin* 1618 (Lubinus), *Zebbin* 1628, 1780, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 90). Jest to niewątpliwie nazwa dzierżawcza, na co wskazuje suf. *-in-* (*-in(o)*), od jakiegoś imienia, które trudno odtworzyć. Być może podstawą było imię **Zeba* (niepoświadczone), pokrewne z *Zebelt*, *Zebda*, *Zebisz* (SSNO VI 309), albo imię **Zyba* (niepoświadczone), pokrewne z *Zybart*, *Zybota*, *Zybrzyd* (SSNO VI 310) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 90).

Nazwy terenowe:

3. **Vitzkamp** – pierwsza część nazwy: *Vitz-* zapewne jest pochodzenia słowiańskiego, por. nazwa wsi *Vietzig / Viezig*, dziś **Wicko** na południe od Świnoujścia. Por. też kasz. *Vickuo*, niem. *Vietzig*, wieś koło Lęborka i *Vizekevrece* 1216, uroczysko w okolicy Goleniowa lub Maszewa. Wymienione nazwy, choć podobne, interpretowane są rozmaicie:

- 1) jako zawierające archaiczny, indoeuropejski rdzeń **uid-* / **ueid-* ‘wić się, skręcać’,
- 2) zawierające pierwszą część imienia *Witosław*,
- 3) pochodzące od wyrazu *wysoki*, *wyższy*, por. kasz. *vyża*, *vyžava* ‘wysokość’, *vižni* ‘wyższy’ Sychta [VI 89],

Ponieważ nazwa *Vitzkamp* odnosi się do wzniesienia nad strugą i błotami, najbardziej prawdopodobna jest trzecia możliwość. Drugą część nazwy *-kamp* można interpretować jako pomor. *kąpa*, tj. pol. *kępa* ‘wzniesienie’ [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

4) [Nie można wykluczyć niem. n.os. *Vietz* Duden 687 : *Vincent* w pierwszej części nazwy].

5. **Zauzenkaveln** – 1. cz. nazwy: *Zauzen-* może być słow., trudno jednak ją w sposób jednoznaczny zinterpretować. Część druga *kaveln* – niem. *kaveln* ‘wyłosowane pole’.

6. **Gr. Grischnow** (Acker) – jest to pewnie nazwa dzierżawcza z suf. *-ow-* (**-owo*) od przezwiska lub nazwiska, por. pol. nazwiska *Gryzoń*, *Gryzak*; są też jednak nazwiska niem. typu *Griese* (np. pisarz meklemburski), [*Gries* Duden 290 : gw. *grie*; Możliwe też nazwisko/przezwisko *Grzeszny* : *grzech* NP I 276 z substytucją *e* < **ě* przez *i*].

14. **Die Dollekamps** – Horst – 1. cz. nazwy złożona jest z dwóch części: *dól* i *kąpa* (pol. *kępa*); końcówka *-s* niem. [względnie od niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

3. część niem. gw. *Horst* ‘polana w lesie, gdzie młode sadzonki wyrastają’ Lübben 149].

15. **Die Dollekamps** – Hütung [‘szałas, prymitywna chałupka na krótki pobyt’] – 1. i 2. cz. jw.

19. **Dramminer Feld** – 1. cz. od nazwy wsi **Drammin**, dziś **Dramino** na północny wschód od Wolina; [2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

20. **Die Machnatz (Wiese)** – niewątpliwie nazwa słow., może od wyrazu *mech*. W nazwach geograficznych pojawia się bowiem *o* zamiast *e*. Byłoby to zatem **Mochnac* (**Мъчънаѣ*). [Możliwa też n.os. *Machnac* NP II 50 : n.os. *Mach* : *Marcin*, *Małomir* względnie : *machać*, *machnąć*].

21. **Trampkeberg** – 1. cz. nazwy może pochodzić od nazwiska niem. *Trampe*, von *Tramp* – rycerz pomorski z 1280 r., *Peter Trampe* – Ratsherr w Szczecinie w 1530 r. Ale u podstawy nazwiska, a także nazwy terenowej może też być wyraz *trąba*, *trąbka* (**q* zapisane przez *am* jest rzeczą zwyczajną).

23. **Die Glienke** – to oczywiście *glinka* lub *glinki*.

27. **Kuldeke-Kamp** – nazwa wieloznaczna, gdyż maniera graficzna powodowała zapis *l* przez *ld*, ponadto *o* koło *k* mogło być zastąpione przez *u*. A więc: można nazwę odczytać jako **kołek* lub jako niem. *Kolk* ‘Höhlung am Flussufer’ (Kluge) [lub od gw. *kol**k*, *kul**k* ‘wodą wypełnione zagłębienie’ Lübben 182; 2. cz. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

Sierosław, niem. Zirzlaff auf Wollin (Wolin)

Pierwsze zapisy nazwy pochodzą z 1. połowy XIV w.: *Sillezlaw*, *Cilleszlaw* 1335, *Peter Sillezslaff* 1335, *Sulleslave* 1336, *Zilschlaff* 1628, *Zirschlaff* 1780, *Zirzlaff* 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 114). Nazwę należy odtworzyć jako **Sulislaw* (<**Sulislavjъ*) – tak wg zapisu z 1336 r. lub **Sielislaw*. W SSNO V 250 znane jest imię *Sulislaw*, nie jest natomiast znane imię **Sielislaw*. W zapisach z 1335 r. doszło do zastąpienia *u* przez *i*. Od XVIII w. pojawia się *r* zamiast *l*, stąd dzisiejsza nazwa **Sierosław**. Nazwa miała charakter dzierżawczy, utworzona przez suf. *-*jъ*, którego ślady znaleźć można w niektórych pol. nazwach.

Nazwy terenowe:

1. **Klinkenfeld** – od słowa *klin*, *klinek* – pole o kształcie klina; wyraz znany też w kasz. (Sychta II 168), [por. też n.os. *Kliniec* (SSNO III 16) oraz niem. *Klink* Duden 382 też od słów. *klin*; końcówka niem. -*en*; 2. cz. *Feld* ‘pole’].

Leussiner Feld – od nazwy sąsiedniej wsi **Leussin** (Łoszyńno), [suf. -*er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

4. **Klinkows Bruch** – nazwa robi wrażenie pochodzącej od przezwiska *Klinkow*, a to od *klinek*, (zob. 1) ze względu na niem. genetywne -*s*. Może też pochodzić od *klinek* (zob. 1) z suf. -*ow(o)*, z późniejszym niem. -*s*.

11. **Klinksberg** – [1. cz. od *klinek* tu pewnie ‘pole, łąka w kształcie trójkąta’] związane z nr 4. i 12.

12. **Klinken** – por. wyżej 1., 11., 4. [bez członu utożsamiającego].

23. **Russwinkel** – może 1. cz. od *Russ* ‘Rosjanin’? [lub od n.os. *Russ* Duden 564: *Ruß* ‘sadza, brud’; 2. cz. *Winkel* ‘róg, zakątek’].

25. **Die Klinkow** (Bruch?) – zob. 4.

30. **Lohksberg** – może zapis zniekształcony z **Lonksberg**? Wówczas 1. cz. nazwy byłaby od *ląka*; [2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

Siniechowo, niem. Schinchow, Kr. Kammin

Wieś notowana od końca XIII w.: *Schynnechow* 1299, *Sinnechowe* 1303, *Schinnechow* 1618, *Schinchow* 1756, 1780, 1784, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 51). Od imienia **Siniech*, por. stpol. *Sinoch* (SSNO V 75), a to od przym. *siny*, jak w imionach/przezwiaskach *Siny*, *Siniech* (SSNO V 76). Jest to nazwa wsi o charakterze dzierżawczym, z suf. -*ov(o)* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 51).

Nazwy terenowe:

5. **Diveer Caveln** – od nazwiska **Dive* [por. nazwisko *Dziw* NPI 175], to zaś może od przym. *dziwy* ‘dziki’, por. kasz. *dzëvi* ‘dziki’; [2. cz. niem. gw. *kavelen* ‘wyłosowany kawałek lasu, łąki’ Lübben 169].

7. **Die Wautzow** – może **Osov(o)* od nazwy drzewa *osa*, *oska* ‘osika’. *W-* jest protezą występującą na Pomorzu w nazwach z początkową samogłoską *o-*, *u-*. Suf. *-ov(o)*.

10. **Die Rosnitz** – rzeczka **Rosnica*, od wyrazu *rosa*, *rosić*, por. n.rz. **Rośnica* (1323, 1342) w dorzeczu Bałtyku koło Gdyni.

17. **Der Zeidlitz** – nazwę należy odczytać jako **Sedlica* lub **Sedlŭcъ* (pol. *Siedlica* lub *Siedlec*) od wyrazu **sedlo*, pol. *sioło* ‘osada, wieś’ [Boryś 548]. Por. *Zedlitzfelde*, *Zedlitzhof* dziś **Siedlice** koło Polic.

Skarchowo, niem. Scharchow, Kr. Kammin

W dokumentach wieś notowana od XIV w.: *Scarchowe* 1321, *Scharchowe* 1324, *Scharchow* 1335, 1780, 1829, XX w., *Schargow* 1618 (Lubinus), *Scherchow* 1628 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 51). Opierając się na najstarszym zapisie, rekonstruujemy nazwę jako **Skarchow(o)*. Pochodzi ona od imienia **Skarch*. Imię to nie jest zaświadczone, lecz mogło powstać jako skrócone od imienia *Skarbimir*, z dodaniem *-ch-*, które tworzyło imiona hipokorystyczne (spieszczone). Nazwa wsi z suf. *-ow(o)* miała charakter dzierżawczy (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 51). Nazwy terenowe niem.

Skoszewo, niem. Paulsdorf, Kr. Kammin

W średniowieczu wieś bez nazwy słowiańskiej; dla nazwy **Paulsdorf** nie mam dokumentacji; od imienia niem. *Paul* [pol. *Paweł*, końcówka *-s*; + *Dorf* ‘wieś’]. Nazwy terenowe niem.

Starza, niem. Staarz, Kr. Kammin

Zapisy nazwy rozpoczynają się około połowy XIV w.: *Starze* 1342, *Startze* 1628, *Startz* 1618, 1742, 1780, *Staarz* 1784, XX w., *Startz* 1834 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 155). Zapisy typu *rz*, *rtz* w dokumentach niem. należy odczytać jako *rc*; w związku z tym nazwa brzmiała: **Starbĕcъ* lub **Starbĭcъ*, por. pol. *starzec* od przym. *stary*, por. też kasz. *starcë* ‘dziadkowie’. Jest to nazwa o charakterze przezwiskowym, może rodowa (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 155).

Nazwy terenowe:

10. **Krus’ Busch** – 1. cz. nazwy zapewne od wyrazu *krusza*, *kruszka* ‘grusza’ (tak też interpretuje *Krusch* H. Bahlw), por. kasz. *krëška* ‘grusza, gruszką’; [2. cz. *Busch* ‘zarośla, krzew’].

Stawno, niem. Stäwen, Kr. Kammin

Wieś poświadczona od 1. połowy XIV w.: *Steven* 1324, *Steuven* 1324, *de Stevenen* 1331, *Steven* 1618, *Steuin* 1628, *Steven* 1784, 1835, *Stoewen* 1780, *Stäwen* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 132). Odczytanie nazwy jako **Stavъno* wydaje się najbardziej prawdopodobne, tj. od wyrazu *staw* z suf. **-bn(o)*. Niem. pisownia zastąpiła suf. *-n(o)* przez końcówkę *-en*. Zmiana *a* na *e* możliwa (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 132).

Nazwy terenowe:

3. **Woltinsche Sölle / Wollinsche Soll** – mało prawdopodobne, by była to nazwa od miasta *Wolin*, obiekt leży w pobliżu rzeki Wołcenicy; ewentualnie może obiekt ten był własnością Wolinian? [lub był usytuowany w kierunku na wyspę Wolin – wtedy nazwa kierunkowa; por. Duma 1989].

5. **Die Lofke / Die Lottke** – pierwszy zapis można interpretować jako **Lavьka*, pol. *ławka* m.in. ‘kładka przez rzekę’, ‘ukształtowanie terenu podobne do ławy’ [2. zapis może od n.os. **Lottke* : *Loth* Duden 435 : *Lotter* : gw. *lotter* ‘kuglarz, magik’ lub *Lotte* NP II 25].

8. **Der Beberdamm** – 1. cz. nazwy od **bobrь* ‘bóbr, Castor fiber’ [lub od gw. niem. *bibar*, *bebar* ‘bóbr’ EWD I 165; 2. cz. niem. *Damm* ‘grobla, tama’].

12. **Teschenort** – w 1. części nazwy imię **Těšь*, skrócone z **Těsimirь* i podobne, por. pol. *Ciesz* (SSNO I 372); [2. cz. *Ort* ‘miejsce, miejscowość’].

Stepnica, niem. Stepenitz, Kr. Kammin

Nazwa wsi powstała jako przeniesienie na osadę wcześniejszej nazwy rzeki, por. dla rzeki zapisy *Stubenitze* 1258, *Stepniza* 1269, *Stepeniza* 1295, etc., w XX w. *Stepnitz* B(ach), prawy dopływ Gowienicy wpadającej do Zalewu Szczecińskiego, PomRzeki 114. Oto zapisy nazwy wsi: *Dorf Stepenitze* 1278, 1299, *Stepenitz* 1280, *Stepelitz* (!) 1291, *ville Stepenisse* 1321, *Stepnitz* 1558, 1573, od 1618 r. też *Gr.*, *L.*, *Stopenitz / Stepenitz* 1654, *Gr.*, *Kl. Stepenitz* 1784, 1827, XX w., *Stepnitz* 1780, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 22–23). Tylko najstarszy zapis z 1258 r. (cytowany przez Kozierowskiego) zawiera rdzeń *Stub-*, w pozostałych zapisach mamy *Step-*, wyjątkowo *Stop-* oraz suf. *-nica* (**-ьnica*). Na terenie Pomorza pojawia się jeszcze nazwa wsi *Stobno* i n.rz. *Stabenicz* 1325, *Stobenice* 1366 w dorzeczu górnej Brdy. Współczesna nazwa lewego dopływu Iny adaptowana na podstawie n.niem. *Stübenitz Fliess* ma zapisy historyczne wskazujące na inną podstawę: *Soveniza* 1235 (od *sowa*?) *Stauenitz* 1336 (od *staw*?).

Nazwy rzeczne i miejscowe od podstawy **Stob-*, **Step-*, w Polsce to m.in. także *Stopnica*, dawniej *Stobnica* w Kieleckiem. Podstawy te nie nawiązują do żadnych znanych wyrazów słowiańskich, toteż sugestie etymologiczne idą w różnych kierunkach. J. Nalepa uważa, że podstawą nazwy jest staropruskie *stabis* ‘kamień’; w związku z tym byłyby to nazwy bałtyckie, co trudno przyjąć i dla Kielecczyny, i dla okolic Szczecina. S. Rospond uważa, że istniała baza topograficzna **stob-*, **stьb-* (stąd **steb-*), pokrewna **stьb-*, jak w wyrazie **stьblo* ‘żdźbło’, w kasz. *stebło* ‘ts.’. Obydwa podane objaśnienia nie są w pełni zadowalające (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 22–23), PomRzeki. 114.

Gr. Stepenitz

Nazwy terenowe:

16. **Wendsbrink** – 1. cz. od *Wenden*, tj. ‘Słowianie’; [2. cz. gw. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza’ Lübben 66].

23. **Genki Kanal** – 1. cz. od n.os. *Genke* (od *Johannes*). Niem. *Genke* jest adaptacją słów. formy *Jen(e)k* (*ja-* > *je-*); [2. cz. *Kanal* ‘kanał’].

27. **Kiehnort** – 1. cz. nazwy to *kien* z **kьnь*, znana w stpol., pokrewna z wyrazami *knieja*, *knowie*. Na mapie widać, że jest to nazwa lasu; [lub gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830 względnie od n.os. niem. *Künne* Duden 408; 2. cz. *Ort* ‘miejsce, miejscowość’].

28. **Milow** – od imienia *Mil*, *Miły*, z suf. *-ov-*, nazwa o charakterze dzierżawczym.
29. **Mankow / Hankow** na mapie **Gr. Mankow i Kl. Mankow** – prawdopodobnie od wyrazu *męka* (są to nazwy dwóch zatok). Pochodzenie nazwy od wyrazu *mąka*, który w grafii wyglądałby tak samo, nie wchodzi w grę; [możliwa też n.os. *Mank(e)* Duden 443 : gw. *mank* ‘okaleczony, kulawy’]. Suf. **-ov(o)* ma tu charakter strukturalny.
30. **Holzlanke** – [1. cz. *Holz* ‘drzewo, las’]; 2. cz. nazwy od wyrazu *łaka*.
31. **Zechins Moor** – 1. cz. nazwy to forma niem. z genetywnym *-s* od **Čechin-*, która była zapewne jakąś nazwą terenową utworzoną od im. *Czech* [względnie od niem. n.os. *Zech* Duden 739 : *zäh* ‘twardy’; suf. *-in-*; 2. cz. niem. *Moor* ‘bagno’].
33. **Lankendamm** – 1. cz. nazwy od wyrazu *łaka*; [2. cz. *Damm* ‘tama, grobla’].
36. **Schwärthöw** – niem. dialekt, por. niem. *schwarz*; [por. n.os. *Schwart* Duden 609]; Suf. *-öw* może być słowiański (**-ov(o)*).
47. **Wustrow** – od wyrazu *ostrów* ‘wyspa’. W dialektach pomor. początkowe *o-* otrzymywało protezę *u* zapisywaną jako *Wo-* lub *Wu-*.
59. **Gillebruch / Gildebr.** – 1. cz. nazwy może od wyrazu *il* ‘rodzaj gleby’ (zapisy *i* przez *g* możliwe) [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller* Duden 278; 2. cz. *Bruch* ‘błoto’].
67. **Ressins Packwerk** – 1. cz. nazwy może być interpretowana jako pomor. **Red-in-* z niem. genetywnym *-s*. **Red-in-* to nazwa dzierżawcza od imienia *Rad* (SSNO IV 415), które jest formą skróconą imion typu *Radosław*, *Radomir*. [Możliwa też n.os. *Rasz*, *Resz* NP II 340]. W dialektach pomor. **ra-* zmienia się w *re-*, stąd **Red-*. Suf. *-in-* (**-in(o)*) o charakterze dzierżawczym; [2. cz. *Packwerk* ‘pakownia’].
75. **Barekam** – 1. cz. nazwy niem., od *Bär* ‘niedźwiedź’; 2. cz. może być pomor. *kam* ‘kamień’. Por. kasz. *kam*. *Kam* może być też pierwotnym *Kamp* [: pol. *kępa* lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].
83. **Halskamp** – [1. cz. niem. *Hals* ‘szyja’]; w 2. części *Kamp*, które można interpretować jako niem. *Kamp* [‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780] lub jako pomor. *kąpa* ‘kępa’.
98. **Budingraben** – w 1. części może pomor. **Bud-in-*, tj. nazwa dzierżawcza z suf. *-in-* (*<*-in(o)*) od imienia *Bud*, *Budo*, to zaś jest formą skróconą imion *Budziśław*, *Budzimir* i podobnych; [2. cz. niem. *Graben* ‘rów’].

Kl. Stepenitz

Nazwy terenowe:

2. **Lasswedelbruch** – 1. cz. nazwy, tj. *Lass-* może od pomor. *las*; raczej jednak od niem. n.os. *Lass*, *Laß* Duden 417 : gw. *las*, *lasch* ‘zmęczony, nudny’; 2. cz. od niem. rodu *von Wedel* Duden 703; 3. cz. *Bruch* ‘błoto’. Całość wskazuje na ‘podmokły *las* należący do rodziny *von Wedel*’].
10. **Mielowbruch** 1. cz. zob. 28.; [2. cz. niem. *Bruch* ‘błoto’].
16. **Kamm-Bruch** – 1. cz. por. 75 jw.; [2. cz. *Bruch* ‘błoto’].

Strzegowo, niem. Stregow, Kr. Kammin

Nazwa wsi o późnej dokumentacji, z 1. połowy XV w.: *Stregow* 1429 (za Trautmannem), XVI w., 1618, 1780, 1784, 1835, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 53). Zapisy nazwy wsi niezmiennie od 1. połowy XV w. Jeśli uznać, że odzwierciedlają pierwotną

nazwę słow., byłaby to nazwa dzierżawcza, **Stregov(o)* od imienia **Stregъ* (skrótowe z **Strežiwojъ*, pol. *Strzeżywoj*), z suf. -ov-. Istnieje pol. n.m. *Strzegowo* i nazwiska typu *Strzegoń*, *Strzegowski* (SSNO V 232) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 53), por. też n.m. **Stregotin*- dziś **Strzykocin** na północny wschód od Gryfic (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 84). Nazwy terenowe niem.

Strzeszów, niem. Streesow, Kr. Kammin

Wieś znana od początku XIV w.: *Stresow* 1303, 1321, 1487, 1784, 1833, XX w., *Strese* 1618 (Lubinus), *Streessow* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 53). Nazwa wsi powstała od imienia **Strešъ*, pol. *Strzesz* (SSNO V 236), które jest skrótowe z *Strzeżywoj*, *Strzeżyśław* i podobne; suf. -ov-. W tej części Pomorza *r* nie ulega zmianie na *ř* (zapisywane przez *rz*, *rs*) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 53).

Nazwy terenowe:

19. **Pinkhaus** – 1. cz. nazwy od nazwiska *Pink*, które może być niem. lub od słow. **Рѣнь*, pol. *pień*, **Рѣнькъ*, pol. *pieniek*; [lub od *pink* ‘różowy’; 2. cz. niem. *Haus* ‘dom’].

Strzeżewko, niem. Ramsberg, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem. Nie posiadam jej historycznych zapisów. Nazwy terenowe niem.

Stuchowo, niem. Stuchow, Kr. Kammin

Wieś notowana od 1. połowy XIV w.: *Stochow* 1306, *de Stuchghowe* 1313, *de Stuchow* 1317, *de Stuochove* 1317, *de Stuchove* 1317, *de Stuchowe* 1318, 1320, *Stuchow* 1325, 1628, 1780, 1784, XX w., *Stockow* 1618 (Lubinus), *Stolkow* 1654 (Sanson) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 53). Najstarszy zapis (1306) daje podstawę do odczytania nazwy jako **Stochov(o)* od imienia *Stoch* znanego w stpol. (SSNO V 209), będącego formą skróconą i pieszczotliwą od *Stojgniew*. Por. też nazwa wsi *Stochy*. Zmiana *o* → *u* nastąpiła na skutek substytucji *o* przez *u* w sąsiedztwie tylnej spółgłoski *ch* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 54).

Nazwy terenowe:

21. **Nitzediek** – może to być nazwa niem. z 1. częścią od imienia *Nicolaus*, jak *Nitsch* i drugą częścią -*diek* od *Deich*, *Teich* [‘staw’]. Ewentualnie 1. cz. słow. od *nieca*, *niecka* ‘miejsce z wgłębieniem’.

31. **Stankkarts** – 1. cz. od imienia *Stank* (od *Stanisław*) 2. część, *kart*, por. śrgniem. *karter* ‘Wollkrämpler – [‘człowiek gręplujący wełnę’?]. W imieniu *Stank* brak tzw. *e* ruchomego, por. pol. *Stanek*.

61. **Twassweg** – 1. cz. niejasna [por. jednak **Twasgraben** – może od niem. gw. *twê* ‘zwei – dwa’ Lübben 421, EWD III 2049, według recenzenta od niem. gw. *dwars*, *dwass*, *twass* ‘przejście, transfer’; 2. cz. *Weg* ‘droga’].

Sulikowo, niem. Zoldekow, Kr. Kammin

Wieś notowana od 2. połowy XIV w.: *Soldekowe* 1369, *Soldekow* XVI w., *Solckow*, *Soldekow* 1618, *Zoldeckow* 1628, *Zoldekow* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 52). Zapisy dają podstawę do rekonstrukcji nazwy jako **Solŕkov(o)* od nazw osobowych *Solka*, *Solk* (SSNO V 147, 254), a to jako forma skrócona od im. typu

Sulislaw lub od wyrazu *solek* ‘komora, spiżarnia’. Znanie są pol. nazwy wsi *Solki*, *Solkówka*. W zapisach niem. występuje *ld* dla *l*, jak wyżej w *Soldekowe*, por. np. *Bealde*, tj. *Biale* etc. Między *d* i *k* wtórnie wstawione *e* dla rozbicia grupy spółgłoskowej. Nazwa wsi jest więc dzierżawcza, o suf. -*ov-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 52).

Nazwy terenowe:

5. **Dubrazen / Dubbraz** – zapewne od nazwiska *Dobracz* [NP I 138], a to od *dobry*. Zmiana *o* na *u* częsta. Z pewnością nazwa nie ma związku z wyrazem *dąbrowa*; są to błota.

17. **Kiehn Brink** – od stpol. *kien* ‘ucięty pień drzewa, konar’ (**kъnъ*), ten sam rdzeń, co w *knieja*, *knowie* [lub od gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830; 2. cz. *brink* ‘brzeg, np. pola, potoku lub rzeki, wzgórza’ Lübben 66].

20. **Der Rodlin** – być może **Radlin* od *radło* z suf. -*in-*. Zmiana *a* na *o* możliwa na zasadzie substytucji [ale por. też *rodło* bez wzdłużenia pod dawną intonacją akutową].

21. **Rodlinwiesen** – jw.; [2. cz. niem. *Wiese* ‘łąka’].

23. **Tescheort** – 1. cz. być może od imienia **Těšъ*, por. pol. *Ciesz* (skrótowego z **Těšislavъ*, **Těšimirъ* i podobnych). W 2. części niem. *Ort* [‘miejsce, miejscowość’]. W tej części Pomorza brak zmiany *t* w *ć*.

27. **Sieben Lanken** (Wiesen) – 2. cz. nazwy od wyrazu *łąka*. [1. cz. niem. *sieben* ‘siedem’].

33. **Russlandsweg** – w 1. części nazwa kraju **Russland** [‘Rosja’ z końcówką -*s*; 2. cz. *Weg* ‘droga’].

Sulomino, niem. Soldemin auf Wollin (Wolin)

Wieś notowana od końca XII w.: *Szulomino* 1186–87, *Soldemin* 1618, 1628, 1780, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 85). Najstarszy zapis upoważnia do odczytania nazwy jako **Sulomin(o)*, jak dzisiejsze **Sulomino**, utworzonej jako nazwa dzierżawcza przez suf. -*in(o)* od imienia **Suloma*, to zaś było skrócone od imienia *Sulislaw*, z suf. -*oma*. W okresie stpol. znane są podobne imiona: *Sul* i *Sul*, *Sulek*, *Sulima*, *Sulej* (SSNO V 253). Suf. -*om(a)* podobnie, jak np. w *Radom*, *Bytom*. Od 1618 r. zapisy *Soldemin* z typowym wstawnym *d* po *l* (*l* > *ld*), por. np. zapisy *Bealde* (= *Beale*, tj. *Biale*) itd. Tego typu zapisy pojawiają się na całym Pomorzu i Meklemburgii (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 85).

Nazwy terenowe:

14. **Tribsow-Berg**, por. nazwa wsi **Tribsow**, dziś **Trzebieszewo** na wschód od Kamienia Pom. Czy jest możliwe, by góra ta była własnością wsi Tribsow? Raczej wskazuje kierunek do wsi Tribsow. Jeśli nie ma związku z wymienioną wsią, to jest to nazwa, która powstała niezależnie. Pochodzić może od wyrazu *trzebież*, tj. ‘wycinanie lasu’, z suf. -*ow(o)* lub od imienia (przezviska) **Trebešъ*, (*Trzebiesz*), a to od imienia *Trzebiemyśl*. Por. w SSNO V 479 *Trzebisz* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 55); [2. cz. nazwy *Berg* ‘wzgórze’].

17. **Der Zülz** – nazwa bardzo silnie zniekształcona, może jednak kryć w sobie słow. imię **Sulic*, **Sulec*, por. *Sulek*, *Sul* i *Sul* – od *Sulislaw*, jak w objaśnieniu samej nazwy wsi **Soldemin**. H. Bahlow przy nazwach typu *Zühl*, *Züllich* widzi jedynie ich słow. pochodzenie, tj. od *Sulislaw*, *Sulimir*.

25. **Kohlgarten** – [1. cz. niem. *Kohl* ‘kapusta’; 2. cz. niem. *Garten* ‘ogród’]. Ale uwaga: niem. *Garten* może ukrywać pomor. **gard** ‘gród’, jak w *Putgarten* na północ od Lubeki.

33. **Pankstrom** – w 1. części nazwy: **Pank**; jest to pomor.-kaszk. forma (*pank*) wyrazu *panek*, tj. zdrobnienie od *pan*. Kaszk. *pónk* – to gospodarz, najczęściej pochodzenia szlacheckiego (Sychta IV 20). Mamy tu do czynienia z „wypadnięciem” tzw. *e* ruchomego [por. też n.os. *Pahnke* Duden 495 : *panek, pan*; 2. cz. *Strom* ‘prąd, nurt’].

Szumiąca, niem. Königsmühl, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od *König* i *Mühle*, tj. ‘królewski młyn’. Nie mam zapisów historycznych. Nazwy terenowe niem.

Śmięć, niem. Schminz, Kr. Kammin

Miejsce poświęcone w XIV w.: *Smyntz* 1318, a loco et stagno, quod dicitur *Smynzenort* 1318, *Schminz* 1784, 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 155). Nazwa jest wieloznaczna, zapewne zniekształcona, z suf. *-*ьць* lub *-*иньць*. Podstawa nazwy zapisana jako *Sm-* lub *Smy-* może być kojarzona z **Сѣмѣньць*, tj. pol. *Zmieniec* (?), *Śmieniec* (?), od *śmiać*?) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 155).

Nazwy terenowe:

2. **Glambecksee / Glambock** – od przym. *głęboki*, jest to n.jez. Zapis *am* odpowiada wymowie *a* nosowego.

4. **Metz** – zapewne od imienia lub nazwiska [*Metz(e)* Duden 459 : *Mechthild* z suf. hipokorystycznym niem. -*z*].

6. **Kienort** – w 1. części *Kien* od psl. **кънь* ‘obcięty pień drzewa, konar’. Rdzeń ten zachował się w pol. wyrazach *knieja*, *knowie* ‘dolna część snopa’, stpol. *kien*, dop. *kna*, ‘obcięta część drzewa’ [lub od niem. gw. *kien* ‘sosna, pochodnia’ EWD II 830; 2. cz. *Ort* ‘miejsce, miejscowość’].

Śniatowo, niem. Schnatow, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *de Snatow* 1321, 1408, 1618, *Snatowe* 1379, *Schnatow* 1628, 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 54). Stosunkowo późne zapisy nazwy nie ułatwiają jej rekonstrukcji. Można przyjąć, że jej podstawą jest wyraz *śniat* ‘pień’ znany w języku stpol., por. też pol. nazwa m. *Śniatowa*. Jest też n.os. *Śniat* (SSNO V 370) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 54).

Nazwy terenowe:

5. **Bunkeschlag** – w 1. cz. nazwy może wyraz *bąk?* ‘owad większy od pszczoły’; [2. cz. niem. *Schlag* ‘przesieka leśna’].

7. Die **Warpnow** (dawniej ‘strumień’) – por. n.jez. *Warpno* i nazwę miejscowości *Nowe Warpno* nad Zalewem Szczecińskim na jego zachodnim brzegu, od **varpъ* (: **varpiti* ‘złościć się, gniewać’, ‘napadać’, pol. *nawropić na kogo* ‘złościć się, gniewać’). Trudno przypuszczać, by nazwa *Warpnow* we wsi Schnatow (Śniatowo) była przeniesiona z nazwy nad Zalewem, z dodaniem suf. -*ov-*. Etymologia ta sama, może od n.os. **Varpъnъji*, nazwa dzierżawcza z suf. -*ov-*. W nazwie tej typowo pomor. cecha: TärT > TarT (wobec pol. TroT) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 133–134).

Świerzno, niem. Schwirsen, Kr. Kammin

Nazwa wsi poświadczona późno, dopiero od XVI w.: *Schwirsen* 1517 (za Lorentzem 1964), *Swirse* 1618, *Zwirsen* 1628, *Schwirsen* 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 133). Nazwa jest niewątpliwie znacznie starsza od pierwszego poświadczenia, pochodzi od podstawy **svir-* / **sver-*, od której tworzone były nazwy dziko rosnących roślin, jak pol. *świerze pie*, por. też *świerzopa* ‘klacz’. Końcowe *-en* jest niem. adaptacją suf. z *-n-*, pewnie **-bno* lub **-ino*. Wątpliwości budzą zapisy *ř* (przed *b* lub *i*) jako *rs*, tj. *ř*, choć w tej części Pomorza *ř* pozostawało jako *r*, bez zmiany w *ř* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 133). Również n.m. **Svirbn(o)* w (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 204), **Svirbnica* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 215).

Nazwy terenowe:

7. **Kl. Liepkenmösse / Liebk** – może być od wyrazu *lipka* ‘mała lipa’ lub od *leb(e)k* ‘mały łąb’. Pierwszy wariant daje inne możliwości, niż wariant drugi [2. cz. por. gw. *mos* ‘Sumpf, Moor – błoto, bagno’ HC 356].

11. **Kl. Pahlskamp** – w 1. części raczej nazwisko, od *Paul* [Duden 495], 2. cz. może od **kępa?* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

12. **Gr. Liepke** – zob. 7.; [1. cz. *groß* ‘duży’].

17. **Gesacksberg / Jesackberg** – 1. cz. nazwy może od nazwiska *Jeżak?* [lub od n.os. *Jaszak* NP I 340 : *Jan* ze zmianą **Ja-* > *Je-* zapisaną jako *Ge-*, por. niem. *Geschke* Duden 276 : *Johannes*, pol. *Jan*; końcówka *-s*; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

24. Hinterste **Krenzow** – [1. cz. niem. *hinterste* ‘skrajna tylna’, 2. cz. od n.os. *Krenz* Duden 400, też *Kranz* Duden 398, por. pol. *kraniec* ‘skraj’ oraz nazwę *Krajna* na Pomorzu. Autorka widzi tu tylko słowiański suf. *-ov-*, podstawa nazwy niem. lub znacznie zniekształcona słow.

27. **Die Dambrake** (Wald) – od wyrazu *dąbrowa* lub *dąbrówka* ‘las mieszany z przewagą debów’. Końcowa część nazwy zniekształcona.

34. **Die grosse Kupahn** (Acker) / **Kaupon** – nazwę można odtworzyć jako **Kopanъ* od *kopać*, imiesłów: *kopany*; [1. cz. niem. *grosse* ‘duży’].

57. **Brüderchenkamp** – [1. cz. od *Brüder* ‘bracia’, suf. *-sche*; 2. część] *-kamp* może od *kępa?* [lub niem. *Kamp* ‘kawałek pola’, por. łac. *campus* EWD II 780].

75. **Gehrenrähm** – 1. cz. nazwy **Gehren-** to może *góry?* [lub od n.os. niem. *Gehr(e)* Duden 268 : *Gerhard* : *gēr-* ‘włócznie’, por. też gw. niem. *gêre* ‘obiekt ostro zakończony w kształcie trójkąta’, końcówka *-en*; 2. cz. niem. *Rähm* ‘śmietanka’. Całość wygląda na humorystyczną nazwę terenową].

82. **Schwingart / Swinjohre** – 1. cz. nazwy od słow. **svin’a*, pol. *świnia* lub raczej od dolnoniem. *Schwien* (= *Schwein*); *-gart* = *Garten* ‘ogród’. [Drugi wariant można odczytać jako **Świniarze* : *świniarz* ‘hodowca świń’ ze zmianą w suf. długiego **ā* w *o*. Brak śladu afryktywizacji *ř* > *rz* typowy dla Pomorza Zachodniego. Pierwszy wariant jest zatem przybliżonym tłumaczeniem wariantu drugiego].

89. **Camp** – od niem. *Kamp* z łac. *campus* ‘eingehegtes Stück Feld’. Por. też niem. *Kämpfe* (,Kämpfe in der alten Sprache ein tapferer Krieger’) – Kluge).

91. **Krukenberg** – 1. cz. nazwy może od wyrazu *kruk*; [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

111. **Kraugland** – może w 1. części nazwy *krąg* ‘miejsce okrągłe’; [2. cz. *Land* ‘kraj’].
113. **Köstestieg** – może 1. cz. nazwy zawiera **kostьrb*, por. *kościeryć się* ‘położyć się, rozrastać’, n.m. *Kościierzyna, Kościernica*. Por. też niem. *Küste* ‘brzeg morski’; [2. cz. *Stiege* ‘schody, drabina’ – tu zapewne do wejścia z plaży na klif].
125. **Kraugsoll** 1. cz. zob. 111; [2.cz. niem. *Soll* ‘kałuża, staw’].

Świątoszewo, niem. Schwanteshagen, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIV w.: *Swanteshagen* 1375 (in gleicher Urkunde wird als Zeuge Henning *Swantes* genannt) – Trautmann, *Swanthagen* 1618, *Schwanteshagen* 1756, 1780, 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 181). Pierwsza część nazwy od imienia **Světōšb*, por. pol. *Świątosz* (SSNO V 406), co skrócone z *Świątosław* i podobnych. Druga część nazwy od niem. *Hagen* ‘ogrodzenie, obwarowanie, miejsce ogrodzone’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 181).

Nazwy terenowe:

Kampenwiesen – część *Kampen* – może być słow. (por. pol. *kępa*) lub niem. (por. *Kamp* z łacińskim *campus* ‘eingehegtes Stück Feld – dołączony kawałek pola’).

Świniec, niem. Schwenz, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Nicolaus de Zwenze* 1331, *Swentz* 1360, *Schwentze* 1429, *Swentze* 1523, *Swantze* 1618, *Schwentz* 1780, 1834, *Schwenz* 1784, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 123). Rekonstrukcja nazwy jako **Świniec** bezpodstawna. Łączyć ją raczej należy z podstawą **Svět-*, pol. *święty* (zapisy **ę* przez *en, em* są na Pomorzu dosyć częste). Jest to więc nazwa **Světьcě* w lm. od imienia **Světьcb* lub **Světьb* (pol. *Święciec* lub *Święc* (SSNO V 383). Nazwa wsi była dzierżawcza, z suf. **-jb* lub bezsufiksalna (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 123).

Nazwy terenowe:

Stresower Damm – od nazwy wsi **Stresow** (Strzeszów), [suf. niem. *-er*; 2. cz. *Damm* ‘grobła, tama’].

20. **Zilst** – może **zelišče*? [: *ziele, ziolo*].

31. **Stuchower Bach** – od nazwy wsi **Stuchow** (Stuchowo), [suf. niem. *-er*; 2. cz. niem. *Bach* ‘potok’].

42. **Kreuzkolk** – [1. cz. niem. *Kreuz* ‘krzyż’], w 2. części wyraz *kol(e)k* lub niem. *Kalk* ‘wapno’ [lub od niem. gw. *kolk, kulk* ‘wodą wypełnione zagłębienie’ Lübben 182].

Świnoujście, niem. Swinemünde auf Usedom (Uznam)

Dokumentacja nazwy zaczyna się od końca XII w.: *actum Szvvine* 1182 (PUB I 119), *Oswine* 1618, *Schweine* 1628, *Ostswiene, Westswiene, Swinemünde* 1779, *Neustadt Swinamünde* 1780, *Ostswiene, Westswiene, Swinemünde* 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 23). Najstarszy zapis informuje o spisaniu dokumentu w miejscowości *Szvvine*. Nazwa osady (miasta) przeniesiona została z n.rz. *Świna*. W XVIII w. *Ost-, West-i -münde*. Najstarszy zapis n.rz. pochodzi z tego samego – mniej więcej – okresu, co nazwa

osady: *Zwina* 1186, 1230, *Czwinam* 1281, *Swynam* 1303 etc. N.rz. uważana jest za bardzo starą, przedślówiańską, wywodzi się ją z indoeuropejskiego rdzenia **sueid-* (tak M. Rudnicki) lub od formy **Suu-einā* (tak W.P. Schmid), gdzie **Suu* – należy do złoża staroeuropejskiego podobnie, jak sufiksalne *-einā*. N.rz. przeniesiona została na położoną u jej ujścia osadę. [Można też widzieć w tej nazwie złożenie z pie. przym. na stopniu zanikowym **h₁su-/h₁seu-* ‘dobra’ (jak w wyrazie *z-drowy* ‘z dobrego drewna’ Boryś 736, na stopniu pełnym *ew-angelia* ‘dobre przesłanie’) oraz n.rz. *Ina* < pie. **h₁éj-n-eh₂*, co jest derywatem od **i-ti* ‘iść, poruszać się’ < **h₁éj-(tej)*. Całość oznaczała dobrą odnogę rzeki wpadającą do morza, por. Duma 2017].

Nazwy terenowe:

8. **Westswine** – 2. cz. nazwy = n.rz. *Swine* zob. wyżej; [1. cz. *west* ‘zachodnia’].

Świętųjų, niem. Swantuss auf Wollin (Wolin)

Wieś (osada) lub miejsce, zanotowane w końcu XII w.: *taberne inter Zwinam et Zwantuutz, clausure in ipso Vzt* 1186 (PUB I 133), *Swantust* 1274, 1308, 1618, *Zwantheude* (!) 1277, *Schwantustt* 1628, *Swantust* 1779, *Schwantuss* 1829, *Swantuss* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 115). Na pierwszy rzut oka nazwę odczytuje się jako **Świętųjųście*, od n.rz. *Święta*. Tak też odtworzyła tę nazwę Komisja KUNM po 1945 r. Jednak w pobliżu nie ma rzeki o nazwie *Święta* – jest tylko *Świna* i *Dziwna*. Rzeką *Święta* jest ramieniem Odry koło Szczecina i Jeziora Dąbie (*aqua Zwanthe* 1312 PUB V 44), jest więc odległa od naszej wsi o około 50 km. W tej sytuacji nazwę należy wywodzić z imienia **Svętoustb*, niepoświadczonego w SSNO, lecz ze względu na 1. cz. analogicznego do imion *Świętobor*, *Świętożyźń* i in. (SSNO V 395, 401), a ze względu na 2. cz. bliskiego np. imieniu *Krzywousty* od wyrazu *usta*. Nazwa wsi powstała jako dzierżawcza od imienia, utworzona przez suf. **-jb*. Rekonstruować ją należy zatem jako **Svętoustjb* > pomor. **Svqtoušč*. Zapisy z końcowym *-tz*, *-st*, *-ss* mogą oznaczać *-šč*.

Nazwy terenowe:

9. **Laussekamp** – w 1. cz. może być wyraz *łuża* (od *ług*), por. kasz. *ług* ‘łączka wśród pól’, też *łużk* ‘mały ług’, n.ter. na Kaszubach: *Łuği*. Sychta III 29; [2. cz. nazwy dwuznaczna].

Świętowice, niem. Schwantefitz, Kr. Kammin

Nazwa wsi zapisana dopiero w 1. połowie XIV w., choć można sądzić, że sama wieś i jej nazwa są starsze. Por.: *Swantewitze* 1333, *Swantevicze* 1361, *Swantevitz* 1618, *Schwantewitz* 1628, 1780, 1827, *Schwantefitz* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 103). Nazwa wsi patronimiczna, utworzona przez suf. **-’evicē* od imienia **Svętb*, por. w stpol. imię *Święta* (SSNO V 393); jest to zapewne forma skrócona imienia *Świętopelk*, choć może też od przym. *święty*. W źródłach pomor. są też zapisy nazwy rzeki: *aqua Zwantowitz* 1280, *aqua Zwantheviz* 1312, *aqua Zwanthe* 1312 odnoszące się do ramienia Odry pomiędzy m. Szczecin-Golęcin a Jeziorą Dąbie. Nazwy wsi i rzeki są od siebie niezależne. Można też przypuszczać, że nazwa wsi nie jest patronimiczna, lecz kulturowa i miała postać z suf. **-ica*, tj. **Svętovica*. Wówczas byłoby to pierwotne ‘miejsce święte’ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 103), PomRzeki 124. Nazwy terenowe niem.

Troszyn, niem. Tessin, Kr. Kammin

Nazwa wsi znana od końca XIII w.: *Nicolaus de Tessin* 1299, *Tessin* 1381, 1618, 1628, 1780, 1784, *Neu-, Alt- Tessin* 1835, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 86). Powojenna rekonstrukcja nazwy przez KUNM oparta została na włączonym do dokumentacji tej wsi zapisie *Tressyn* 1301 (Kozierowski, Atlas). W (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991) tego zapisu nie uwzględniamy. Pozostałe zapisy mają konsekwentnie *Tessin*, tj. **Těšin-*. Jest to nazwa dzierżawcza od imienia **Těšb*, pol. *Ciesz*, *Ciesz*o (SSNO I 372), które jest skróceniem im. **Těchoslavb*, pol. *Ciechosław* (SSNO I 363). W nazwie suf. **-in-*. Na Pomorzu Zachodnim nie nastąpiła zmiana *t' > ć* (jak w języku pol.), stąd początkowe *T-*. Znane są liczne pol. nazwy m. typu *Cieszyn*, *Cieszyna* i podobne (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 86).

Nazwy terenowe:

17. **Kösterkamp** – 1. cz. od **kostьrb*, pol. *kościierz* ‘zarośla, krzewy, rozgałęzione drzewo’, por. n.m. **Kostьrbnica* (dziś *Kościernica*) koło Białogardu, *Kościierzyna* na Kaszubach; [lub od niem. n.os. *Koster*, *Köster* Duden 395 : gw. *koster* (z łac. *costūrārius*) ‘nadzorca kościelny’ lub *koster* < *kossater* ‘osadźca na małej zagrodzie’; 2. cz. nazwy może od **kopa*, pol. *kępa* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 213) [lub od niem. *Kamp* ‘pole’].

25. **Die Reetz** (Wiese) – łąka leży nad rzeką, więc nazwa od wyrazu **rēka* lub przym. **rěčъnъji*, pol. *rzeczny*.

26. **Reetzer Berge** – 1. cz. jw.; [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

32. **Cebecher-Berg-Feld** (na mapie **Zebecher-B**) – 1. cz. może od niem. nazwiska? [lub może raczej od słów. **Siebiech*; por. też niem. *Sieb* Duden 620 : *Siebold* z afrykатыzacją nagłosu i słów. suf. hipokorystycznym *-ech*, por. *Sobiech* : *Sobiesław*; suf. niem. *-er*; 2. i 3. cz. od *Berg* ‘wzgórze’ i *Feld* ‘pole’].

44. **Gillkämpe** – 1. cz. może od *il* ‘rodzaj gleby’; [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller*, *Gillner* etc. Duden 278; 2. cz. dwuznaczna].

Trzciągowo, niem. Stengow auf Wollin (Wolin)

Dokumentacja od końca XII w.: *Trestingowe* 1186-87 (PUB I 133), *Stengow* 1618 (Lubinus), 1779, 1829, XX w., *Stengau* 1628, *Stengo* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991 55). Najstarszy zapis dokładnie odzwierciedla pierwotną słów. formę: **Trъstinъkov(o)*, tj. pol. *Trzcinkowo* od wyrazu **trъstь* lub **trъstina* ‘trzcina’, tu od **trъstinъka* (: pol. *trzcina*). W pomorszczyźnie nie ma zmiany *r* w *rz* oraz *t* w *ć*. Forma zachodniopomorska musiała więc brzmieć *Trstinkov(o)*. W zapisie wstawiono *e* dla rozbicia trudnej dla Niemców grupy spółgłosek. Od XVII w. nazwa znacznie skrócona i zniekształcona.

Nazwy terenowe:

7. **Der Zartk** – zapewne **Czartk* od *czart* (**čьrtь*), por. kasz. *čart* ‘diabeł człekokształtny, drobnego wzrostu, nagi, gęsto owłosiony, z rogami na głowie i kopytem u nogi’ Sychta I 160. Tu forma *Czartk*, zdrobniła, z suf. *-k* (pol. *-ek*).

9. **Am Staffin** – może **Stavъn(o)* od wyrazu *staw* [lub od n.os. *Staf* NP II 473 : *Eustach*; suf. słów. *-in*].

Trzebianowo, niem. Trebenow, Kr. Kammin

Wieś znana od r. 1300, por.: *de Trebenow* 1300, 1477, 1489, XVI w., 1618, 1784, 1835, XX w., *Trewenow* 1780 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 55). Zapisy nazwy wsi ustalone od r. 1300

do XX w. Jest to nazwa dzierżawcza od imienia lub przezwiska **Trebeň* lub **Treben* (imię skrócone z *Trzebiemysł*, *Trzebiebor* i podobnych) lub przezwisko pochodzące od wyrazu *trzebić* ‘wycinać’. Odpowiednikami pol. byłyby n.os. **Trzebian* lub **Trzebion*. Por. stpol. n.os. *Trzebek*, *Trzeba* (SSNO V 477) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 55).

Nazwy terenowe:

20. **Kl. Ribbe** – 2. cz. może od wyrazu *ryba* lub od niem.n.os. *Ribbe* / *Rippe* (od *Rippert*); [1. cz. niem. *klein* ‘mały’].

27. **Schmiedelitz** – zachowana tylko końcowa część nazwy słow.: **-ica* (**-ice*) lub **-elica* (**-lice*). Podstawa nazwy uległa adideacji do niem. *Schmiede* ‘kuźnia’ [lub *Schmied* ‘kował’, z niem. suf. *-el* i w n.m. ze słow. suf. **-ice*].

Trzebieszewo, niem. Tribsow, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *de Tribbesow* 1331, 1364, *Tribbezowe* 1331, *Tribbessow* XVI w., *Tritzesow* 1618 (Lubinus!), *Tripsow* 1780, 1784, *Tripzow* 1834, *Tribsow* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 55). Nazwa wsi pochodzi od imienia **Trebeš*, por. stpol. *Trzebisz* (SSNO V 479), imię skrócone z *Trzebiemysł* (SSNO V 478); suf. *-ov-*, nazwa o charakterze dzierżawczym. W zapisach zastępstwo *e* przez *i* (*Tribbesow*), od XVIII w. nazwa skrócona: wypadła samogłoska nieakcentowana *e* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 55).

Nazwy terenowe:

4. **Lübkenwiesen / Deipe Lüdtke** – w pierwszej wersji część 1. nazwy może słow., od imienia **Lub(e)k*, **Lubko* (a to od *Lubomir*); [2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

8. **Die Magenatz** – nazwa niejasna [może od n.os. *Magnus* (SSNO III 365 : łac. *magnus* ‘wielki’), suf. *-acz* w derywacji dezintegralnej, tzn. od podstawy *Magn-*. W zapisie pojawiło się wstawione *e* w grupie *-gn-*].

19. **Strumoor** – możliwe, że *Stru-* jest częścią wyrazu *struga* lub *strumień*, [ewentualnie jest to stary mianownik lp. **strumy*, jak **kamy* ‘kamień’; mniej pewne niem. *Strom* ‘nurt, prąd’]; *-moor* = ‘błoto’ (przez obiekt przepływa struga).

26. **Die Meseritz (Wiese) / Meiseritzer Wiesen** – prawdopodobnie to **medjirěčje*, od *miedzy* (pol. *między*) i **rěka* ‘rzeka’, tj. miejsce pomiędzy rzekami. W pol. *ę* jest wtórne, pierwotnie było *miedzy* [jak w wyrazie *miedza*].

44. **Nerregoare** – [1. cz. zapewne niem. *Nehr-* : *Nesan* ‘zdrowy’ HC 364-5]; może w 2. cz. nazwa *góry*?

54. **Nerrekamp** – może w 2. części *kępa*? [lub niem *Kamp*; 1. cz. jw. 44.].

70. **Kösterweg** – 1. cz. nazwy od wyrazu kasz. *koscěr* ‘drzewo bardzo rozgałęzione’, ‘zarośla, krzewy’ Sychta [III 212 lub od n.os. *Koster*, *Köster* Duden 395 : gw. *koster* (z łac. *costūrārius*) ‘nadzorca kościelny’ lub *koster* < *kossater* ‘osadźca na małej zagrodzie’; 2. cz. *Weg* ‘droga’].

Unibórz, niem. Tonnebuhr, Kr. Kammin

Wieś poświadczona od początku XIV w.: *Unibur* 1308, *Unybur* 1312, *Unibur* 1321, *Tonnebur* 1618 (Lubinus), *Tonenburg* 1780, *Tonnenbuhr* 1784, 1834, *Tonnebuhr* XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 115). Zapisy XIV-wieczne należy odczytać jako **Uněborjě*; jest to

nazwa dzierżawcza z suf. *-jъ od imienia *Uněborъ. W SSNO V 524, 526 znane są imiona *Uniemir*, *Uniewit*, *Unisław* z 1. członem od *unijъ ‘lepszy’; w 2. części imienia człon -borъ od *boriti ‘walczyć’. Od XVII w. 1. cz. nazwy adaptowana przez Niemców jako *Tonne*, por. niem. *Tonnemacher* ‘bednarz’. Powojenna KUNM odtworzyła nazwę wsi na podstawie starszych zapisów.

Nazwy terenowe:

3. **Sabbe-See** – 1. cz. pewnie od wyrazu *żaba*; [2. cz. *See* ‘jezioro’].

12. **Lubs See** / Gr. u. Kl. **Lubs-See** – 1. cz. nazwy *Lubs* może pochodzić od słow. imienia *Luba* (SSNO III 280) też *Lubisz* (SSNO VII 133), *Lubosz* (SSNO III 289) i podobnych skróconych od *Lubomir*. Nazwa zniekształcona pod wpływem niem. [2. cz. niem. *See* ‘jezioro, woda stojąca’].

Unin, niem. Tonnin Alt u. Neu auf Wollin (Wolin)

Wieś notowana od końca XIII w.: *Unyn*, *Vnin*, *Onym*, *Vnyn* 1288, *Unyn* 1305, *Unin* 1311, *in Onym* 1311, *Unnyn* 1336, *Tonnitz* 1618, *Tonnin* 1628, 1780, 1779, 1829, XX w., *Neu Tonnin* 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 87). Zapisy z XIII–XIV w. reprezentują formę **Uni(j)in*. Zmiana na *Tonnice* i *Tonnin* następuje w XVII w. Pierwotna nazwa miała charakter dzierżawczy, z suf. -in(o) od imienia **Unij* lub *Uniej* (znane w SSNO V 523), to zaś było skróceniem od *Uniemir*, *Uniesław* itp. Człon *Unie-* miał znaczenie ‘lepszy’. Zapisy z *O-* (1288, 1311) odzwierciedlają rozszerzenie artykulacji samogłoski *U* przed *n* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 87). Nazwy terenowe w okolicy są niemieckie.

Upadły, niem. Henkenhagen, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od imienia lub nazwiska *Henke* (od *Heinrich*) oraz -hagen ‘ogrodzenie, miejsce ogrodzone’. Nie mam starszych zapisów tej nazwy, nie miała odpowiednika słow. Nazwy terenowe:

4. **Gilland** – w 1. części być może *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann*, *Giller*, *Gillner* etc. Duden 278; 2. cz. *Land* ‘kraj’].

8. **Sabbe-See** – 1. cz. nazwy od wyrazu *żaba*, [2. cz. *See* ‘jezioro’].

9. **Dresower Berg** – od nazwy wsi **Dresowe** (Dreżewo), może nazwa kierunkowa wskazująca kierunek do wsi **Dresowe**, [suf. -er; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

33. **Die Malkow** (Wiese) – może od n.os. *Mały*, *Mal(e)k* z suf. -ow?

77. **Budliner Weg** – zob. **Budlin** (wieś **Grabow** – Grabowo), nr 48, [suf. niem. -er; 2. cz. *Weg* ‘droga’].

Wapnica, niem. Kalkofen auf Wollin (Wolin)

Na południowy wschód od Świnoujścia. Brak dawnej nazwy słow.; dla nazwy niem. nie posiadam starszej dokumentacji.

Nazwy terenowe:

1. **Commantin wie / Commentin** – być może jest to pierwotna słow. nazwa osady. Odczytać można ją jako **Chomęcín* (taka byłaby forma pol.), pomor. **Chomętin(o)*. Por. nazwa wsi *Commotouve* 1224, dziś *Chomętowo* koło Trzebiatowa (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 35).

Podstawą nazwy było zapewne przezwisko *Chomąto* znane w stpol. (SSNO I 329), to zaś od wyrazu *chomąto* ‘rodzaj uprzęży’. Suf. **-in(o)* jest typowy dla wielu nazw wsi pomor.

4. **Commanschen Berg** – od nazwy osady, por. nr 1, może też nazwa wzgórza od n.os. **Chomąto* wcześniejsza od nazwy wsi; [suf. niem. *-sche* dodany do skróconej podstawy słowotwórczej *Comman(tin)*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

9. **Pregholzac** – 1. cz. nazwy: *Preg* trudna do interpretacji. Można ją odczytać:

1) jako pomor. **breg* (tj. pol. *brzeg*) – byłoby to więc ‘drzewo nad brzegiem’, lub

2) jako **prekь*, por. pol. *w poprzek*, *poprzeczny*, kasz. *přek* ‘przeciw’, *na přek* ‘w poprzek’. Sychta IV 184; [następne człony niemieckie: *Holz* ‘las’ i skrócone *Ac* = *Acker* ‘pole’].

Warnowo, niem. Warnow auf Wollin (Wolin)

Nazwa poświadczona od końca XIV w.: *Warnow* 1394 (Trautmann II 64), *Warnow* 1618 (Lubinus), 1628, 1779, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 58). Nazwa typowa dla dialektów pomor., pochodzi od wyrazu **varna* ‘wrona’ lub od n.os. (przezwisek) *Warna*. Czy była to nazwa dzierżawcza, czy topograficzna (od nazwy ptaka) – nie da się rozstrzygnąć. Występuje tu typowa dla Pomorza grupa *-ar-* (**varna*), podczas gdy w pol. mamy *-ro-* (*wrona*). Suf. *-ow(o)*.

Nazwy terenowe:

1. **Warnow See / Rabenzer See** – podwójna nazwa, gdzie **Rabenzer** jest tłumaczeniem nazwy **Warnow**, świadczy to, iż Niemcy tworzący nazwę *Rabenzer* [: *Rabe* ‘kruk’] rozumieli, co znaczy *Warnow*; [2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].

7. **Bleutsch** – może pochodzi od wyrazu *płytki*, por. kasz. *plëta* (z **plita*) ‘mały staw, małe jezioro’ Sychta IV 76-7. Niem. przymiotnikowe *-sch*?

16. In der **Rabenz** – nazwa, której podstawą jest niem. *Rabe* ‘kruk’, natomiast suf. *-enz* „wygląda” na słowiański, pomor. **-enьсь*. Por. wyżej *Rabenzer See*.

20. **Schlippenbachstein** – 1. cz. nazwy może od wyrazu *ślepy*? [lub od gw. *slipfe* ‘osuwisko ziemi’, por. n.os. *Schlipf* Duden 587; następne części: *Bach* ‘potok’ i *Stein* ‘kamień’].

25. **Im Dentrow** – podstawa nazwy niejasna, jakieś nazwisko? Suf. *-ow-*.

28. **Feissow** – podstawa nazwy niem.: *Weiss* [HC 509 : *weiss* ‘biały’]? Suf. *-ow-*.

32. **Tolower Berg** – 1. cz. może = *dolowy*, tj. od *dół* z suf. przymiotnikowym *-ow-*? [i niem. *-er*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

35. **Die Kalisch** – od pomor. *kał* ‘błoto’, por. kasz. *kāl* ‘błoto, muł’, Sychta II 122. Tu może pierwotnie **kaliszcze*, por. kasz. *kalëšće* ‘błoto na drogach’.

46. **Kunower Berg** – 1. cz. zob. nazwa wsi Kunow (Kunowo) [suf. niem. *-er*; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

48. **Kleine Kapenz** – jest to niewątpliwie nazwa słow. Można ją odczytać jako **Kopenьсь*, tj. **Kopieniec* [lub **Kopaniec* z substytucją **a* przez *e*] od *kopać* lub od *kopa* (zmiana *o* na *a* zdarza się). Por. kasz. *kopa*, *kopica* ‘np. kopa siana, torfu’, *kopc* ‘kamień graniczny’; [1. cz. niem. *klein* ‘mały’].

58. **Gillkamp** – może od nazwiska *Gill*, od *gil* ‘ptak’ lub od *il* ‘rodzaj gleby’, ze względu na mieszanie *G* z *J*. [może też od n.os. *Gill* Duden 278; 2. cz. może *kępa* lub niem. *Kamp*, łac. *campus* ‘eingehegtes Stück Feld – dołączony kawałek pola’].

65. **Lünow-See / Linowsee** – 1. cz. od nazwy ryby *lin* ‘*Tinca vulgaris*’, kasz. *lin*, Sychta II 367, por. na Kaszubach rzeczka *Lińska Woda* [suf. -ow; 2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].
66. **Klonscher Berg** – od nazwy drzewa *klon* ‘*Acer*’, por. u Sychty: *klón odgóna zle duchë i čarovnice*; [suf. niem. -sche; 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].
67. **Die Klon** – od *klon* jw.
71. In der **Zielow, Zielow-Bruch** – może od imienia *Žel, Žel(o)*, to zaś od *Želibor, Želislav*? Por. stpol. imiona *Želek, Želesz* (SSNO VI 360. Podstawą mogło też być przezwisko *Žyl, Žyla?* Suf. -ow(o); [2. cz. niem. *Bruch* ‘błoto’].
75. In der **Warnitz** – czy to n.rz.? Nazwa pochodzi od pomor. *warna* ‘wrona’, z suf. -ica. Jest to nazwa związana z nazwą wsi **Warnow** (Warnowo).
76. Auf dem **Holm** – wprawdzie niem. *Holm* oznacza wyspę; w tym przypadku można jednak przypuszczać, że jest to pierwotne pomor. **chołm* z psł. **chłmъ*, o znaczeniu ‘pagórek’, por. pol. nazwy *Chelm, Chelmino*. Mamy tu typowy pomor. rozwój **l* w *ol*.
78. In der **Wednitz** – zapewne pierwotnie **Wodnica*, od *woda* z suf. -nica. Nazwy *Wodnica, Wodenica* są w Polsce częste. Tu mamy zmianę *o* w *e*, co się zdarza w tego typu zapisach.
80. **Kämmnis** – zapewne pierwotnie *Kamnica* od wyrazu *kam* ‘kamień’ z suf. -nica.
81. **Schiloawiesen** – por. nr 71 **Zielow**, być może jest to tylko inny typ zapisu podobnej nazwy. Podstawa i forma nazwy może być słow., zarówno od n.os., jak od wyrazu pospolitego. Por. np. *ziele?* [2. cz. *Wiese* ‘łąka’].
82. **Klompkeberg** – raczej od niem. nazwiska, por. *Klump, Klumpe* Duden 383; suf. niem. -ke : *klump* ‘kluska’. Mniej pewne wywodzenie od *kłębek*, por. n.os. *Klqb* (SSNO III 7); 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].
83. **Wottnikfeld** – w 1. części nazwy *Wodnik* : od *woda* z suf. -nik. Może to być także nazwisko *Wodnik* [NP II 692], ale też określenie źródła, studni czy innego mokrego miejsca; [2. cz. *Feld* ‘pole’].
87. **Kämmissoll** – 1. cz. por. nr 80. **Kämmnis**; [2. cz. niem. *Soll* ‘staw’].
88. **Rotzblotsoll** – część 1. niejasna, może od niem. *rot* ‘czerwony’ [lub n.os. *Rott* Duden 559]. Niewykluczone też, że w 1. cz. mamy przym. *raczy* od *rak*. Najpewniej nazwa początkowo brzmiała *Rotblot* (‘czerwone błoto’), cz. 2. od wyrazu *błoto*. Później dodano *Soll*, co jest tłumaczeniem wyrazu *błoto*; część 3. niem. *Soll* ‘błoto, kałuża’.

Wicko, niem. Vietzig auf Wollin (Wolin)

Wieś poświęcona bardzo późno, dopiero przez Lubinusa w 1618 r.: *Fische* 1618 oraz *Vischer Sehe* 1618, *Vietzke* 1628, *Vietzig* 1780, 1779, XX w., *Viezic* 1829 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 150). Pierwsza była raczej n.jez., przeniesiona następnie na nazwę wioski rybackiej. Forma niem. dla n.jez. jest derywowana od nazwy wsi, lecz to zjawisko późne, wtórne. Można przyjąć, że n.jez. brzmiała **Vidsko* (<**Vidsk(o)*). Podstawę stanowił indoeuropejski rdzeń **uid-* / **uejd-* częsty w nazwach wodnych, o znaczeniu ‘wić, skręcać’ – tu mogło się to odnosić do skomplikowanej linii brzegowej jeziora.

Uwaga! Brak wykazu nazw terenowych.

Widzieńsko, niem. Hohenbrück, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., od *hoch* ‘wysoki’ i *Brücke* ‘most’. Nie mam materiałów historycznych dla tej nazwy.

Nazwy terenowe:

13. **Levin See** – 1. cz. nazwy od nazwiska *Levin* [też *Lewin* Duden 426; 2. cz. niem. *See* ‘jezioro’].

Wiejkowo, niem. Gross Weckow, Kr. Kammin

Wieś znana od końca XIII w., podzielona wówczas na część słowiańską i część niemiecką: *Weykow Teutonicum*, *Slauico* 1299, *Weicowe* 1303, *Weykow* 1324, *Woitkow* XVI w., *G., L. Weitcow*, *Weitkow* 1618, *Weitkow* 1628, *Gr. Kl. Weckow* 1780, 1835, XX w., *Gr. Weeckow*, *Kl. Woeckow* 1784 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 56). Najstarsze zapisy można odczytać jako **Vějъkov(o)* od imienia lub przezwiska **Vějъkъ*, a to od **vějati*, pol. *wiać*, por. pol. n.m. *Wiejki*, *Wiejce*. W XVI w. pojawia się zapis *Woitkow*, jak gdyby od imienia *Wojtek*, od XVII w. zapisy zniekształcone. Na mapie koło wsi widoczny teren błotnisty, może dawniej jezioro, o nazwie *Gr. Kl. Woitsch*, która nawiązuje do XVI-wiecznego *Woitkow* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 56).

Nazwy terenowe:

3. **Kampwiese** – 1. cz. nazwy od *kępa* [lub niem. *Kamp* ‘pole; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

Wierzchosław, niem. Amalienhof, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem., późna, od imienia *Amalie* + *Hof*. Nie mam do niej materiałów historycznych. Nazwy terenowe:

11. **Klesten-Moor** – 1. cz. nazwy od nazwiska rodu pomor. **v. Kleist** [: pol. *kleszcz* i n.m. *Kleszcze* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 182–183, w zapisach: ville *Cleeste*, *Kleest* 1300 itp. od n.os. *Kleszcz* (SSNO III 7); 2. cz. niem. *Moor* ‘błoto, bagno’].

Wiselka, niem. Neuendorf auf Wollin (Wolin)

Nazwa wsi niem., od *neu* ‘nowy’ i *Dorf* ‘wieś’. Nie miała wcześniej nazwy słow. Nie posiadam dla niej dokumentacji historycznej. Może założona dopiero w XVII w.? Nazwa *Wiselka* nowa.

Nazwy terenowe:

9. **Swinhöft** – 1. cz. nazwy może być z niem. *Schweine*, gdyż w dolnoniem. jest *Schwien*, por. *Swindriver*, *Swinekörper* (Bahlow). Może to być też słow. *świnia*, por. kasz. *svińa*. 2. cz. niem. dialektalne = niem. *Haupt* [‘głowa’].

10. **Barnims Erz** – 1. cz. nazwy od imienia księcia pomor., *Barnima*. W imieniu tym mamy typową dla Pomorza grupę *-ar-* (w pol. *-ro-*). Jest to imię skrócone od *Barnisław* / *Bronisław*. 2. cz. niem. [*Erz* ‘ruda’].

14. **Wustrower Berge** – 1. cz. z niem. formą przymiotnikową wskazuje na pochodzenie od jakiejś nazwy **Wustrow**. Ta zaś pochodzi od pomor. *ostrov*, tj. ‘wyspa’, zarówno np. na jeziorze, jak i na bagnach. Protetyczne *W* przed samogłoską *o-* rozpoczynającą wyraz jest rzeczą normalną, podobnie jak zmiana *o-* w *u-*. Tego typu nazw jest na Pomorzu wiele.

17. **Glienchenberg / Glienkeberg** – 1. cz. nazwy pochodzi od wyrazu *glinka* (od *glina*); [2. część niem. *Berg* ‘wzgórze’].

21. **Farrenberg / Garnberg** – ze względu na to, że 2. cz. nazwy oznacza wzgórze, można w 1. cz. widzieć **Garden-**, co może pochodzić z pomor. *gard* = pol. *gród*, por. np. *Garden* na północny wschód od Gryfina; [możliwa też n.os. *Farr(e)* Duden 235 : gw. *varre, pharre* ‘byk’ jako podstawa nazwy, a wariant drugi zniekształcony; 2. część *Berg* ‘wzgórze’].

35. **Wilzingberg / Witzingberg** – 1. cz. zob. niżej 36.; [2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

36. **Wilzingwiese / Witzingw. / Der Witzing.**

Nazwy 35 i 36, które w 1. części mają **Wilzing / Witzing**, pochodzą zapewne od wcześniejszej nazwy **Wi(l)tzing**. Są różne jej interpretacje:

1) od wyrazu *olcha, olszyna*, gdyż nagłosowe *o-* realizowane jest jako *wü-* w języku połabskim, a zmiana ta pojawia się też sporadycznie po tej stronie Pomorza, byłaby to więc **Olbš-in-* (*-in* → *-ing*) lub **Olbšinъkъ* (tj. *Olszynek*). Por. nazwa wsi *Werle* 1284 (*Orle*), *Weltzke* 1618 (*Olszka?*, por. też *Wilsna* k/ Rostoka, *Wilsowe* k/ Angermünde), *Wistroueue* 1180 (*Ostrowica*);

2) od wyrazu *wilczy* (: *wilk*), lecz w pomor. powinno być *wółczy* (: *wolk*), dlatego to mniej prawdopodobne;

3) [możliwa też niem. n.os. **Wilzing* : *Wiltz, Wilzer* HC 518 *Weljan* HC 510 : *wollen* ‘chcieć, aspirować do czegoś’; suf. *-ing*. W dwóch pozostałych wariantach n.os. *Witzig* HC 521 ‘klug – mądry’; 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

Włodzisław, niem. Baumgarten, Kr. Kammin

Nazwa wsi niem.; nie posiadam jej zapisów historycznych.

Nazwy terenowe:

4. **Das Zarnglaffsche Feld** – [1. cz. od nazwy wsi **Zarnglaff** (Czarnogłowy), suf. niem. *-sche*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

Wolin, niem. Wollin

Pierwsze zapisy z XI w.: *a civitate magna Liuilni* 1012-18 (Thietmar), *urbs Iulin* (Ebo), 1088, *Iulinae* 1124 (Herbord), też: *Iulina, Iulin* 1124 (Ebo), też 1125, *Vulin* 1124 (Ekkehard), *ciuitatem Willin, in ciuitate Wulinensi* 1140, MPH, *Wolin, Wollinensi* 1140 PUB (!), *de Wolin* 1184, 1188, *provincia Wolin* 1195, *provincia Volin* 1216, *Wolin* 1217, 1232, 1260, *circa Velen*, przed 1223 (Kadłubek), *aliud vero Julin quod nunc Volin dicitur* XII / XIII MPH II. 476, *Wołyn* 1175, 1188, 1243. W późniejszych źródłach są setki zapisów nazwy w postaci *Wolin, Wołyn, Wollin, Wollyn*, wyjątkowo *Woltyń* 1302 (z wstawnym *t*), w XX w. *Wollin*. Por. też nazwę plemienia: *Velunzani* (Geograf Bawarski), *Vulcini* 967 (Kronika saska), *Vuolini* ok. 968–973 (Kronika saska), *Veltana?* 966 (Ibrahim ibn Jakub)⁶ (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 88). Najstarsze zapisy (XI i początek XII w.) z kronik niem. przynoszą formę *Iulin, Iulina*, zgodnie z powszechnie przytaczaną w średniowieczu legendą o pochodzeniu nazwy od imienia *Juliusza Cezara* lub jego siostry *Julii*. Dotychczas badacze wysuwają różne

⁶ Według wydania Tadeusza Kowalskiego (1946).

sugestie co do etymologii nazwy. S. Rospond 166 uważał, że podstawą był tu pierwiastek **vel-* oznaczający ‘wilgoć, mokość, ciekłość’ (por. Duma 2018), por. m.in. takie nazwy, jak *Wleń, Wawel*. T. Lehr-Splawiński i M. Rudnicki łączyli nazwę z rdzeniem **ovel-* ‘wypukły, owalny’. R. Trautmann i M. Jeżowa (1961–1962) byli zdania, że jest to nazwa dzierżawcza od imienia *Wola*, to zaś jest formą skróconą od *Wolimir*.

Niektóre źródła identyfikują ponadto z Wolinem nazwę pobliskiej osady **Lubin** położonej na południowy wschód od Świnoujścia. Autorzy podanych wyżej etymologii zakładają, że nazwa jest bardzo stara, należy do złoza indoeuropejskiego kontynuowanego w czasach późniejszych (od pierwiastka **vel-*, **ovel-*, zob. przypis 19) lub że powstała na gruncie słow. analogicznie do innych nazw tworzonych od imion założycieli. Charakterystyczne, że pisarze i kronikarze obcy używali nazw *Liulni, Iulin* itp., natomiast w źródłach pomor. od 1140 r. mamy *Wolin* (z wariantami graficznymi, nieistotnymi). Zapisy z *Wu-* nie sprawiają trudności, gdyż *o* po *W* często zmienia się w *u*. Przychyłam się do interpretacji R. Trautmanna i M. Jeżowej (1961–1962), że jest to nazwa o charakterze dzierżawczym powstała od imienia *Wola* (to zaś od *Wolimir*). Ten typ nazw jest częsty na Pomorzu i w Meklemburgii. Taka interpretacja zakłada powstanie nazwy wraz z założeniem słow. osady. Inny zapis: **Loz**, *parvam insulam* 1256 – nazwę łączyć można z wyrazem *łozą, łozina* ‘gatunek wierzby, *Salix cinerea*’. Zapis *Loz* można też odczytać jako **losь*, tj. *łoś*, ale wydaje mi się to mniej prawdopodobne. Inne średniowieczne nazwy są po łacinie.

Nazwy terenowe:

10. *prati quod dicitur Roff* 1304, *der Roff* 1692. Nie widzę innego objaśnienia nazwy, jak tylko jako **rovь*, pol. *rów*, kasz. *rów* ‘rów, jar, podłużna dolina’, ‘głębia w morzu, pierwsza od brzegu’. Taka nazwa cypla, półwyspu wydaje się nieuzasadniona. Mogą być jednak dwie możliwości: 1) że od dawna przez półwysep był przekopany rów dla jego osuszenia, 2) że nazwa *rów* oznaczała pierwotnie „Der tiefe Zug”, tj. głęboki nurt Dziwny, biegnący przy brzegu półwyspu; następnie nazwa została przeniesiona również na ląd, tj. na półwysep.

15. **In der Babe** – nazwę można odczytać jako *Baba* lub przym. *babie*. Wyraz *baba* często staje się podstawą większych i mniejszych wzniesień przypominających kształtem kobietę owiniętą szeroką chustą lub przypominających kobiecą głowę.

Wołowiec, niem. Ravenhorst, Kr. Kammin

Jest to nazwa niem. (niem. dialektalne *Rave* = niem. *Rabe* [‘kruk’]). Nie mam jej starszych poświadczeń.

Nazwy terenowe:

15. **Sanow** (Wiese) – nazwę można odczytać jako **Sěnov(o)* od **sěno*, pol. *siano*, z suf. *-ov-* zwłaszcza, że jest to nazwa łąki.

25. **Gill Camp** – 1. cz. może od *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gill*, też *Gillmann, Giller, Gillner* etc. Duden 278; 2. cz. *kępa* lub niem. *Kamp* łac. *campus* ‘eingehegtes Stück Feld – dołączony kawałek pola’].

Wrzosowo, niem. Fritzow, Kr. Kammin

Wieś notowana od 1. połowy XIV w.: *Vritsowe* 1321, *Fritzow* XVI w. KK., 1618, 1654, 1780, 1784, 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 58). Nazwę można uznać za pochodzącą

od wyrazu *wrzos*, psł. **versъ*, prapomorskie **vresъ*. Na terenie Pomorza Zachodniego nie zaszła zmiana typu pol., tzw. przegłos *eT* > ‘*oT* (przed spółgłoską przedniojęzykową twardą), wobec czego mamy tu **vres*, a nie *wrzos*, jak w pol.

Forma **Vresov(o)* powstała jako nazwa o charakterze topograficznym z suf. -*ov(o)*. Zastąpienie *e* przez *i* zdarza się w zapisach nazw słow. dokonywanych przez Niemców. Zmiana pierwotnego *V-* na *F-* nastąpiła zapewne w XV–XVI w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 58). Brak nazw terenowych o ewentualnej etymologii słow.

Wysoka, niem. Wietstock, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Wistok* (tak!) 1324, *Witstock* 1618 (Lubinus), *Weitstock* 1626, *Witzock* 1780, *Wietstock* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 20). Zapisy nazwy nie są jednoznaczne: część z nich można odczytać jako **Ysoka* (*Wistok*, *Witzock*), część jako dolnoniem. *Witt* = niem. *weiss* [‘biały’] oraz *Stock* ‘łaska’, ‘krzak’ – wyraz ten często występuje w nazwach miejscowych. Raczej jest to od początku nazwa niem. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 20), gdzie rekonstrukcja nazwy jako **Ysoka*. Nazwy terenowe:

5. **Die Dasenitz** (Acker) – jest to nazwa ze słow. suf. *-*enica* lub *-*bnica* od podstawy, którą może być wyraz *deszcz*; wówczas byłaby to nazwa **Dъščьnica*. Podstawą nazwy mogło też być imię *Daszna*, *Dasz* NP I 127 (: *Dalebor*, *Daniel*), wówczas byłaby to nazwa patronimiczna z suf. -*ice*.

8. **Dasselberg** – 1. cz. nazwy może od imienia *Daszel* NP I 127 (: *Dalebor* jw.), przy czym -*el-* mogło być też suf. niem. Por. 5; [lub od n.os. *Dassel* Duden 179 (od n.m. w Dolnej Saksonii); 2. cz. *Berg* ‘wzgórze’].

9. **Dasselriege** – 1. cz. jw.; [2. cz. *Riege* ‘rów, struga’].

11. **Die Weidnitz** – jest to niewątpliwie nazwa słow. z suf. -*nic(a)* < *-*bnica*. Podstawa nazwy, tj. *weid-* niejasna, uległa adideacji do niem. *Weide* ‘wierzba’, ‘pastwisko’. Być może podstawą nazwy było **vid-*, wówczas nazwę rekonstruować można jako **Vidьnica*, od *widny*.

17. **Cöselitzer Feld** – 1. cz. od nazwy wsi **Cöselitz** (Kozielice), [suf. -*er*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

18. **Wollinsches Feld** – 1. cz. od nazwy **Wollin** (Wolin), [suf. niem. -*sche*, końcówka -*s*; 2. cz. niem. *Feld* ‘pole’].

20. **Gillkamp** – 1. cz. nazwy może od *il* ‘rodzaj gleby’ [lub od n.os. *Gil* NP I 234-5, może też od n.os. *Gill* Duden 278; 2. cz. od *kępa* lub niem. *Kamp* : łac. *campus* ‘eingehegtes Stück Feld – dołączony kawałek pola’].

28. Die grosse **Rögnitz** – nazwa od wyrazu **rogъ*, pol. *róg* z suf. *-*bnica* odnosić się mogła do miejsca narożnego, o kształcie rogu lub podobnym. Być może nazwa brzmiała **Rogovьnica* z zanikiem -*ov-*.

38. **Cartflower Feld** – od nazwy wsi **Cartlow** (Kartlewo), [suf. -*er*; 2. cz. *Feld* ‘pole’].

40. **Schlotwiesen** – 1. cz. od nazwiska niem. *Schlot* (H. Bahlow) [: gw. *slōte* ‘błoto, glina’ Duden 587]; jeśli słow., to może też od wyrazu *złoty?*; [2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

43. **Moratz** – zob. nazwę wsi **Moratz** (Moracz).

44. **Zarkwiese** – 1. cz. pewnie od nazwiska [lub imienia *Żark* (SSNO VI 454); 2. cz. *Wiese* ‘łąka’].

50. **Röcknitzberg** – zob. 28. [ze zmianą **g* na *k*; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

Zabierzewo, niem. Sabessow, Kr. Kammin

Wieś znana od 1. połowy XIV w.: *Zabersowe* 1321, *Zabersow*, *Sabersow* 1364, 1618, *Sabessow* 1780, 1834, *Sabesow* 1784, *Sabessow* 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 58). Jest to nazwa wsi dzierżawcza, z suf. -ov-. Podstawą może być n.os. **Zaber*’, jak w pol. *zabierać* i stpol. n.os. *Zabierza* (SSNO VI 246). Zapis *rs* oznaczający *ř* jest w tej części Pomorza wyjątkowy, gdyż w zasadzie *ř* nie zmienia się tu w *ř* (oznaczane przez *rs*). W zapisach od XVIII w. *r* zanika (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 58, 210).

Nazwy terenowe:

2. **Stahn** – może być od imienia *Stan* (SSNO V 171), skróconego ze *Stanisław*.

4. **Twirzen / Dwierzen** – nazwa prawdopodobnie słow., może od **Dṽri* ‘drzwi, wrota’, pol. *drzwi*, *dźwierze*, por. nazwa wsi **Dṽrin-* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 117) oraz **Dṽr̃bno* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 198), dziś *Dźwirzyno* i *Dźwierzyno*.

Pankows Moor – od nazwiska *Pankow* lub od nazwiska *Pank* z suf. -ov- [i niem. końcówka -s]. N.os. pochodzi od wyrazu *pan(e)k*, używanego w kaszubszczyźnie na określenie szlachcica lub bogatego kmiecia; [2. cz. *Moor* ‘bagno, błoto’].

Stahnsberge – 1. cz. zob. 2. [z niem. końcówką -s; 2. cz. niem. *Berg* ‘wzgórze’].

8. **Die Gatsch** – od **gatb* ‘tama, grobla’, por. pol. *gacić*, *gać*; zob. nazwę wsi *Gać* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1985, 24–25). W naszej nazwie -sch przymiotnikowe niem.

Zagórze, niem. Sager, Kr. Kammin

Miejscowość poświadczona późno, znalazła się dopiero na mapie Lubinusa, nie wymieniana w PUB: *Sager* 1618, 1628, 1780, 1784, 1829, XX w. Od XVII w. notowana w tej samej postaci (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 164). Nazwę tę można interpretować bądź jako słow., bądź jako niem.

1) Jeśli słow., to musiałyby być przed powstaniem wsi nazwa obiektu w terenie: **Zagor̃je* lub **Zagora*, położonego w stosunku do Wolina za jakimś wzgórzem (od wyrażenia przymkowego *za górą*). W XVI czy XVII w. nie mogło być już mowy o powstaniu wsi z nową nazwą słow., lecz nazwa mogła być przeniesiona z nazwy miejsca. Zmiana *o* na *e* w zapisach niem. się zdarza (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 164).

2) Jeśli niem., to od wyrazu *Sager / Säger*, (*Sager* to forma dialektalna) ‘Brettschneider’. Jako przezwisko *Sager* jest znane już w 1284, 1298, 1307 r. (H. Bahlow, *Deutsche Namenkunde*, 434) [Duden 567 – ‘Sägemüller – pracownik tartaku’].

Nazwy terenowe niem.

Zastań, niem. Zünz auf Wollin (Wolin)

Wieś późno poświadczona, najwcześniej przez Lubinusa, tj. w XVII w.: *Zuntic* 1618, *Zuntze* 1628, *Zuñz* 1779, *Züntz* 1780, *Zünz* 1829, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 155). Po wojnie (po 1945 r.) nadano wsi nazwę Zastań. Jeśli była to nazwa słow., to do XVII w. przetrwała w bardzo zniekształconej postaci. Lubinus ma dosyć często odstępstwa od innych, wcześniejszych zapisów (tu ich brak). Por. niem. nazwa miejscowości *Zunz* koło Köln (Heinr. de Zunce 1180 Köln, Bahlow 1991 (1988), 571). W tej sytuacji nazwa wsi mogłaby być przeniesiona przez osadników spod Kolonii. U E. Rzetelskiej-Feleszko

i J. Dumy (1991, 155) podana została wprawdzie rekonstrukcja nazwy jako **Sǫdbccē* lub **Sǫdbcē*, od wyrazu *sąd*, *sędzia* lub od przezwiska *Sąd*, *Sędzia*, lecz wydaje mi się ona wątpliwa. Nazwy terenowe niem.

Żarnowo, niem. Altsarnow, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Zarnowe* 1280, 1318, *Zarnow* 1291, *Sarnow* 1618, 1628, 1780, 1784, *Alt Sarnow* 1827, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 52). Początkową literę *Z*, *S* można odczytywać jako *ż*, *cz*, *s*, w związku z czym nazwa mogła mieć postać **Žǫnov(o)* od wyrazu *żarna*, **Čǫnov(o)* od wyrazu *czarny* lub **Sǫnov(o)* od wyrazu *sarna*. Suf. *-*ov(o)* był w związku z tym albo dzierżawczy (jeśli od imienia/przezwiska *Czarny* lub *Sarna*), albo topograficzny (jeśli od barwy gleby) (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 52). Nazwy terenowe:

8. **Jeessee** – 1. cz. *Jees* może od słów. **ēzъ*, pol. *jaz* ‘przegroda na rzece’, ‘tama’; 2. cz. = *See* [‘jezioro’].

9. **Laasche** – zob. nazwę Laasche w **Hermannsthal** (Racimierz).

Żółcino, niem. Soltin, Kr. Kammin

Wieś znana od 2. połowy XIII w.: *Soltin* 1279, 1618, 1784, 1829, XX w., *Soltyn* 1312, 1321, 1335 (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 84). Pochodzenie nazwy niejednoznaczne, gdyż *S-* można odczytać jako *S* lub *Z*, *Ż*, ponadto zapis *lt* może oznaczać *l* (*t* wstawne). Różnica *i – y* jest natomiast nieistotna.

Nazwę można więc rekonstruować jako: 1. **Solin(o)* od wyrazu *sól*. Byłoby to uzasadnione zwłaszcza, gdyby istniały tu słone źródła; 2. **Žółcin(o)* tak, jak odtworzono nazwę po 1945 r. W tym wypadku musiałaby to być raczej nazwa dzierżawcza od przezwiska *Żółty*. S. Kozierowski rekonstruował nazwę tę jako *Soltyń* – *Słotyń*, *Słocin*. Wydaje się to jednak mało prawdopodobne (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 84).

Nazwy terenowe:

21. **Schlopp** – nazwę można odczytać jako **žlób*, por. kasz. *žlób* ‘żłób dla karmienia zwierząt’, też częste na Kaszubach nazwy terenowe *Žlób* – lasek, *Žlobë* – łąki etc., por. Sychta VI 304. [Recenzent zestawia z gw. niem. *schlopp* ‘pasaż, przejście’].

26. **Lanker Soll** – 1. cz. od wyrazu *łąka*, z niem. przymiotnikowym -*er*. Samogłoski nosowe z reguły zapisywane są w dokumentach pomor. przez *an*, *am*; [2. cz. niem. *Soll* ‘kałuża, staw’].

Żychlikowo, niem. Siegelkow, Kr. Kammin

Wieś notowana od 1. połowy XIV w.: *Zyckelkow* 1317, *Sygelkow* 1408, *Siegelkow* 1784, 1834, XX w. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 60). Jest to nazwa wsi o charakterze dzierżawczym, z suf. -*ov-*, od jakiegoś imienia lub przezwiska zakończonego na -*elk* (*-*ьлкъ*). Zapisy *Zyck-* / *Syg-* / *Sieg-* są niejasne i powodują trudności w rekonstrukcji nazwy. S. Kozierowski i powojenna Komisja (KUNM) widzą tu nazwę **Žichelkov(o)* lub **Žychlikov(o)*. Istnieją pol. podobne nazwy wsi: *Żychlewo*, nazwisko *Żychelski*. N.os. **Žichъlъ* mogła być skrócona, od imienia *Żyrosław* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1991, 60). Nazwy terenowe niem.

Uwagi końcowe

Prezentowane wyżej nazewnictwo obejmuje: 1. nazwy miejscowości (głównie według opracowania Rzetelska-Feleszko, Duma 1991), 2. hydronimy (według opracowania PomRzeki wraz z uzupełnieniami wskazanymi przeze mnie w nawiasach kwadratowych i przypisach), 3. nazwy terenowe (w czasie powstawania publikowanego tutaj opracowania słownik NTPZ nie był jeszcze ukończony).

Niewątpliwie najstarszą, często archaiczną warstwę nazewniczą tworzą na tym obszarze hydronimy – przedśłowiańskie i przedgermańskie, jak np. *Odra*, *Regalica*, może też *Świna*, *Ina* itp. Warstwę późniejszą, słowiańską dokumentują zwykle średniowieczne przekazy nazw miejscowości, choć i tu zdarzają się – różnie interpretowane – formy „archaiczne”, jak np. w nazwie miejscowej *Wolin*.

Najnowszą warstwę nazewniczą obszaru wolińsko-kamieńskiego tworzą nazwy terenowe, w których ślady językowe dawnych Pomorzan zachowały się w znikomych ilościach. W prezentowanym artykule Autorka przeanalizowała te nazwy terenowe, w których ślady słowiańskich rdzeni mogły występować, choć ich interpretacja jest zwykle niejednoznaczna. Moim zdaniem należałoby z tego zbioru wykluczyć tzw. nazwy kierunkowe oraz nazwy utworzone od nazw miejscowości o słowiańskiej etymologii, ale powstałe już na gruncie języka niemieckiego, przy pomocy niemieckich struktur słowotwórczo-fleksyjnych, np. *Cöselitzer Feld* – od niem. formy nazwy miejscowej *Kozielice*, zob. **Wysoka (Kamieńska)**.

Nazwami kierunkowymi są takie nazwy wzgórz, mokradeł, łąk czy nawet rzek, które wystąpiły najczęściej przy drodze z opisywanej miejscowości w kierunku na odległą nieraz inną miejscowość lub większy obiekt albo, po prostu, wskazywały kierunek, np. *Odramshorst* przy m. **Rokita** – nazwa wskazuje kierunek na rzekę Odrę; n.rz. *Gollnowsche Fahrt* (Święta) – ramię Odry płynącej do jez. Dąbie w kierunku na odległy Goleniów (HE IV 100); n.ter. *Pyritzen P.* (stawek przy m. Żalęcino) przy drodze na odległe Pyrzyce (NTPZ II 49) i inne.

Po przeprowadzonej przez Autorkę wstępnej eliminacji niemieckiej warstwy nazw terenowych należałoby zatem przeprowadzić także eliminację nazw ponowionych i kierunkowych, utworzonych już w systemie języka niemieckiego (co nie zostało dokonane konsekwentnie). Ze względu jednak na uszanowanie wyborów Autorki takie nazwy nie zostały z tekstu wyeliminowane.

W konsekwencji liczba nazw terenowych podejrzanych o słowiańskie elementy ograniczyłaby się do niewielkiego zbioru. Pozostaje trudna decyzja co do nazw o wieloznacznej interpretacji. Wykryłem w tym zakresie pewną zależność od częstotliwości występowania wyrazów. W *Kartotece nazw terenowych* Roberta Holstena dla Pomorza Zachodniego nazwy dwuznaczne o prawdopodobnym niemieckim pochodzeniu występują niezwykle często, np. *Ihlenpfehl* (w m. Rokita) – 1. część nazwy pewnie od *il* ‘rodzaj gleby’; [raczej od gw. niem. *ile* ‘pijawka’ Lübben 156].

Ponieważ formy te są niezwykle częste na obszarze Pomorza Zachodniego, to ich słowiańska interpretacja wydaje się bardzo wątpliwa, zwłaszcza dla obiektów oznaczających stawy, kałuże, rowy itp. (por. uzasadnienie w NTPZ I 146–147). Inna jest sytuacja, gdy dostrzegamy słowiańskie derywaty od takiego wyrazu (co z kolei jest bardzo rzadkie), np. **Ilovo* lub **Gylova* (błoto koło m. Stepień): *Giluva Mos* 1780 (NTPZ I 147) – tu derywat ze słowiańskim suf. **-ova* uprawdopodobniający słowiańską podstawę derywacyjną od *il*. Na badanym przez Autorkę obszarze wolińsko-kamieńskim nazwy terenowe z dawnymi elementami słowiańskimi nieposiadające oparcia w nazwach miejscowych i hydronimach są niezwykle rzadkie.

Tym bardziej interesująca jest geograficzna dyslokacja takich słowiańskich archaizmów na Pomorzu Zachodnim. Dla badanego obszaru kamieńsko-wolińskiego prof. Rzetelska-Feleszko wskazała kilka miejsc większego ich zagęszczenia, słusznie wnioskując, że na tym obszarze dawny słowiański dialekt Pomorzan mógł utrzymać się nieco dłużej niż w innych miejscach, gdzie dominowało już niemieckie nazewnictwo terenowe. Całkowicie wyparło ono dawniejsze słowiańskie formy, gdyż trwałość nazewnictwa terenowego – z uwagi na jego ograniczony zasięg w ludzkich wspólnotach terytorialno-komunikacyjnych – nie jest duża.

Mimo powyższych uwag można wytypować wsie, w okolicach których nazwy terenowe z ewentualnymi elementami słowiańskimi występują częściej niż na pozostałym obszarze. Są to: Benice, Będziszewo, Budzień, Buk, Dargobądz, Dobropole, Gostyniec, Gostyń, Kaleń, Kamień Pomorski, Karsibór, Kołczewo, Kopice, Lubin, Łuskowo, Paprotno, Przytór, **Rekowo**, Rokita, Samlino, Sibin, Stepnica, Świerżno, Trzebieszewo, **Warnowo**, Wiselka i Wysoka. W wyróżnionych dwóch miejscowościach takich nazw jest wyjątkowo dużo, co powoduje, że Autorka przy omawianiu wsi Rekowo zamieszcza u dołu następującą uwagę: „w tej wsi jest wyjątkowo dużo nazw pochodzenia słowiańskiego, a więc była to duża wieś słowiańska u zbiegu dwóch rzek [Wołczenicy i Grzybnicy]; germanizacja musiała nastąpić [tu] później niż w innych miejscowościach tej okolicy”.

Sporządzając mapę występowania nazw terenowych z elementami słowiańskimi dla całego Pomorza Zachodniego⁷ (po rzekę Łeba na wschodzie), mogę stwierdzić, że na obszarze wolińsko-kamieńskim nazwy takie lokują się liczniej wokół Wolina i dalej na północny zachód wzdłuż południowego brzegu wyspy Wolin, a następnie wzdłuż rzeki Świna, zaś na północ od m. Wolin – w okolicach wsi Łuskowo i Kołczewo. Inne ich zagęszczenie widać wzdłuż rzeki Grzybnica i jezior Ostrowo oraz Piaski. Rzadziej ujawniają się one w górnym biegu Wołczenicy oraz od jej ujścia – po obu brzegach rzeki Dziwna, włączając w to obszar Wyspy Chrząszczewskiej. Bardziej na południe nazwy terenowe z elementami słowiańskimi grupują się częściej wokół

⁷ Mapa powstała w brudnopisie i będzie publikowana w przyszłej monografii o nazewnictwie Pomorza Zachodniego.

miejsowości Stepnica oraz wokół Szczecina, Dąbia, Polic i – rzadziej – w kierunku Nowego Warpna wzdłuż brzegu Zalewu Szczecińskiego. W stosunku do obszarów na wschód od nich położonych tworzą one swoiste wyspy, w których – zdaniem Autorki oraz moim – „germanizacja mogła nastąpić później”.

Dalej na wschód podobne zgrupowania nazw terenowych z elementami słowiańskimi zaobserwować można wzdłuż całego biegu Parsęty (w okolicach Kołobrzegu spotyka się również średniowieczne zapisy słowiańskich nazw terenowych) oraz wzdłuż dolnego biegu rzeki Radew, z odgałęzieniami w kierunku Połczyna, Barwicy, Czaplinka i Złocieńca. Od źródeł Parsęty tego typu nazwy terenowe ciągną się na wschód – w okolice Szczecinka, wyspowo występują w okolicach m. Okonek, a także w okolicach jezior Wielimie i Wierzchowo.

Pominę tutaj dalszy opis występowania nazw terenowych zawierających elementy słowiańskie na Pomorzu Zachodnim, gdyż wykraczałby on znacznie poza tematykę tego artykułu, obejmującego mały, najbardziej na zachód położony wycinek tego obszaru Polski. Dodam tylko, że największe skupisko nazw terenowych zawierających elementy słowiańskie znajdujemy w okolicach jezior Gardno (ponad 570) i Łebsko na lewym brzegu rzeki Łeba (ponad 300). Na tym obszarze jeszcze przed I oraz II wojną światową zapisywane były żywe dialekty pomorskie (słowińskie)⁸ sąsiadujące dalej na wschód z gwarami kaszubskimi. Duża frekwencja takich nazw na jakimś obszarze rzeczywiście była świadectwem dłuższego utrzymywania się dawnych słowiańskich gwar pomorskich. W tym zakresie intuicja badawcza Autorki znajduje pełne potwierdzenie w dalszych badaniach onomastycznych Pomorza Zachodniego.

W podsumowaniu tym nie może zabraknąć zestawienia nazw terenowych obszaru wolińsko-kamieńskiego z najstarszymi typami słowiańskich nazw miejscowości, jakie istniały na obszarze Pomorza Zachodniego, a które wcześniej opisane zostały w monografii *Językowa przeszłość Pomorza Zachodniego na podstawie nazw miejscowych* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996). Są to struktury patronimicznych nazw miejscowych z suf. *-itjo > -ici (nom.pl.), później *-icě (acc.pl.) dawnej deklinacji męskiej na *jo, np. *Kŕynoticě (Charnetitz 1186 : n.os. Karny) dziś Karnocice, *Pleševici (Pletseuitzi 1186–1187 : n.os. Plesz) itp. (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996, 215 i mapa 26). Na wskazanej mapie bardzo wyraźnie zaznacza się teren wokół Wolina o dużym zagęszczeniu nazw patronimicznych, gdzie także znajdujemy wskazane w tym opracowaniu znaczne ilości nazw terenowych zawierających elementy słowiańskie. Mniej wyraźnie pod względem występowania patronimicznych nazw miejscowych wyodrębnia się obszar wokół Kamienia Pomorskiego.

Podobnie jest z formacjami dzierżawczymi z suf. *-in- typu *Drammine* 1195, dziś *Dramino* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996, 193–200, mapa 25), *Szulomino* 1186–1187, dziś *Sułomino* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996, 193–200, mapa 24) i inne.

⁸ Por. np. Lorentz 1908–1912; Moszyński 1957 oraz bibliografia podana w I tomie SEK, s. 15–25.

Ten typ nazw miejscowości występuje także wokół innych ośrodków, np. w okolicach Szczecina oraz w pasie przymorskim od okolic Trzebiatowa, Kołobrzegu i Koszalina dalej na wschód.

Mniej wyraziste koncentracje słowiańskich nazw miejscowych na obszarze wolińsko-kamieńskim tworzą formacje z suf. *-ov-/*-ev- (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996, mapy 21–23), np. *Mechowe* 1291 (: *mech, miech*), *Weykow* 1299, dziś *Wiejkowo* oraz dzierżawcze nazwy z sufiksem *-jb, np. *Darghebanz* 1297, dziś *Dargobądz* (Rzetelska-Feleszko, Duma 1996, mapa 27). Znajdują one bowiem swe kontynuacje na wschodnich obszarach Pomorza Zachodniego.

Terytorialna konfrontacja różnych typów zachodniopomorskich nazw miejscowych z nazewnictwem terenowym wskazuje na jeszcze jedną bardzo ważną okoliczność. Słowiańskie nazwy miejscowe lokują się głównie na terenach bezleśnych o glebach sprzyjających uprawie roli średniowiecznymi środkami, natomiast nazwy terenowe zawierające elementy słowiańskie są z tych terenów wypierane w okolice lesiste, przy jeziorach i rzekach. Ich liczba wzrasta w kierunku wschodnim, pośrednio wskazując na idące z zachodu procesy germanizacji słowiańskiej ludności pomorskiej.

Bibliografia¹

Źródła

- Dreger F. 1748. *Codex Diplomaticus oder Urkunden, so die Pommersch-Rügianisch- und Kaminsche auch andere benachbarte Lande angehen I: bis Anno 1269*. Stettin [tomy II–IX rękopiśmienne].
- Lubinus E. *Nova illustrissimi Principatus Pomeraniae descriptio...*, Amsterdam 1618 (skala mapy 1:227 000).
- Perlbaach M. 1881–1882. *Pommerellisches Urkundenbuch* I–II. Danzig.
- PUB. *Pommersches Urkundenbuch*, wyd. 2, t. I Köln–Wien 1970, t. II–IV Köln–Graz 1970, t. VII Köln–Graz 1958, t. VIII Köln–Graz 1961, t. IX Register zu Band VII i VIII Köln–Graz 1962.
- RCDB – *Codex diplomaticus Brandenburgensis, Sammlung der Urkunden, Chroniken und sonstigen Quellenschriften für die Geschichte der Mark Brandenburg und ihrer Regenten*, wyd. A.F. Riedel, cz. A, t. 1–25, Berlin 1838–1863; cz. B, t. 1–6, Berlin 1843–1858; cz. C, t. 1–3, Berlin 1859–1861; cz. D, Berlin 1862; Supplementband, Berlin 1862.
- Thietmar – *Kronika Thietmara*. M.Z. Jedlicki (wyd.). Poznań 1953.

Literatura i skróty

- Babik Z. 2001. *Najstarsza warstwa nazewnictwa na ziemiach polskich w granicach wczesnośredniowiecznej Słowiańszczyzny*. Kraków.
- Bahlow H. 1985. *Deutschlands geographische Namenwelt*. Frankfurt/Main.
- Bahlow H. 1987. *Niederdeutsches Namenbuch*. Vaduz-Lichtenstein.
- Bahlow H. 1991 (1988). *Deutsche Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt*. Frankfurt a. M. Suhrkamp Taschenbücher 65.
- Boryś W. 2005. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków.
- Duden – Kohlheim R., Kohlheim V. (red.) 2005. *Familiennamen. Herkunft und Bedeutung*. Mannheim–Leipzig–Wien–Zürich.
- Duma J. 1989. Nazwy rzeczne Pomorza Szczecińskiego nawiązujące do oddalonych nazw miejscowości lub nazw terenowych. W: K. Rymut (red.), *Hydronimia słowiańska*. Wrocław, 39–43.
- Duma J. 1993. Najstarsze niemieckie nazwy miejscowości i nazwy terenowe na Pomorzu Szczecińskim. *Onomastica Slavogermanica* 18, 43–60; współautor Ewa Rzetelska-Feleszko.
- Duma J. 1996. Różnice i podobieństwa zachodzące między metatezą *TārT, *TālT itp. a zjawiskami sylabifikacji/desylabifikacji sonantów r, l. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Studia Slavica I. Nauki humanistyczno-społeczne* 311. Toruń, 111–118.
- Duma J. 1997. *Jutrbъ Bogъ i *Bělъbъ Bogъ jako bóstwa światłości u pogańskich Słowian. W: H. Popowska-Taborska, J. Duma (red.), *Onomastyka i dialektologia. Prace dedykowane Pani Profesor Ewie Rzetelskiej-Feleszko*. Warszawa, 73–78.

¹ Bibliografia obejmuje również prace, na które powoływał się Jerzy Duma (przypis redakcji MZP).

- Duma J. 1999. Rozmieszczenie na Pomorzu Zachodnim nazw terenowych zawierających rdzeń **běl-* ‘biały, biel’. *Prace Filologiczne* 44, 129–138.
- Duma J. 2011. Kilka ciekawych nazw terenowych Pomorza Zachodniego (z wieloznacznym elementem **-anc*, niem. *-anz*). W: M. Biolik, J. Duma (red.), *Chrematonimia jako fenomen współczesności*. Olsztyn, 161–168.
- Duma J. 2012. Archaizmy w rozwoju zachodniopomorskich sonantów na tle gwar kaszubskich i innych języków słowiańskich (Uwagi o różnych przyczynach braku metatezy w nazwie miejscowości *Koldrąb* i pomorskich nazwach typu *Karwia*, *Starogard*). *Slawistyka* 12, 15–21.
- Duma J. 2013. Słowiańskie dwuczłonowe imiona przezwiskowe ze Słownika nazw terenowych Pomorza Zachodniego. *Prace Językoznawcze* 15/3, 5–13.
- Duma J. 2016. Zagadkowa nazwa rzeki *Powa*, dawniej *Pokrzywnica*. *Prace Językoznawcze* 18/2, 45–52.
- Duma J. 2017. Nazwy rzek *Świna*, *Ina*, *Jana* – w poszukiwaniu źródłosłowu. *Prace Językoznawcze* 19/2, 5–11.
- Duma J. 2018. *Fala* i *welna* – pochodzenie polskich wyrazów oraz ich najstarsze przekształcenia semantyczne (z nazewnictwem w tle, np. nazwa rzeki *Wetna*, nazwa miejscowości *Wleń* oraz nazwy miejsc *Wawel* i *Bawół*). *Prace Językoznawcze* 20/3, 43–51.
- Duma J. 2019. Rozwój nieprzegłoszonego **ǵT* w nazwach miejscowości i nazwach terenowych Pomorza Zachodniego a ewolucja **ǵT* w językach i dialektach lechickich oraz w dolnołużyckim (np. kaszubskie *v'izc*, *v'izq*, *v'ize* i *v'qzc*, *v'qze* ‘robić na drutach, wiązać’, dolnołużyckie *měšo* ‘mięso’ i in.). *Prace Językoznawcze* 21/2, 35–45.
- Eichler E. 1975. *Die Ortsnamen der Niederlausitz*, Domowina-Verlag, Bautzen.
- ESSJ – Этимологический словарь славянских языков, t. 8, red. O. H. Трубачев, Наука, Moskwa 1981.
- EWD 1989. *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen* I–III. W. Pfeifer (red.). Berlin.
- Gala S. 1992. *Polskie nazwy osobowe z podstawowym -l/-ł- w części sufiksальной*. Łódź.
- GHJP – Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Spławiński, S. Urbańczyk, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, PWN, Warszawa 1981.
- Gottschald M. 1971. *Deutsche Namenkunde*. Berlin.
- Greule A. 2014. *Deutsches Gewässernamenbuch*. Berlin/Boston.
- HC – Heintze A., Cascorbi P. 1933. *Die deutschen Familiennamen*. Halle/S.–Berlin.
- HE IV – Duma J. 1988. *Zuflüsse zur unteren Oder und zur Ostsee bis zur Persante* (Nazwy dopływów dolnej Odry oraz Bałtyku po ujście Parsęty). Stuttgart. Hydronymia Europaea IV.
- HE VII – Belchnerowska A. 1991. *Die Namen der stehender Gewässer im Zuflußgebiet der Ostseezwischen unterer Oder und unterer Weichsel* (Nazwy jezior w dorzeczu Bałtyku między dolną Odrą i dolną Wisłą). Stuttgart. Hydronymia Europaea VII.
- Jęzowa M. 1961–1962. *Dawne słowiańskie dialekty Meklemburgii w świetle nazw miejscowych*. Cz. I–II. Wrocław.
- Kluge F. 1995. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. E. Seebold (red.), wyd. 23. Berlin–New York.

- Kozierowski S. 1934. *Atlas nazw geograficznych Słowiańszczyzny Zachodniej I: Słupsk, Kołobrzeg, Pila, Szczecin*. Poznań.
- Kronika saska X w. – Widukind z Korbei, *Res gestae saxonicae libri tres*. (Tekst manuskryptu kroniki został po raz pierwszy wydany drukiem w roku 1532 – przechowywany w British Museum).
- Kowalski T. 1946. *Relacja Ibrāhīma Ibn Jakūba z podróży do krajów słowiańskich w przekazie al-Bekriego*. Kraków. Pomniki dziejowe Polski Seria 2, t. 1 (Wydawnictwa Komisji Historycznej. Polska Akademia Umiejętności 84).
- KUNM. Komisja Ustalania Nazw Miejscowych pod przewodnictwem Stanisława Srokowskiego (działająca po wojnie dla restytucji i nadania polskiego także pomorskiego nazewnictwa na tzw. Ziemiach Odzyskanych).
- Linde S.B. 1854–1861. *Słownik języka polskiego*. Lwów.
- Lorentz F. 1908–1912. *Slovinzisches Wörterbuch I–II*. St. Petersburg.
- Lorentz F. 1964. *Slawische Namen Hinterpommerns*. F. Hinze (red.). Berlin.
- Lübben – Lübben A. 1980. *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*. Darmstadt.
- Machek V. 1968. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha.
- Meschgang J. 1973. *Die Ortsnamen der Oberlausitz*. Domowina-Verlag. Bautzen.
- Milewski T. 1931. Zachodnia granica pomorskiego obszaru językowego w wiekach średnich. *Slavia Occidentalis* X, 124–152, 456–457.
- Moszyński L. 1957. Resztki słownictwa słowiańskiego na południowym brzegu jeziora Łebsko. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej* II, 396–401.
- MPH – *Monumenta Poloniae Historica. Pomniki Dziejowe Polski I–VI*. A. Bielowski (wyd.). Lwów 1864–1893.
- NMP – *Nazwy miejscowe Polski*. K. Rymut (red.). Kraków 1996–.
- NP – Rymut K. 1999–2001. *Nazwiska Polaków I–II*. Kraków.
- NTPZ – Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 2008–2013. *Nazwy terenowe Pomorza Zachodniego zawierające elementy słowiańskie*. Warszawa.
- PomRzeki – Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 1977. *Nazwy rzeczne Pomorza między dolną Wisłą a dolną Odrą*. Wrocław.
- PUB – *Pommersches Urkundenbuch*, wyd. 2, t. I: Köln–Wien 1970, t. II–VI: Köln–Graz 1970, t. VII: Köln–Graz 1958, t. VIII: Köln–Graz 1961, t. IX: Register zu Band VII i VIII, Köln–Graz 1962.
- Rospond S. 1984. *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*. Wrocław.
- Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 1985. *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Środkowego*. Wrocław.
- Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 1991. *Dawne słowiańskie nazwy miejscowe Pomorza Szczecińskiego*. Warszawa.
- Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 1993. Najstarsze niemieckie nazwy miejscowości i nazwy terenowe na Pomorzu Szczecińskim. *Onomastica Slavogermanica* 18, 43–60.
- Rzetelska-Feleszko E., Duma J. 1996. *Językowa przeszłość Pomorza Zachodniego na podstawie nazw miejscowych*. Warszawa.

- SEK – W. Boryś, H. Popowska-Taborska, *Słownik etymologiczny Kaszubszczyzny* I–V. Warszawa 1994–2006.
- SG – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* I–XV. F. Sulimierski, B. Chmielowski, W. Walewski (red.). Warszawa 1880–1902.
- Smoczyński W. 2007. *Słownik etymologiczny języka litewskiego*. Wilno.
- SNGN Ia 2018 – T. Białecki, A. Chludziński, *Słowiańskie nazwy geograficzne w Niemczech* Ia: *Pomorze Przednie (bez Rugii), Meklemburgia i Holsztyn*. Szczecin–Pruszcz Gdański.
- SSS – *Słownik starożytności słowiańskich* I–VIII, red. W. Kowalenko, G. Labuda, T. Lehr-Spławiński, od t. IV G. Labuda, Z. Stieber. Wrocław 1961–1996.
- SSNO – *Słownik staropolskich nazw osobowych*. W. Taszycki, M. Malec (red.). Wrocław 1965–.
- Sychta B. 1967–1976. *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* I–VII. Wrocław.
- Trautmann R. 1948. *Die elb- und ostseeslavischen Ortsnamen* I–II. Berlin.
- Udolph J. 1990. *Die Stellung der Gewässernamen Polens innerhalb der alteuropäischen Hydronymie*. Heidelberg.
- Vasmer M. 1986/1987. *Этимологический словарь русского языка* I–IV. Moskwa.